

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 2020. évre vonatkozó területi monitoring jelentése

Készítette:

Dombi Gábor, szociológus
Fekete Károly, geográfus
Oláh Miklós, szociológus
Kulics Beatrix, kutatási asszisztens

Közreműködött:

Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság

Balatonfüred-Siófok
2021

Tartalom

1. Bevezetés	6
2. Fejlesztési források kihelyezése a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben a FAIR adatállomány 2021. április 15-i állása alapján.....	8
3. A 1861/2016 (XII. 27.) sz. Kormányhatározat által kijelölt fejlesztés stratégiai prioritások teljesülésének előrehaladása.....	19
4. Demográfiai jellemzők, társadalom.....	26
5. Turizmus, vendégforgalom.....	35
6. Foglalkoztatás, munkanélküliség.....	50
7. Közbiztonság, bűnügyi helyzet.....	61
8. Lakásállomány, lakásépítés	64
9. Civil aktivitás, intézményrendszer.....	66
10. Közlekedés, közlekedési fejlesztések.....	68
11. Környezet, környezeti infrastruktúra	72
12. Összefoglalás.....	81

Táblázatjegyzék

1. sz. táblázat. Teljes eredményesség mutató pályázati és forrásösszegek szerinti összehasonlítása országosan és BKÜ szinten 2021. április 15-i állás szerint..... 15
2. sz. táblázat. Megvalósult projektek kifizetéseinek egy lakosra jutó értékarányai a FAIR adatbázisban monitorozható operatív programok alapján a projektek megvalósulási helye és NUTS I-II-III szintek szerint a BKÜ kiemelésével 2021. április 15-i állás szerint 17
3. sz. táblázat. A 1861/2016 sz. Kormányhatározat által kijelölt fejlesztés stratégiai prioritások megvalósulási folyamata – az üdülőkörzethez nevesített források arányainak alakulása a kormányhatározatban dedikált keret százalékában – forrásigények, megítélt támogatások és a teljes összegű kifizetések szerint..... 22

Ábrajegyzék

1. sz. ábra. Pályázati aktivitás és eredményesség a FAIR rendszerben rögzített operatív programok adatai alapján 2017. januári elméleti bázisállapothoz képest Magyarország és a BKÜ összehasonlításában (%) 9
2. sz. ábra Kifizetett teljes forrásösszeg alakulása 2017 és 2021 között Magyarországon és a BKÜ-ben (Ft) 10
3. sz. ábra A pályázók főtevékenységének nemzetgazdasági főágazatok (TEÁOR '08) szerinti megoszlása a FAIR-ban monitorozható adatok alapján a 2014-2020 közötti uniós programozási ciklus ideje alatt Magyarországon és a BKÜ-ben 2021. április 15-i állás szerint 12
4. sz. ábra. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzethez kapcsolódó pályázatok megoszlása a pályázó székhelye és a projekt megvalósulási helye szerinti a FAIR 2021. április 15-i állása alapján 13
5. sz. ábra Támogatott és kifizetett projektek alakulása a FAIR-ban monitorozható adatok alapján a 2014-2020 közötti uniós programozási ciklus ideje alatt Magyarországon és a BKÜ-ben (%) 2021. április 15-i állás szerint 14
6. sz. ábra. Forrásigények, támogatások és kifizetések teljes összegének alakulása 2017 januárja és 2021 áprilisa között a 1861/2016 sz. Kormányhatározatban foglalt, FAIR adatbázisban monitorozható prioritások szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben 20
7. sz. ábra. A 1861/2016 sz. Kormányhatározatban nevesített stratégiai prioritások kifizetési teljesülése a teljes eredményesség index, valamint a visszakövetelések nélküli eredményesség index értékei szerint a keretösszegek százalékában 24
8. sz. ábra Az állandó népesség és a lakónépesség különbsége a BKÜ területén (2000–2019)..... 26
9. sz. ábra Születések és halálozások különbségéből eredő természetes népességváltozás alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2019)..... 27
10. sz. ábra Öregedési index alakulása Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2019) 28
11. sz. ábra. Eltartottsági rátaindexek alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2005-2019) 29
12. sz. ábra. Állandó és ideiglenes belföldi oda és elvándorlások száma és a teljes vándorlási különbözet a BKÜ-ben (2000-2019)..... 31

13. sz. ábra. A lakónépességre valamint az állandó népességre számított vándorlási egyenleg időbeli alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000 – 2019).....	32
14. sz. ábra Az ezer lakosra jutó állandó és ideiglenes vándorlás különbözösége a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2002-2019)	33
15. sz. ábra Első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik ezer lakosra vetített száma a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (személygépkocsi/ezer lakos; 2000-2019)	34
16. sz. ábra Vendégek és vendégéjszakák számának változása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben, országosan és a BKÜ nélkül országosan 2010 és 2020 között (fő; db)	36
17. sz. ábra. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet részesedési aránya a kereskedelmi vendégforgalom külföldi és belföldi szegmenseiben Magyarországon belül 2010 és 2020 között (%)	38
18. sz. ábra. Külföldi és belföldi vendégéjszakák számának havi megoszlása 2019 és 2020 években Magyarországon és a BKÜ-ben.....	39
19. sz. ábra. Kereskedelmi szálláshelyek vendégszámának változása az előző év azonos időszakához képest 2018/2019, 2019/2020 egész év, valamint 2020/2021. január-február havi metszetei szerint Magyarország és a BKÜ összehasonlításában	40
20. sz. ábra Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák számának változása az előző év azonos időszakához képest 2018/2019, 2019/2020 egész év, valamint 2020/2021. január-február havi metszetei szerint Magyarország és a BKÜ összehasonlításában.....	42
21. sz. ábra Külföldi és belföldi vendégek egymáshoz viszonyított arányának éves változása 2010 és 2020 között	44
22. sz. ábra Külföldi és belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje a BKÜ-ben és Magyarországon 2010 és 2020 között, 2020 évben havi szinten.....	45
23. sz. ábra. A vendégforgalmi mutatókban jelentkező főszezonon túli és a főszezon szerinti aránymegoszlás a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén 2010 és 2020 között.....	46
24. sz. ábra. A kereskedelmi szálláshelyek kapacitás kihasználtsága a BKÜ-ben és Magyarországon 2010 és 2020 között, 2020 és 2021 évben havi szinten.....	48
25. sz. ábra Szálláshelyek jövedelmezősége (REVPAR és szoba átlagárak alakulása) a BKÜ-ben és Magyarországon 2010 és 2020 között, 2020 és 2021 évben havi szinten.....	49
26. sz. ábra A munkavállalási korú lakosság éves száma, a regisztrált munkanélküliek száma, valamint a munkanélküliségi ráta éves átlagértéke a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000 – 2020).....	50
27. sz. ábra Éves átlagos munkanélküliségi ráta (%) a BKÜ-ben és a BKÜ alrégióiban (2000-2020)	53
28. sz. ábra Munkanélküliségi ráta alakulása Magyarországon, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben és az üdülőkörzet területi főcsoportbontásai szerint 2020 során, havi szinten	54
29. sz. ábra A munkanélküliségi ráta negyedéves változása a BKÜ területén 2000 első negyedétől – 2021 első negyedévéig.....	55

30. sz. ábra A pályakezdő munkanélküliségi ráta alakulása a BKÜ-ben 2005 és 2019 között	56
31. sz. ábra A közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos aránya a BKÜ Balaton partviszonylata alapján 2013-2020 között éves, és 2020 évben havi szinten.....	58
32. sz. ábra A közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos aránya a BKÜ alrégióiban 2013-2020 között éves, és 2020 során havi szinten.....	59
33. sz. ábra Az elkövetés helye (település) szerint regisztrált bűncselekmények számának alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén 2010 és 2019 között.....	61
34. sz. ábra Az elkövetés helye (település) szerint regisztrált bűncselekmények egymáshoz viszonyított éves arányának alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben 2010 és 2019 között	62
35. sz. ábra Az elkövetés helye (település) szerint ezer lakosra jutó regisztrált bűncselekmények száma a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben megyeterületek partviszonylatai alapján 2010 és 2019 összehasonlításában.....	63
36. sz. ábra Épített új lakások és üdülőegységek évenkénti gyakorisága a BKÜ parti és háttértelepülésein 2010 és 2019 között.....	65
37. sz. ábra A balatoni kompjáratok utas, gépjármű és kerékpárforgalmi adatainak alakulása 2009 és 2020 között	69
38. sz. ábra A balatoni hajózás személyforgalmi adatainak alakulása 2009 és 2020 között	70
39. sz. ábra Játsszóterek, tornapályák és pihenőhelyek területe a BKÜ-ben (hektár)	72
40. sz. ábra Önkormányzati tulajdonú összes zöldterület alakulása a BKÜ-ben (hektár)	73
41. sz. ábra Védett természeti területek területméretének alakulása a BKÜ-ben (hektár)	74
42. sz. ábra A lakosságtól elszállított települési összes szilárd hulladék, valamint a szelektíven elszállított hulladék tonnában kifejezett mennyiségének és arányának alakulása a BKÜ-ben....	75
43. sz. ábra Az egy km ivóvízvezeték-hálózatra jutó közüzemi jellegű elválasztó és egyesített rendszerű szennyvízgyűjtő közcsatorna-hálózat hossza, elsődleges közműolló (méter)	76
44. sz. ábra Közüemi ivóvízhálózatba, közcsatorna hálózatba bekapcsolt lakások számának alakulása, és a másodlagos közműolló arányának változása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben 2001 és 2019 között	77
45. sz. ábra A Balaton trofitásának alakulása az a-klorofill maximumok alapján 1981-2020 között	79

1. Bevezetés

A **Balaton Fejlesztési Tanács (BFT)** 2009. május 8-i ülésén a Balaton 2007-2020 közötti időszakra szóló, Hosszútávú Területfejlesztési Konceptiója elfogadásával egy időben döntött arról, hogy az üdülőkörzetre vonatkozóan a munka keretében kialakított **legfontosabb gazdasági, társadalmi, környezeti és infrastruktúra indikátorok alapján rendszeres fejlesztési monitoring elemzések készüljenek**. E döntést az a cél motiválta, hogy az üdülőkörzetben zajló jelenségekről készülő időbeni és területi összehasonlító elemzések valós információkat tárjanak a döntéshozók elé. E döntéstámogató munka elvégzését a tanács munkaszervezetére, a **Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft-re (BIFÜ Nkft)** bízta.

A monitoring tevékenység kezdetben 90, majd 48 db térségleíró indikátor alkalmazásával valósult meg. A Balaton Fejlesztési Tanács 2017. március 17-i ülésén döntött a térségi monitoring rendszer indikátor-kataszterének megújításáról. A **11/2017. (03.17.) BFT határozat 91 db éves rendszerességgel, valamint 45 db további, háromévente mérendő és elemzendő mutató megjelenítését írja elő** a monitoring tanulmányokban az alábbi, korábbiakban is alkalmazott szakterületek, témakörök szerint:

- Fejlesztési források kihelyezése, pályázati eredményesség
- A 1861/2016 sz. Kormányhatározatban foglalt fejlesztés stratégiai célok megvalósulási folyamata
- Demográfiai jellemzők, társadalom
- Turizmus, vendégforgalom
- Foglalkoztatás, munkanélküliség
- Közbiztonság, bűnügyi helyzet
- Lakásállomány, lakásépítés
- Civil aktivitás, intézményrendszer
- Közlekedés
- Kommunális infrastruktúra
- Környezet, környezet-, és természetvédelem
- Gazdaság, gazdaságfejlesztés, települési gazdasági erő (TGE)
- Mezőgazdaság

Mindezek mellett a **BFT 1/2016. (02.12.) határozatában** rögzítettek alapján kiemelten fontos feladat a jelenleg zajló uniós programozási időszak forrásallokációjának rendszeres monitorozása, amelynek legfrissebb eredményeit a **Fejlesztéspolitikai Adatbázis és Információs Rendszerben (FAIR)** rögzített információk feldolgozása alapján tárgyalhatjuk.

A **Vidékfejlesztési Program (VP)** pályázatai külön adatbázisban kerülnek rögzítésre és feldolgozásra, amelyek állásáról az adatgazda szakhatóság engedélyezett és jóváhagyott információ közlései nyomán eddig két alkalommal, egy 2018. áprilisi és egy 2019. szeptemberi adatleválogatás metszeteiben tudunk beszámolni.

Az elmúlt években több alkalommal fogalmaztunk meg szakmai és módszertani indoklással alátámasztott javaslatokat a Vidékfejlesztési Program pályázatainak FAIR adatrendszerben megvalósuló rögzítésére vonatkozóan. Javaslatainkat a Miniszterelnökség, később az ITM illetékes főosztálya megköszönve tudomásul vette, de a 2014-2020 közötti uniós programozási ciklus szakmai protokolljába nem vezette át.

Az **Európai Unió források kihelyezésének folyamatos vizsgálatát**, annak tematikus metszeteinek monitorozását különösen szükségessé teszi a **1861/2016 (XII. 27.) sz. Kormányhatározat**, mely a **FAIR-ban monitorozható operatív programok összegei alapján 246,9 milliárd Ft, vidékfejlesztéssel együtt 263,7 milliárd Ft uniós forrást, a hazai forrásokkal együtt mintegy 365,4 milliárd Ft fejlesztési forrást dedikált** a BKÜ számára.

A BFT által elrendelt munkarenden túl a területi monitoringgal kapcsolatos feladatok ellátását szükségessé teszi a **37/2010. sz. Kormányrendelet is**. Ez a rendelkezés az országos területi monitoring rendszer kialakítását célozza, meghatározza a különböző térségi szereplők feladatait, a feladatok teljesítési határidejét, valamint körvonalazza a területi monitoring jelentések elvárt tartalmát. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 2020. évre vonatkozó **előzetes monitoring jelentését a BFT 2021. február 19-i tanácsülésén napirendben tárgyalta, és elfogadta**. Ezt követően a 37/2010. sz. Kormányrendeletben előírt **március 31-i** teljesítési határidőre megküldésre került az addig rendelkezésre álló újabb adatokkal kiegészített monitoring jelentés a jogszabályban rögzített szervezetek részére is. A március 31-i teljesítési határidőt követően a **fejlesztési források**, valamint a **vendégforgalom** mutatói vonatkozásában az addig eltelt idő szerint **újabb adatfrissítéssel egészlegesítettük az immár teljes, 2020. évre szóló monitoring szakjelentést**.

A jelentés az elérhető legfrissebb adatok alapján az alábbi témaköröket tartalmazza:

- Fejlesztési források kihelyezése, pályázati eredményesség
- A 1861/2016 sz. Kormányhatározatban foglalt fejlesztés stratégiai célok megvalósulási folyamata
- Demográfiai jellemzők, társadalom
- Turizmus, vendégforgalom
- Foglalkoztatás, munkanélküliség
- Közbiztonság, bűnügyi helyzet
- Lakásállomány, lakásépítés
- Civil aktivitás, intézményrendszer
- Közlekedés, közlekedési fejlesztések
- Környezet, környezeti infrastruktúra

A **Balaton vízminőségének** alakulására vonatkozóan a **Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság 2021 márciusában készült hivatalos beszámolóját** közöljük. A jelentés elkészítésében külön prioritásként szerepelnek a **2020-2021 évben kibontakozó koronavírus-járvány által okozott vendégforgalmi és munkaerő-piaci anomaliahatások**.

2. Fejlesztési források kihelyezése a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben a FAIR adatállomány 2021. április 15-i állása alapján

A területi monitoring feladatok kiemelten fontos eleme az **uniós fejlesztési források kihelyezési gyakorlatának rendszeres nyomon követése**, amelyen belül a **legfrissebb eredményeket a Fejlesztéspolitikai Adatbázis és Információs Rendszerben (FAIR)** rögzített információk feldolgozása alapján tárgyalhatjuk. A FAIR **tartalmazza a Magyar Halgazdálkodási Operatív Programhoz (MAHOP)** benyújtott pályázatok adatait is, amelyek 2017 előtt még nem szerepeltek ebben a szerkezetben, **de nem tartalmazza a Vidékfejlesztési Program (VP)** forrásszerkezetét, amely a FAIR adatnomenklatúrától eltérő forma és tartalom szerint, külön adatbázisban került rögzítésre. A VP-hez benyújtott forrásigények és támogatások állásáról 2017 januárja óta két alkalommal, egy 2018. április 24-én, illetve egy 2019. szeptember 19-én adatleválogatás alapján tudtunk képet alkotni a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén zajló forrás kihelyezési gyakorlatról. A 2014-2020 közötti programozási ciklus **teljes lezárását követően** újabb, teljes körű elemzés elkészítését tervezzük, aminek érdekében **jelenleg is hatályos érvényű** adatigénnyel fordultunk az Agrárminisztérium felelős államtitkárságához. Az adott projektek kapcsán **több pályázóra vonatkozó**, például települési **konzorciumban megvalósuló** információk a részünkre átadott adatbázisokban nem szerepelnek, ezek szegmentálására nincs lehetőség. Az adott konzorciális, társulási, vagy egyéb szerződéses együttműködési megállapodások keretében megvalósuló projektek elszámolása egy bizonyos település nevesítése mentén került az adatbázisokban kódolásra.

Adatok hiányában ugyancsak nincs mód képet alkotni a Balaton térségébe allokált hazai források hasznosulásáról sem. A **hazai források felhasználásának eredménymonitorozására ugyancsak a 2014-2020 közötti programozási ciklus végével** teszünk kísérletet.

A jelen monitoring beszámoló a FAIR adatbázis 2021. április 15-én készült adatleválogatása nyomán készült, amely **amellett, hogy a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben zajló uniós forrás kihelyezési gyakorlat legfontosabb folyamat jellemzőit vázolja és elemzi, tárgyalja a 1861/2016 sz. Kormányhatározatban kijelölt stratégiai prioritások teljesülésének előrehaladását is.**

A FAIR adatok szerinti **2021. április 15-i helyzetkép** alapján országosan 78 034 db pályázatot rögzített az irányítóhatóság, ebből **az üdülőkörzet területén megvalósítani tervezett projektek száma 2989 db.** A BKÜ-ben tervezett projektek országos részesedési aránya 2017 és 2021 áprilisa között **tíz leválogatási időpont alapján¹ átlagosan 3,8 %.** A projektek száma országosan az egy évvel ezelőtti, 2020. márciusi állapothoz képest közel tizenkétezerrel, az üdülőkörzetben belül közel 400 db pályázattal emelkedett. **A 2021. januári 20-i állás rögzítő előzetes monitoring jelentés óta eltelt idő alatt** országosan közel 1700 db, BKÜ szinten 65 db. projekttel növekedett a pályázati gyakoriság.

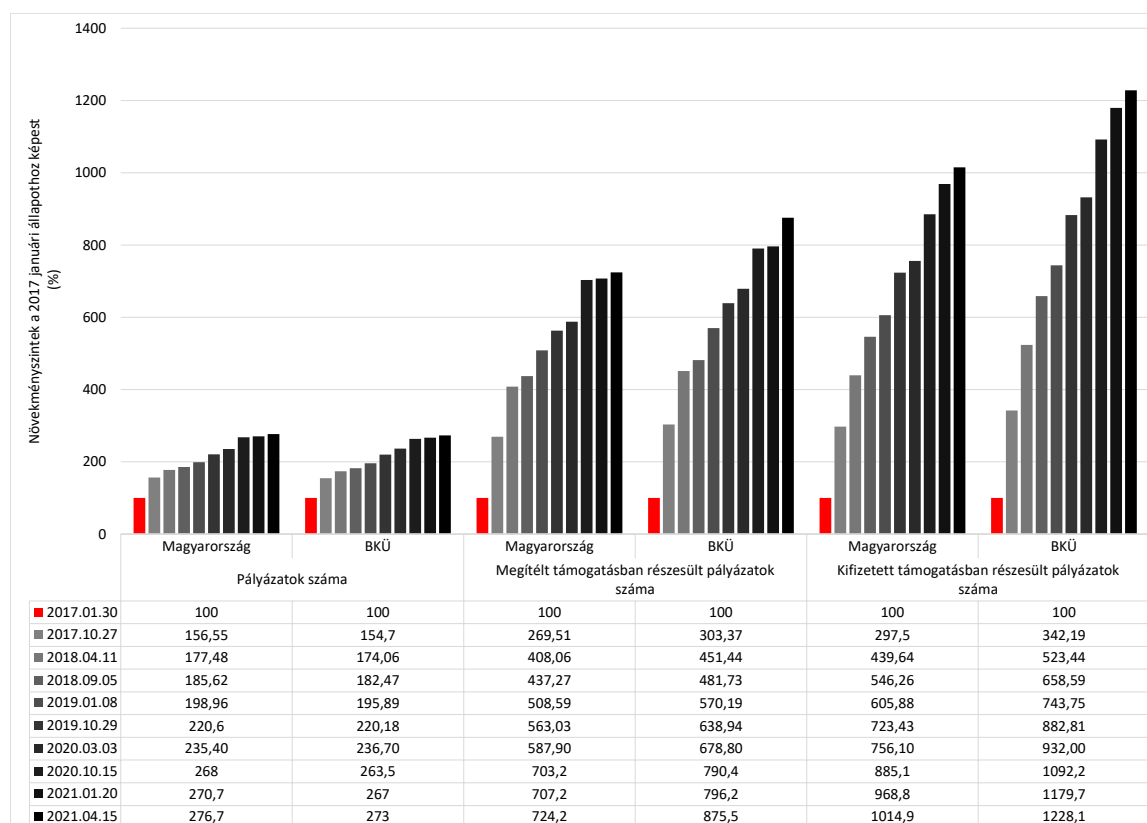
¹ Elemzések alapját képező korábbi adatleválogatási dátumok: 2017. január 30, 2017. október 17, 2018. április 11, 2018. szeptember 5, 2019. január 8, 2019. október 29, 2020. március 3, 2020. október 15, 2021. január 20.

2021. április közepi állás szerint a forrásigények országosan mintegy 13195,1 Mrd Ft-ot tesznek ki, az igénylések 76,9 %-a, 10141,4 Mrd Ft a megítélt támogatás összeg, és az igények 64,5 %-a, közel 8517,2 Mrd Ft a teljes kifizetett összeg.

A BKÜ területén 2021. április 15-ig közel félmilliárd, 499,9 Mrd Ft forrásigény generálódott, ennek 74 %-a, 370,8 Mrd Ft a forráselosztó szándéka szerint megítélt forrás, a kifizetések visszakövetelések nélküli teljes összege mintegy 417,5 Mrd Ft. A kifizetések státuszába jutott projektek eseteiben a szerződéssel lekötött és a szerződéses összköltség metszeteiben megjelenő kifizetések is beleszámítanak, ezek az irányítóhatóság kérdéseinkre irányuló hivatalos közlése alapján a forrásallokációs gyakorlat szerves részét képezik.²

Amennyiben a négy évvel ezelőtti, **2017. januári állást tekintjük bázisalként** a növekedési értékek megállapításához, a **pályázatok száma országosan és BKÜ szinten is több mint 2,7-szeres mértékben növekedtek**, az országos növekedési index kis mértékben magasabb, mint az üdülőkörzeti szint.

1. sz. ábra. Pályázati aktivitás és eredményesség a FAIR rendszerben rögzített operatív programok adatai alapján 2017. januári elméleti bázisállapothoz képest Magyarország és a BKÜ összehasonlításában (%)



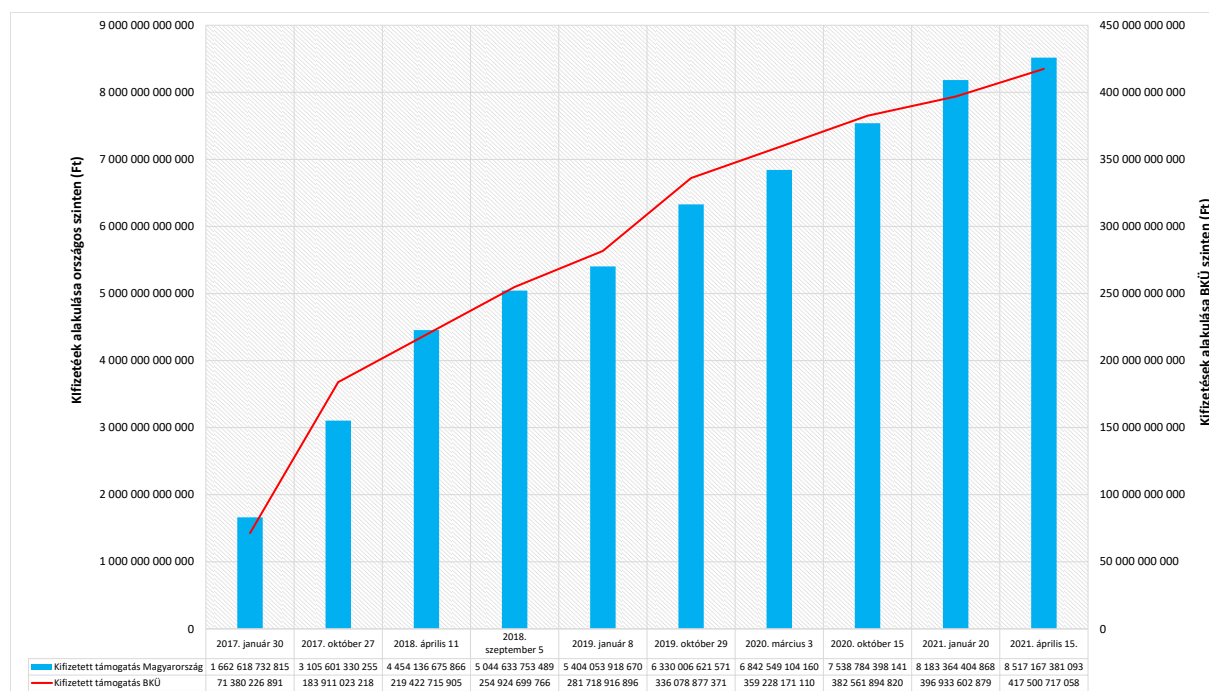
Forrás: FAIR adatok alapján BIFÜ Nkft

² Szakmai állásfoglalás kérése az ITM-től a 22/10.2020.K. iktatószámú BIFÜ Nkft megkeresés alapján. Hivatalos válasz az EUFHAT/10554-31/2020. iktatószám alatt az ITM Európai Unió Fejlesztések Koordinációjáért Felelős Helyettes Államtitkárságától 2020. december 4-i keltezéssel került megküldésre. Az eredeti dokumentumok a BIFÜ Nkft irattárában megtekinthetők.

Ezzel párhuzamban viszont a megítélt támogatásban és a kifizetésben részesített pályázatok növekedési aránya az üdülőkörzetben jelentősen meghaladja az országos indexet. 2017 januárjához képest kevéssel több, mint négy év alatt a támogatott pályázatok aránya a BKÜ-ben 8,75-szeres, a kifizetésben részesítetteké több mint a 12-szeresére emelkedett. Ez rámutat a BKÜ kifejezetten kedvezményezett helyzetére, amely nem véletlen módon kapcsolatba hozható a 1861/2016 sz. a Balaton térségének kiemelt stratégiai fejlesztését célzó Kormányhatározattal, illetve a határozatban foglaltak teljesülésének tényével.

Összességében megvalósulási hely szerint az üdülőkörzethez kapcsolható projektek $\approx 61\%$ -a, 1821 db projekt részesült megítélt támogatásban. Ebből 1572 db projektet részben, vagy egészében kifizettek, ami a pályázati igények gyakoriságához képest **52,6 %-os teljesülési indexnek felel meg**, vagyis BKÜ-ben az uniós források megszerzésére irányuló teljes pályázati aktivitás több mint fele részesült kifizetésben, lehetőséget nyerve arra, hogy gazdagítva a térséget, megvalósulhasson.

2. sz. ábra Kifizetett teljes forrásösszeg alakulása 2017 és 2021 között Magyarországon és a BKÜ-ben (Ft)



Forrás: FAIR adatok alapján BIFÜ Nkft

Az előbbiek kapcsán ki kell emelnünk, hogy a megvalósulási folyamatidő alatt, közben, akár azt követően azonban a projektek egy töredékrésze mégis sikertelennek tekinthető, mivel vagy a hazai, vagy a nemzetközi, vagy mindkét forráselosztó végül a kiutalt források visszakövetelése mellett foglalt állást.

Ezeket a forráselemeket a forrásösszegek részletes tárgyalása során a teljes eredményességmutató segítségével azonosítjuk, és szűrjük ki az adatrendszerből.

Az üdülőkörzet **pályázati aktivitás mintázata** az elmúlt években arányaiban nem sokat változott, hasonlóan az országos arányokhoz a programtervek növekvő hányadú abszolút többsége, jelen, 2021. áprilisi állás szerint közel 60 %-a gazdaságfejlesztés (GINOP), mintegy ötöde a területfejlesztés (TOP), és csaknem hetede a humán erőforrás-fejlesztés (EFOP) területéhez kapcsolódik. A legfontosabb üdülőkörzeti prioritások ugyancsak hasonlóan az országoshoz a kis és középvállalkozások versenyképességének javítása, a kutatás, technológia fejlesztés és innováció, a foglalkoztatás, az energiahatékonyság, az együttműködő társadalom kérdéskörei köré fonódnak.³ Ezekhez rendelhetők hozzá az adekvát intézkedések és alintézkedések is. 2021 márciusában a GINOP belül megjelentek **Covid-19 koronavírus világjárvány gazdasági következményei okozta válság elhárítása (ERFA)** érdekében beadott pályázatok (GINOP-9), de ezek egyike sem érinti a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet térségét.

A **pályázók abszolút többsége** országosan és a BKÜ-n belül is **vállalkozó**, az üdülőkörzeten belüli arány 2021 áprilisában közel 57 %. A vállalkozások elsöprő többsége ugyancsak az országos sztenderd másolataként mikro-, és kisvállalkozás, amelyek együttesen az összes üdülőkörzeti pályázó csaknem felét adják, 49,1 %, ez utóbbi arány országosan meghaladja az 50 %-ot. A vállalkozások mellett igen hangsúlyos a **költségvetési rend szerint gazdálkodó szervezetek** pályázati képviselője, ami a BKÜ-n belül 28 %, országosan pedig 24 % körüli. Az államháztartáson belüli és azon kívüli **nonprofit szektor** aránya a pályázók között országosan és BKÜ szinten is közel azonos, 15 % körüli értékmezőn áll, releváns különbség nincsen.

A pályázók nemzetgazdasági szektor (TEÁOR '08) főcsoportosítása szerint kiemelkedő az **önkormányzatokat tömörítő közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás szektor reprezentációja**, ami országosan 21,3 %, BKÜ szinten még ennél is magasabb, 24,7%.

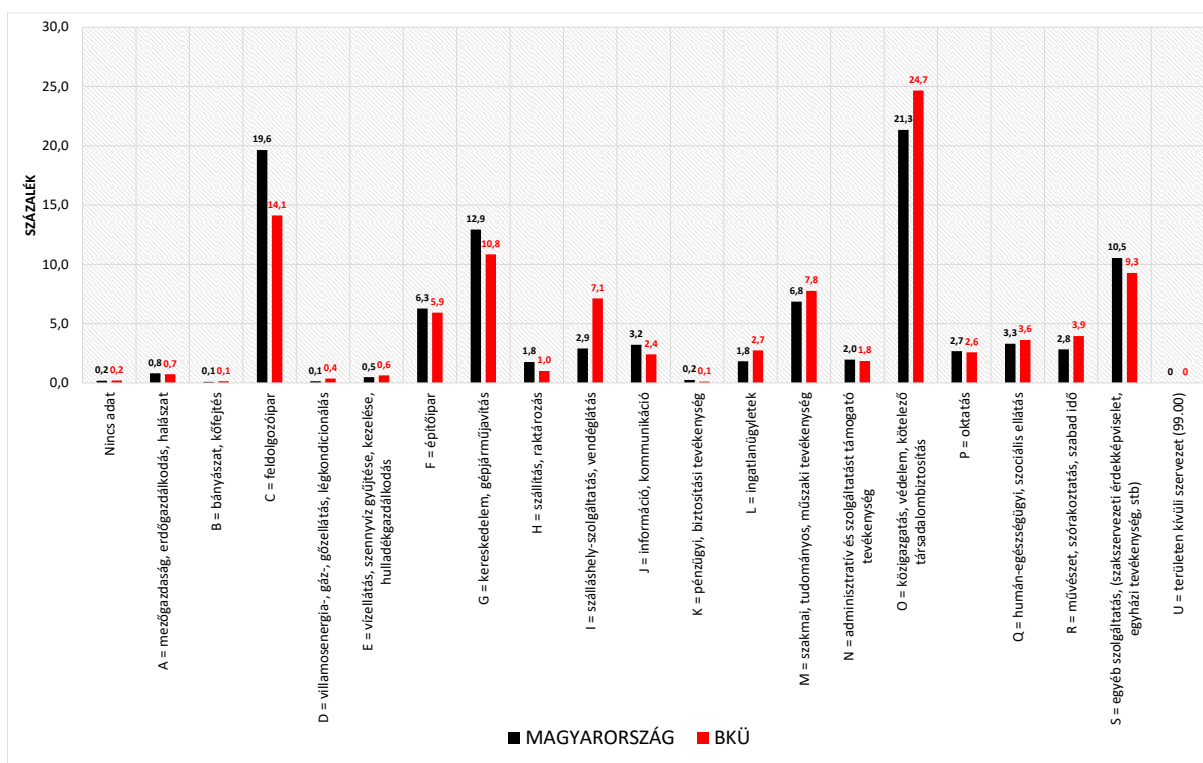
További, nagyon fontos nemzetgazdasági szektor a **feldolgozóipar**, országosan csaknem minden ötödik, BKÜ vetületben minden hetedik pályázó ide sorolható, de ugyancsak hangsúlyos a **kereskedelem** és az **általános szolgáltatási szektor** is, mindkét metszetben országos részarány többlet látszik. Az üdülőkörzeten belül egyértelműen kiemelkedő nemzetgazdasági szektor a **szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás**, amely részarányában eltörpül országos szinten, BKÜ keresztmetszetben viszont legalább minden tizennegyedik pályázat ebbe a főcsoportba sorolható. **Nincs még egy olyan nemzetgazdasági ágazat, amely pályázatainak tekintetében a BKÜ ekkora fölénben lenne.**

Térségi szinten ugyancsak hangsúlyos a **szakmai, tudományos és műszaki tevékenység**, aminek BKÜ részaránya meghaladja az országos értéket, de hasonlóan fontos lokális szerepet

³ GINOP-1 Kis- és középvállalkozások versenyképességének javítása, GINOP-2 Kutatás, technológiai fejlesztés és innováció, GINOP-4 Energia, GINOP-5 Foglalkoztatás, EFOP-1 Együttműködő társadalom, TOP-1 Térségi gazdasági környezet fejlesztése a foglalkoztatás elősegítésére.

töltenek be a **művészet, szórakoztatás, szabad idő, a humán-egészségügyi, szociális ellátás, illetve az ingatlanügyletek** területe is, mindezek esetében ugyancsak üdülőkörzeti részarány többlet igazolható az országos értékhez képest.

3. sz. ábra A pályázók főtevékenységének nemzetgazdasági főágazatok (TEÁOR '08) szerinti megoszlása a FAIR-ban monitorozható adatok alapján a 2014-2020 közötti uniós programozási ciklus ideje alatt Magyarországon és a BKÜ-ben 2021. április 15-i állás szerint



Forrás: FAIR adatok alapján BIFÜ Nkft

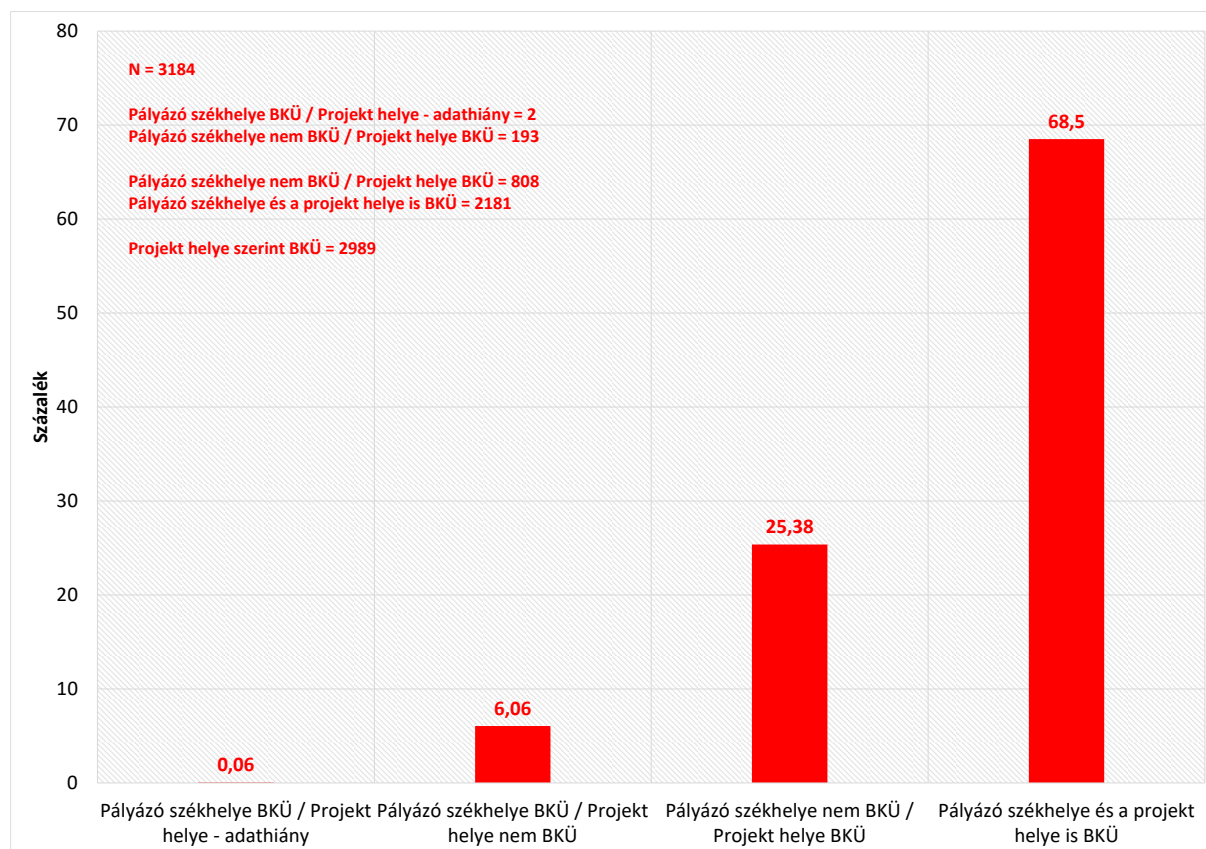
A korábbi állapotokhoz viszonyítva jelentős módosulás a pályázatok **belső területi arányait** sem kíséri. A projektek megvalósulási helye szerint a pályázók mintegy 44 %-a az üdülőkörzet Somogy, harmada Veszprém, mintegy 22 %-a Zala megyei. Továbbra is nagyarányú a projektek megvalósulási hely szerint **Balaton partra koncentrálódása**, az összes program csaknem 65 %-a parti és partközeli.

Az üdülőkörzeti pályázókat tipologizáltuk aszerint is, hogy a pályázó székhelye, avagy a projekt helye, vagy mindkettő a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területéhez lokalizálható.

Ebben a keresztmetszeti bontásban mindösszesen 3184 db projektet kapcsolhatunk az üdülőkörzethez. Két esetben a pályázó székhelye valamely BKÜ település, a projekt helye azonban nem szerepel az adatbázisban, míg 193 esetben egy üdülőkörzeten belüli pályázó olyan településen tervezte megvalósítani a projektjét, ami a BKÜ jogszabályban rögzített területi határain kívül van. Összesen 808 pályázat esetében a projektterveket megvalósítók székhelye BKÜ-n kívüli, de a program üdülőkörzeten belüli településen zajlik, és jelen, 2021. április 15-i állás szerint 2181 db olyan program van, ahol a pályázónak a megvalósulási hely mellett a

székhelye is a BKÜ-n belüli. Ez utóbbi az összes BKÜ érintettségű projekt több mint kétharmada, és a megvalósulási hely szerinti 2989 db projekt 72,9 %-a.

4. sz. ábra. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzethez kapcsolódó pályázatok megoszlása a pályázó székhelye és a projekt megvalósulási helye szerinti a FAIR 2021. április 15-i állása alapján



Forrás: FAIR adatok alapján BIFÜ Nkft

Pályázatbenyújtási aktivitás szerint a BKÜ-ben a legfrekvenciáltabb év 2016 volt, ekkor több mint 800 db pályázatot indítottak el a térségben, ehhez képest 2020-ban már csak alig feleannyit. Országosan a 2017-es év vitte a prímert, a 2020 évi pályázati gyakoriság a 2017 évi szint mintegy 60 %-a.

Az, amivel a jelen beszámoló keretében is **nóvumszerűen hozzá tudunk járulni a pályázati eredményesség és aktivitás valós mérleg-összképéhez a teljes eredményességmutató**, amelynek előállítására gyakorlati okokból csak az adott programozási időszak végén nyílik lehetőség azáltal, hogy a megvalósulás szakaszába lépett, de végül meg nem valósult pályázatok gyakoriságait és forrásait felvezetik az adatregiszterbe, megjelölve a kiesés okát. Ezek alapján láthatjuk a megvalósulás időszaka alatt a pályázó-nyertes által visszavont, illetve a forráselosztó által felmondott és megszüntetett szerződéseket. Ezek támogatási és kifizetési összegeinek kivezetése a regiszterből időigényes, adott esetben peres eljárás kapcsán bírósági döntés zárja le, emiatt előfordulnak olyan esetek, ahol az adatgazda már feltüntette a pályázat kiesésének

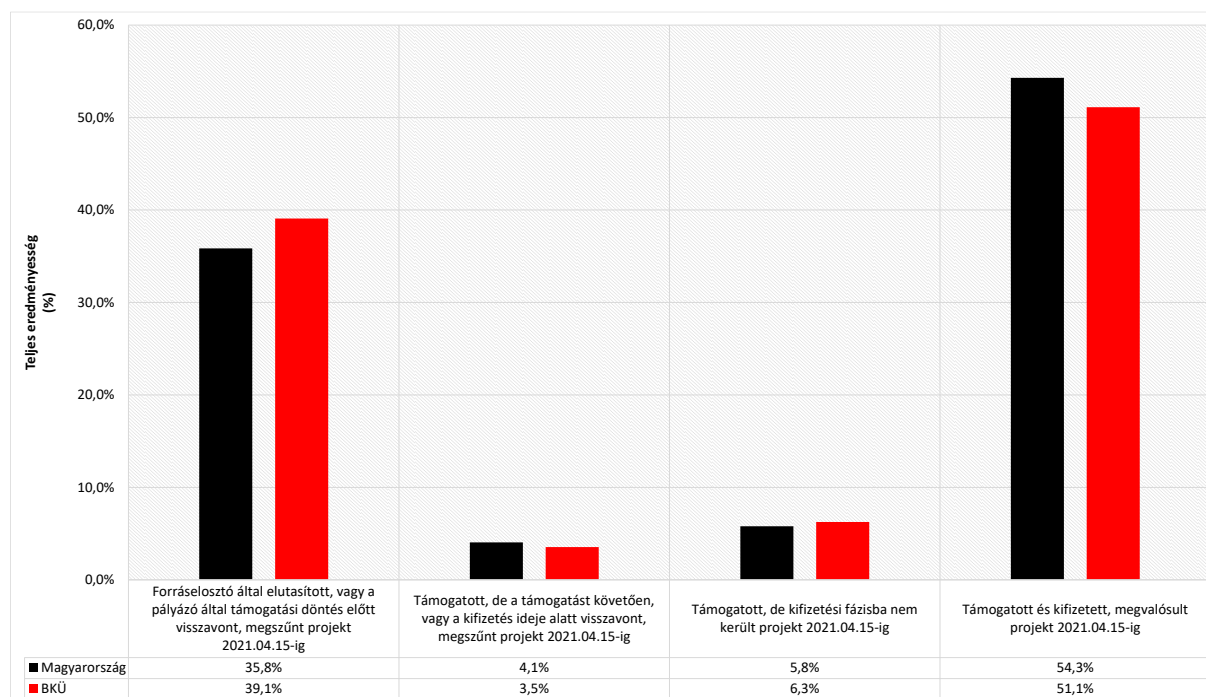
okát, de a programhoz kapcsolódó pénzügyi források, kifizetések még nem kerültek kivezetésre.

Minél közelebb kerülünk a programozási időszak végéhez, annál relevánsabbá válik a teljes eredményességi mutatóval való számolás és indexálás.

Első alkalommal a 2021. január 20-án teljesült adatleválogatás során készítettük el a 2014-2020 közötti programozási időszak teljes eredményességi mutatóját, ezt most **azonos számítási módszertan alapján** a 2021. április 15-én készült adatleválogatás metszetében is megismételtük.

A teljes eredményesség vonatkozásában **különválasztottuk** a forráselosztó Irányító Hatóság (IH), valamint a Döntés Előkészítő Bizottság (DEB) által **eljárásrendben elutasított, vagy a pályázó által támogatási döntés előtt visszavont, megszűnt projekteket**. Elkülönítettük egymástól az IH és DEB által **támogatott, de a támogatást követően, vagy a kifizetés ideje alatt visszavont, felmondott, megszűnt projekteket**, a **támogatott, de kifizetési fázisba még el nem jutott pályázatokat**, amelyek esetében még nem tisztázott a megvalósulási fázisba lépés, illetve a támogatott és kifizetett, **ténylegesen megvalósult projekteket**.

5. sz. ábra Támogatott és kifizetett projektek alakulása a FAIR-ban monitorozható adatok alapján a 2014-2020 közötti uniós programozási ciklus ideje alatt Magyarországon és a BKÜ-ben (%) 2021. április 15-i állás szerint



Forrás: FAIR adatok alapján BIFÜ Nkft

A fenti módszertan alapján rétegezett adatok eredményeként 2021. április 15-i állás szerint Magyarország teljes területén a 2014-2020 közötti uniós programozási ciklus ideje alatt ténylegesen megvalósult projektek aránya az összes pályázaton belül 54,3 %, 42370

db projekt a 78034-ból, míg a BKÜ-n belül 51,1 %, azaz 1528 a projektek megvalósulási helye szerinti 2989 db pályázatból.

Az üdülőkörzeti teljes eredményesség index továbbra is alacsonyabb, mint az országos, de így is a beadott kérelmek abszolút többségét jelenti, ezzel együtt a BKÜ-ben magasabb az országos értéknél a végül meg nem valósult, elutasított projektek aránya. Ez utóbbi 39,1 %, szemben az országos 35,8 %-kal.

1. sz. táblázat. Teljes eredményesség mutató pályázati és forrásösszegek szerinti összehasonlítása országosan és BKÜ szinten 2021. április 15-i állás szerint

TELJES EREDMÉNYESSÉG		MAGYARORSZÁG		BKÜ	
		MEGÍTÉLT TÁMOGATÁS - TELJES ÖSSZEG 2021.04.15-IG	KIFIZETETT TELJES ÖSSZEG 2021.04.15-IG	MEGÍTÉLT TÁMOGATÁS - TELJES ÖSSZEG 2021.04.15-IG	KIFIZETETT TELJES ÖSSZEG 2021.04.15-IG
Támogatott, de a támogatást követően, vagy a kifizetés ideje alatt visszavont, megszűnt projekt 2021.04.15-ig	Teljes összeg (Ft)	497 953 394 392	165 878 157 687	10 124 925 205	2 502 809 994
	Teljes összeg (%)	4,9%	1,9%	2,7%	0,6%
	Pályázatok száma (Db)	3148	1463	106	44
Támogatott, de kifizetési fázisba nem került projekt 2021.04.15-ig	Teljes összeg (Ft)	282 393 955 283		10 501 983 744	
	Teljes összeg (%)	2,8%		2,8%	
	Pályázatok száma (Db)	4523		187	
Támogatott és kifizetett, megvalósult projekt 2021.04.15-ig	Teljes összeg (Ft)	9 361 071 269 328	8 351 289 223 406	350 226 744 202	414 997 907 064
	Teljes összeg (%)	92,3%	98,1%	94,4%	99,4%
	Pályázatok száma (Db)	42 369	42 370	1528	1528
MEGÍTÉLT TÁMOGATÁSOK, KIFIZETÉSEK ÉS PÁLYÁZATOK ÖSSZESEN	Teljes összeg (Ft)	10 141 418 619 003	8 517 167 381 093	370 853 653 151	417 500 717 058
	Teljes összeg (%)	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	Pályázatok száma (Db)	50 040	43 833	1821	1572

Forrás: FAIR adatok alapján BIFÜ Nkft

A támogatott projektek metszetében országosan a források 92,3 %-át, a kifizetések esetében 98,1 %-át nem érinti a változás, ez a megítélt források esetében mintegy 9361 Mrd Ft-ot jelent, míg a kifizetéseknél 8351,3 Mrd Ft-ot, vagyis az összecszerű különbség a megítélt forrásnál ≈ 780 Mrd Ft, a kifizetések esetében ≈ 166 Mrd Ft. Lényeges, hogy ez az összeg a továbbiakban is még változhat, mivel közel 282,4 Mrd Ft esetében egyelőre nem dönthető el, mekkora hányad kerül visszakövetelésre, és mekkora nem. **A BKÜ esetében mintegy 20,6 Mrd Ft a megítélt támogatások esetében a változásösszeg, több mint 350 Mrd Ft a pályázóknál maradt, és 10,5 Mrd Ft esetében még nem látunk tisztán.**

A kifizetések vonatkozásában a BKÜ-ben csaknem 415 Mrd Ft a megvalósulási összeg, vagyis a visszakövetelt kifizetett forrás mintegy 2,5 Mrd Ft, a teljes kifizetett összeg mindössze 0,6 %-a. Nincs lényeges elmozdulás január vége óta, a szóban forgó projektek száma a januári 42-ről április közepéig 44-re emelkedett.

A BKÜ-n belül meg nem valósult projektek eloszlása a megítélt és a kifizetett támogatások forrásösszegeinek közelítésében jól követi az üdülőkörzetben regisztrált összes pályázat területi eloszlását. A relatív többség mind a támogatások, mind a kifizetések esetében Somogy megyei, közel kétötödük Veszprém és megközelítőleg ötödük Zalai. A támogatott, de meg nem valósult pályázatok közel 60 %-a parti és partközeli településekhez köthető, ami ugyancsak jól közelíti az összes pályázat gyakoriságának megfigyelt eloszlását. A 2021. áprilisi adatmetszet alapján is **újra megerősítést nyert**, hogy a támogatásként megítélt és kifizetett, ténylegesen megvalósult, FAIR-ban monitorozható operatív programok szerinti pályázati források területi eloszlása vonatkozásában nincs matematikailag szignifikáns magyarázóerő. A változathatások nem köthető össze területi jellemzőkkel. Vagyis például a Balaton a parti sáv esetében sokkal többen pályáznak és többen is nyernek, így a több pályázó több pénzt is kap, mint a háttérzóna kevesebb, és kevesebb sikeres pályázója, de ezt mégsem lehet nem véletlen hatásokkal magyarázni. Logikusan a projektek megvalósíthatósági tartalma dönt a sikeresség tényéről, nem a helyszín.

A minél pontosabb képalkotás érdekében **a BKÜ egy lakosra jutó források szerinti területi pozicionálását a teljes eredményesség mutató szűrőhatásán keresztül** vizsgáljuk meg, minden összehasonlító területi metszet szerint csakis azokat a projekteket és forrásokat vesszük figyelembe, amelyek a megvalósulás folyamatán végighaladva a FAIR adatbázis 2021. április 15-i állása szerint megvalósultnak tekinthetők. **A támogatott és kifizetett projektek aránya 51,1 %-os aránya közel 1 százalékponttal kedvezőbb érték a januárinál, de ezzel az aránnyal a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet továbbra is valamennyi NUTS területi szintű összehasonlításban az utolsó helyen áll.**

NUTS I, nagyrégió szinten az országos index felett van Közép-Magyarország/Budapest és a Dunántúl, Alföld és Észak nagyrégió indexértéke 52,5 %. **NUTS II**, statisztikai régió szinten a Nyugat-Dunántúl, Közép-Magyarország/Budapest és a Dél-Alföld országos átlag feletti, a Dél-Dunántúl, Észak-Alföld, a Közép-Dunántúl és Észak-Magyarország átlag alatti, de BKÜ-t megelőző indexértékkel bír. **NUTS III**, megye közelítésben 61 %-os értékkel továbbra is Vas megye vezeti a pályázati sikeresség indexrangsort, de országos átlag feletti Győr-Moson-Sopron, Pest, Békés, Bács-Kiskun, Somogy, Budapest, Heves és Komárom-Esztergom. A 2021. április közepi adatok szerint országos indexérték alatt szerepel Csongrád-Csanád, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Tolna, Jász-Nagykun-Szolnok, Fejér, Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Veszprém, Baranya és Nógrád megye. Valamennyi megyei indexérték magasabb a BKÜ 51,1 %-os sikeresség indexértékénél.

Ezzel teljesen ellentétes kép látszik az üdülőkörzet szempontjából, ha az egy lakosra jutó megvalósult projektekből kifizetett források szerinti rangsort vizsgáljuk. Ebben minden összehasonlító keresztmetszet szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet vezeti a rangsort.

2. sz. táblázat. **Megvalósult projektek kifizetéseinek egy lakosra jutó értékarányai a FAIR adatbázisban monitorozható operatív programok alapján a projektek megvalósulási helye és NUTS I-II-III szintek szerint a BKÜ kiemelésével 2021. április 15-i állás szerint**

FAIR adatállomány: 2021. április 15-i leválogatás szerint. Az értékek kiszámítása a KSH által közölt 2014- 2019 közötti állandó népesség átlagának felhasználásával készült	NUTS I – NAGYRÉGIÓ					
	Forráselosztó által elutasított, támogatási döntés előtt, vagy azt követően visszavont, megszűnt, kifizetési fázisba el nem jutott projekt (db)	Támogatott és kifizetett projektek száma (db)	Támogatott és kifizetett projektek aránya az összes pályázaton belül (%)	Megvalósult projektek kifizetett támogatása (Mrd Ft)	A megvalósult projektek egy lakosra jutó kifizetett támogatása (Ft)	Megvalósult projektek kifizetett támogatás indexe – Magyarország =100 %
Nincs NUTS I besorolási adat	9	39	81,3	273,9	-	-
Dunántúl	13 262	15 928	54,6	2 711,5	900 671	107,7
Közép-Magyarország / Budapest	2 576	3 283	56,0	2 099,9	704 492	84,2
Alföld és Észak	19 817	23 120	53,8	3 266,0	818 438	97,8
Magyarország	35 664	42 370	54,3	8 351,3	836 620	100,0
BKÜ	1461	1 528	51,1	415,0	1 527 311	182,6
NUTS II - STATISZTIKAI RÉGIÓ						
Nincs NUTS II besorolási adat	9	39	81,3	273,9	-	-
Dél-Alföld	6 276	7 881	55,7	865,2	668 548	79,9
Dél-Dunántúl	4 735	5 422	53,4	796,0	853 445	102,0
Észak-Alföld	7 211	8 163	53,1	1 246,1	824 416	98,5
Észak-Magyarország	6 330	7 076	52,8	1 154,7	974 533	116,5
Közép-Dunántúl	4 786	5 396	53,0	727,1	666 862	79,7
Közép-Magyarország / Budapest	2 576	3 283	56,0	2 099,9	704 492	84,2
Nyugat-Dunántúl	3 741	5 110	57,7	1 188,4	1 203 425	143,8
Magyarország	35 664	42 370	54,3	8 351,3	836 620	100,0
BKÜ	1461	1 528	51,1	415,0	1 527 311	182,6
NUTS III – MEGYE						
Nincs NUTS III besorolási adat	8	16	66,7	689,6	-	-
Bács-Kiskun	2 423	3 123	56,3	284,7	542 248	64,8
Baranya	2 177	2 337	51,8	237,2	615 126	73,5
Békés	1 601	2 091	56,6	199,6	562 084	67,2
Borsod-Abaúj-Zemplén	3 601	3 911	52,1	669,6	979 581	117,1
Csongrád-Csanád	2 252	2 668	54,2	381,8	921 975	110,2
Fejér	1 912	2 160	53,0	309,4	723 754	86,5
Győr-Moson-Sopron	1 618	2 348	59,2	287,9	635 881	76,0
Hajdú-Bihar	2 867	3 114	52,1	734,9	1 347 118	161,0
Heves	1 495	1 840	55,2	338,4	1 115 565	133,3
Jász-Nagykun-Szolnok	1 592	1 800	53,1	208,3	541 983	64,8
Komárom-Esztergom	1 185	1 408	54,3	149,3	482 481	57,7
Nógrád	1 234	1 328	51,8	146,0	737 473	88,1
Pest	1 133	1 494	56,9	307,8	239 152	28,6
Somogy	1 521	1 899	55,5	440,7	1 382 613	165,3
Szabolcs-Szatmár-Bereg	2 752	3 251	54,2	397,1	682 836	81,6
Tolna	1 038	1 189	53,4	119,3	522 810	62,5
Vas	826	1 290	61,0	241,4	950 267	113,6
Veszprém	1 689	1 831	52,0	268,5	759 773	90,8
Zala	1 296	1 473	53,2	135,9	483 971	57,8
Budapest	1 444	1 799	55,5	1 803,9	1 065 059	127,3
Magyarország	35 664	42 370	54,3	8 351,3	836 620	100,0
BKÜ	1461	1 528	51,1	415,0	1 527 311	182,6

Forrás: FAIR adatok alapján BIFÜ Nkft

Megvalósult projektek kifizetéseinek egy lakosra jutó értékaránya a BKÜ-ben meghaladta a másfélmillió Ft-ot, 1 527 311 Ft-on áll, ami az országos érték 182,6 %-a, egyetlen NUTS szinten sincsenek ilyen kedvező regionális-térségi indexértékek.

A statisztikai nagyrégiók szintjén országos index felett pozicionálódik a Dunántúl, 107,7 %, de közelít az országos értékhez Alföld és Észak nagyrégió is, ebben az összehasonlításban továbbra is Közép-Magyarország / Budapest helyzete a legkedvezőtlenebb. A statisztikai régiók metszetében igen kedvező a Nyugat-Dunántúl pozíciója, itt 143,8 % az egy lakosra jutó forrás az országoshoz képest, de országos szintet meghaladó Észak-Magyarország és a Dél-Dunántúl indexértéke is. Észak-Alföld régió indexe közelít az országos értékhez, attól viszont számottevő mértékben elmarad Közép-Dunántúl és Dél-Alföld, valamint Közép-Magyarország / Budapest indexe, ez utóbbi javítva januári pozícióin 704492 Ft egy lakosra jutó forrással 84,2 %-os indexet produkált. Megyei szintű közelítésben Somogy és Hajdú-Bihar közelíti az üdülőkörzeti indexértéket, ezek esetében ≈ 161 -165 % közötti értékeket látunk, de országos átlag feletti Heves, Budapest, Borsod-Abaúj-Zemplén, Vas és Csongrád-Csanád megye is. Országos átlag alatt pozicionálható további 13 megye, sorrendben Veszprém, Nógrád, Fejér, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Győr-Moson-Sopron, Baranya, Békés, Bács-Kiskun, Jász-Nagykun-Szolnok, Tolna, Zala, Komárom-Esztergom, és végül Pest megye. **Vegyük észre, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet pályázói úgy nyerték és hasznosították (vidékfejlesztésen kívül) a legtöbb egy lakosra jutó uniós forrást, hogy mindeközben a NUTS szintek minden összehasonlítása szerint a megvalósult pályázatok számát tekintve utolsó helyen álltak. Ez a fordított összefüggés értelemszerűen nem véletlen, a 1861/2016 sz. Kormányhatározat stratégiai prioritásainak megvalósulásával hozható összefüggésbe.**

Az adatok értelmezhetőségi párhuzama érdekében megvizsgáltuk az egy lakosra jutó kifizetések teljes eredményesség szerinti forrásösszegek területi dimenzióit a közlekedésfejlesztési projektek összecsúszásai nélkül is, tekintve azoknak a többi OP-hoz képest magasabb, vagy extrém magas finanszírozási igényét. Ezek alapján a BKÜ egy lakosra jutó forrásösszegei, bár fokozatosan csökkenő mértékben, de továbbra is országos átlag felettiek, 2021. április közepén 648 470 Ft összegen és 101,4 %-os indexen álltak. NUTS I szinten elmaradnak a Dunántúl, NUTS II szinten Nyugat-Dunántúl, NUTS III szinten Budapest, Csongrád-Csanád, Nógrád, Heves, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Somogy megye indexétől. Ezzel együtt alá kell húznunk azt is, hogy az IKOP projekteket – kinevezve hozzá egy települést – területileg ott számolják el, ahol megvalósulnak és ahol hasznosulni fognak. Az, hogy például Nógrád megye egy lakosra jutó támogatásértékei IKOP nélkül magasabbak az üdülőkörzeti indexnél, annyit jelent, hogy ott nem volt közlekedésfejlesztési projekt, mivel az egy lakosra jutó forrás változatlan az IKOP nélküli és az IKOP-al társított keresztmetszetben, a BKÜ-ben pedig, ahol a közlekedésfejlesztés, ezen belül az IKOP-1-3 külön kiemelve a 1861/2016 sz. Kormányhatározatban igen hangsúlyos programpontra volt, megvalósulnak és hasznosulni fognak, húzóértéket jelentenek. Az IKOP összegek nélküli többi említett megye és Budapest előnye hasonló torzulásból fakad, itt ugyan megvalósultak IKOP projektek, de ezek volumene, bekerülési összege elmarad az üdülőkörzet esetében az IKOP összegek kiemelésével tapasztalható összegtől, mert vagy kevesebb ilyen projekt zajlott, vagy az adott fejlesztéshez kapcsolódóan adekvát módon alacsonyabb finanszírozási igény mellett jelentek meg.

3. A 1861/2016 (XII. 27.) sz. Kormányhatározat által kijelölt fejlesztés stratégiai prioritások teljesülésének előrehaladása

A 2021. április 15-i FAIR adatleválogatás eredményei alapján a **1861/2016 sz. Kormányhatározatban foglalt** programpontok teljesülése **akadálytalanul halad** és a kormányhatározatban nevesített célok, prioritások megvalósulása **továbbra is heves ütemben zajlik**. Módszertani döntés eredményeként a **folyamateredmények monitorozását** a korábbi időszakok adataival való összehasonlíthatóság érdekében továbbra is a teljes forrásösszeg felhasználásával végeztük el, **de most első alkalommal kiszámítottuk a teljes eredményesség mutató figyelembe vételével is a teljesülési indexértékeket**.

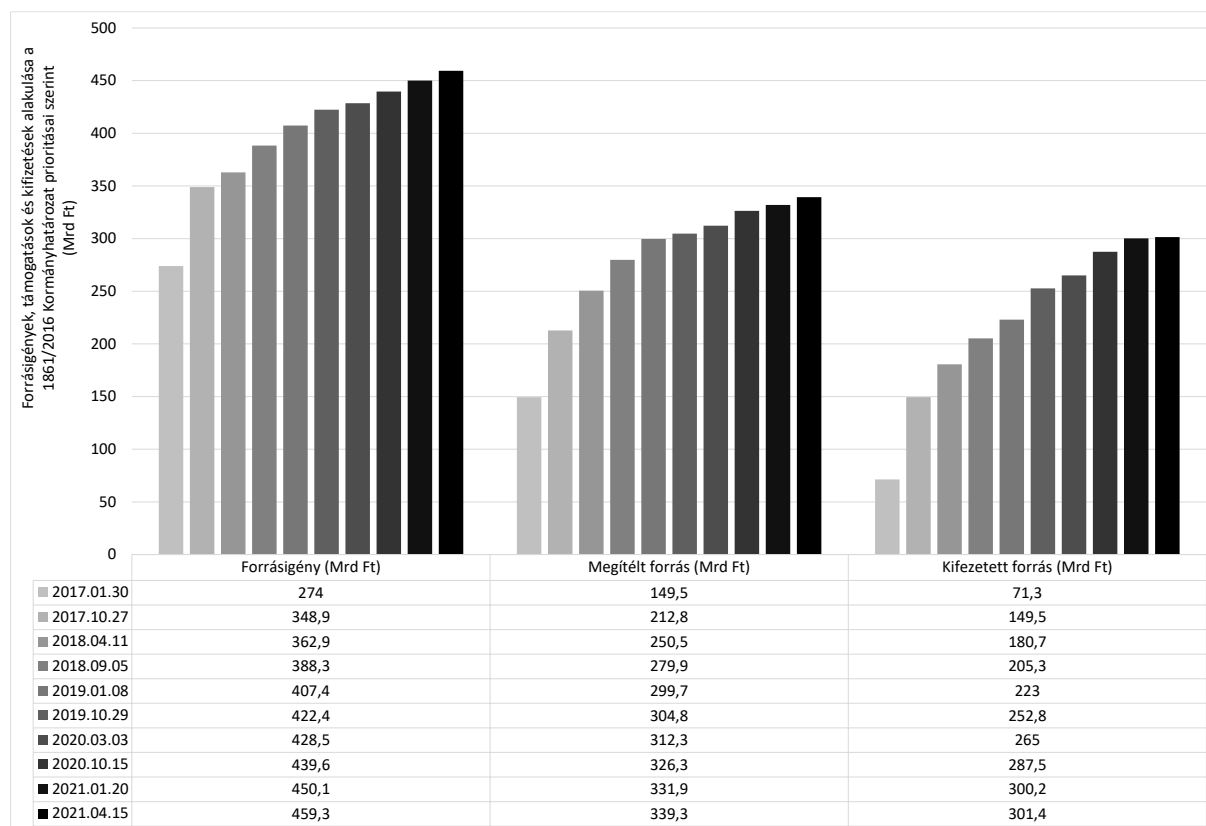
A 2021. január végi állapothoz képest is jelentős mértékű forrásigény és megítélt támogatás jelent meg a BKÜ-ben, és a kifizetések is milliárdot meghaladó mértékben növekedtek, mindezek együttesen tovább szélesítik a távolságot a ténylegesen megfigyelt forráskihelyezés és az előzetesen tervezett keretösszegek között. A FAIR adatbázisban monitorozható 6 stratégiai prioritás: turisztikai fejlesztések (GINOP-7), gazdaság és innováció (GINOP-1-2-3-4-5-6), vízminőség és biztonság (KEHOP-1-2-4-5), közlekedés (IKOP-1-2-3), területfejlesztés (TOP-1-2-3-4-5-7) és a humánerőforrás-fejlesztés (EFOP-1-3; 4.2.1.16) **együttes pályázati gyakorisága 2791 db projekt, 93,4 %-a az összes, 2989 db üdülőkörzeti projektnek.** A Kormányhatározat keretei közé sorolható programok abszolút többsége, 60,7 %-a, összesen 1 694 db projekt részesült támogatásban, és 1 447 db, az összes projekt 51,8 %-a jutott el a kifizetési fázisig, vagyis **legalább minden második projekt, ami a kormányhatározat által nevesített prioritásokban megjelent, végül lehetőséget is kapott a megvalósulásra.**

Jelen, 2021. április 15-i állás szerint a támogatásban részesült projektek 85,4 %-a esetében kezdődött meg, vagy fejeződött be a kifizetés, valamint a támogatott és kifizetésben részesített projektek mintegy 97 %-a, összesen 1403 db pályázat esetében nem jelent meg visszakövetelés.

A vizsgált stratégiai prioritások **együttes forrásigénye** a BKÜ térségében 2021. április közepén **459,3 Mrd Ft**, a 2021. január 20-i álláshoz képest 9,2 Mrd Ft-tal magasabb összeg. A január óta keletkezett forrásigények mintegy 83 %-a, közel 7,7 Mrd Ft a területfejlesztés terén jelentkezett. 2021 januárjában a 2020. októberi álláshoz képest még a turisztikai fejlesztések forrásigényei alkották a többséget.

A január vége óta megjelent új pályázatok mintegy 63 %-a sorolható a területfejlesztés prioritáshoz, maradék részben gazdaságfejlesztési célzatú, amelyek mintegy együtt 1,5 Mrd Ft forrásigényt tesznek ki. A turizmusfejlesztés, a közlekedés és a vízminőség és biztonság, valamint a humánerőforrás-fejlesztés prioritásokhoz nem érkezett új pályázat, tehát nem növekedett a forrásigény sem, ezzel együtt a humánerőforrás-fejlesztés prioritáson belül 4,9 millió Ft-tal csökkent a forrásigény a januári összecsúszáshoz képest. A csökkenés több pályázat utólagos kismértékű igénycsökkentése következtében állt elő.

6. sz. ábra. **Forrásigények, támogatások és kifizetések teljes összegének alakulása 2017 januárja és 2021 áprilisa között a 1861/2016 sz. Kormányhatározatban foglalt, FAIR adatbázisban monitorozható prioritások szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben**



Forrás: FAIR adatok alapján BIFÜ Nkft

A **turisztikai fejlesztések** forrásigénye közel 50,7 Mrd Ft, ez a Kormányhatározatban dedikált forrás 189,9 %-a, január óta nincs elmozdulás. A **gazdaság és innováció** prioritás kapcsán megjelent forrásigény csaknem 83,4 Mrd Ft, ez csaknem 330,9 %-a a dedikált forrásnak. A **vízminőség és biztonság** területén jelentkezett forrásigény 43,3 Mrd Ft, 112,9 %-a a dedikált keretösszegnek, január óta változatlan. A **közlekedésfejlesztési** programok forrásigényei már három éve meghaladták a Kormányhatározatban eredetileg tervezett összeget, 2020 második felétől nem mutatnak értéknövekedést, 2021 áprilisában ugyanúgy 122 %-os értékarányon álltak. A **területfejlesztés** vonatkozásában keletkezett forrásigények több mint háromszoros mértékben haladják meg az erre a célra tervezetteket, 316 %-os értéken pozícionálnak. A **humán erőforrás-fejlesztés** forrásigénye továbbra is közel kilencszerese a dedikált összegnek, 38,3 Mrd Ft a tervezett, 4,27 Mrd Ft-hoz képest. A januári adathoz képest detektált minimális negatívum érdemben nem csökkentette a túligénylés szintjét.

A Kormányhatározatban nevesített és a FAIR adatokban monitorozható prioritások együttes forrásigénye 2021. április közepére 186 %-a volt a dedikált forrásösszegnek.

A stratégiai prioritások forráselosztó szándéka szerinti **támogatás főösszege** 2021. április 15-én **339,3 Mrd Ft** volt az üdülőkörzetben, ez a 2021. január 20-i álláshoz képest mintegy 7,4 Mrd Ft-os nettó növekménynek felel meg.

A **2021. január végéhez képest 2021. április közepéig megjelent támogatásösszegek közel kétharmada turisztikai célú, összességében mintegy 4,8 Mrd Ft-ról van szó.** A támogatásvolumen növekedés logikusan következik a korábbi, 2020. október és 2021. január közötti összehasonlításban kimutatott jelentős mértékű turisztikai forrásigény növekményből. **A támogatásösszeg növekmény mintegy 19 %-a kapcsolódik a gazdaságfejlesztéshez,** ennek összességére megközelíti az 1,4 Mrd Ft-ot. A növekmény közel 15 %-a **területfejlesztési célokra** irányul, ez összességében több mint 1,1 Mrd Ft-ot jelent. Kismértékben, mintegy 50 millió Ft-tal növekedett a vízminőség és biztonság prioritáson belül megítélt támogatás is. A közlekedésfejlesztés területén nincs új támogatásösszeg, és nem emelkedett a humánerőforrás-fejlesztés támogatás főösszege sem, illetve ez utóbbi kapcsán minimális, mintegy négyszázezer forintra tehető összegkivonás mutatható ki.

A **turisztikai fejlesztések** megítélt támogatás összege 2021. április közepén 41,7 Mrd Ft. A **gazdaságfejlesztés** támogatásösszege megközelíti a 45 Mrd Ft-ot, a **vízminőség és biztonság** prioritáson belül megjelent támogatásösszeg 40,9 Mrd Ft közelébe emelkedett. A **közlekedésfejlesztés** változatlanul közel 122,6 Mrd Ft támogatásban részesült, míg a **területfejlesztés** közel 58 Mrd Ft-os főösszeget áll. A Kormányhatározatban nevesített **EFOP prioritások** támogatás főösszege hasonlóan a januárhoz, 31,4 Mrd Ft nagyságrend közelében pozícionálnak.

A **turisztikai fejlesztések** területén megítélt támogatások 2021 áprilisában az erre a célra dedikált források 156,3 %-án álltak, és további növekedés várható. A **gazdaságfejlesztés** vonatkozásában a turisztikainál magasabb a túlteljesülés mértéke, a megítélt támogatás a dedikált keret 177,8 %-át teszi ki. A **környezetvédelem, vízminőség és biztonság** stratégiai prioritás támogatásösszege 106,6 %-a az előzetesen tervezett keretnek. 2020 ősze óta nem emelkedik a **közlekedésfejlesztés** támogatás főösszege, változatlanul a tervezett keretösszeg 100 %-án áll. A nevesített keretösszeghez képest **közel kétszeres, 194,7 %-os túlteljesülés jellemzi a Balaton térségi területfejlesztés támogatását,** míg a legnagyobb mértékű túlteljesülés a **humánerőforrás-fejlesztés** vonatkozásában állapítható meg, de ebben az esetben a több, mint hétszeres növekmény keletkezésének elsődleges oka az előzetesen tervezett keretösszeg alacsony mértéke, amelyet a forráselosztó a megvalósulás során kifejezett igényeknek megfelelően rugalmasan kezelt. Ezzel együtt a nagyarányú túlteljesülés nagyobb részben még 2017 évben, kisebb részben 2018-ban zajlott le, ezt követően inkább már csak mérsékelt emelkedés folytatódott 2019-2020-ban. 2020 év végéhez képest 2021 áprilisáig jelentős növekmény már nincsen, illetve a szerződésbontással megszűnt, visszavont projektek kapcsán kismértékű összességű csökkenés látható.

Végeredményben 2021. április 15-i állás szerint a FAIR nomenklatúrában monitorozható operatív programok, GINOP/KEHOP/IKOP/TOP/EFOP megítélt támogatásai a Kormányhatározatban ezekre a célokra dedikált keretösszeg 137,4 %-os értékén álltak, vagyis több mint harmadával, közel kétötödével magasabbak az ezekre a célokra előzetesen tervezetteknél.

3. sz. táblázat A 1861/2016 sz. Kormányhatározat által kijelölt fejlesztés stratégiai prioritások megvalósulási folyamata – az üdülőkörzethez nevesített források arányainak alakulása a kormányhatározatban dedikált keret százalékában – forrásigények, megítélt támogatások és a teljes összegű kifizetések szerint

FORRÁSIGÉNYEK ALAKULÁSA A KERETÖSSZEGEK SZÁZALÉKÁBAN										
	2017. 01.30.	2017. 10.27.	2018. 04.11.	2018. 09.05.	2019. 01.08.	2019. 10.29.	2020. 03.03.	2020. 10.15.	2021. 01.20.	2021. 04.15.
Turisztikai fejlesztések (GINOP-7)	55,8	93,6	101,5	106,7	162,2	163,3	164,8	167,4	189,9	189,9
Gazdaság és innováció (GINOP-1-2-3-4-5-6)	176,6	232,9	254,8	261,5	273,2	280,4	295,9	318,6	324,7	330,9
Vízminőség és biztonság (KEHOP-1-2-4-5)	81,8	87,3	103,5	103,7	103,6	108,1	108,4	109,1	112,9	112,9
Közlekedés (IKOP-1-2-3)	99,1	102,7	102,7	120,7	120,7	120,7	120,7	122,0	122,0	122,0
Területfejlesztés (TOP-1-2-3-4-5-7)	182,1	233,9	233,9	234,2	238,7	274,7	279,6	285,4	290,2	316,0
Humánerőforrás-fejlesztés (EFOP-1-3 és 4.2.1.16)	178	847,8	852,4	852,4	852,4	864,4	869,9	894,9	896,7	896,7
GINOP/KEHOP/IKOP /TOP/EFOP ÖSSZESEN	111,0	141,3	147	157,3	165	171,1	173,6	178,0	182,3	186,0
MEGÍTÉLT TÁMOGATÁSOK ALAKULÁSA A KERETÖSSZEGEK SZÁZALÉKÁBAN										
	2017. 01.30.	2017. 10.27.	2018. 04.11.	2018. 09.05.	2019. 01.08.	2019. 10.29.	2020. 03.03.	2020. 10.15.	2021. 01.20.	2021. 04.15.
Turisztikai fejlesztések (GINOP-7)	17,1	34,2	63,7	70,8	131,6	132,8	134,2	136,8	138,2	156,3
Gazdaság és innováció (GINOP-1-2-3-4-5-6)	55,5	89,5	118,3	128,6	142,4	141,6	145,4	164,4	172,4	177,8
Vízminőség és biztonság (KEHOP-1-2-4-5)	77	79,4	98	98	97,9	101,5	101,7	102,9	106,4	106,6
Közlekedés (IKOP-1-2-3)	76,7	80,6	80,7	98,7	98,7	98,7	98,7	100,0	100,0	100,0
Területfejlesztés (TOP-1-2-3-4-5-7)	13,9	98,7	127,4	136,1	136,7	148,1	166,1	184,8	190,9	194,7
Humánerőforrás-fejlesztés (EFOP-1-3 és 4.2.1.16)	74,5	524,6	686,2	686,2	687,5	693,6	710,3	733,1	735,1	735,1
GINOP/KEHOP/IKOP /TOP/EFOP ÖSSZESEN	60,5	85,9	101,4	113,3	121,4	123,4	126,5	132,2	134,4	137,4
KIFIZETÉSEK ALAKULÁSA A KERETÖSSZEGEK SZÁZALÉKÁBAN										
	2017. 01.30.	2017. 10.27.	2018. 04.11.	2018. 09.05.	2019. 01.08.	2019. 10.29.	2020. 03.03.	2020. 10.15.	2021. 01.20.	2021. 04.15.
Turisztikai fejlesztések (GINOP-7)	5,6	11,8	23,6	30,7	63,3	70,7	74,4	87,5	89,8	93,2
Gazdaság és innováció (GINOP-1-2-3-4-5-6)	36,4	62,1	78,6	86,1	91,7	104,7	109,9	125,4	135,3	138,4
Vízminőség és biztonság (KEHOP-1-2-4-5)	43,2	47,8	51,9	53,2	52,9	54,5	68,3	70,8	73,2	80,3
Közlekedés (IKOP-1-2-3)	32,5	71,1	77,7	87,3	89,0	105,3	105,4	107,7	107,7	107,7
Területfejlesztés (TOP-1-2-3-4-5-7)	13,5	71,1	96,1	115,9	125,8	133,1	140,2	168,2	195,3	183,6
Humánerőforrás-fejlesztés (EFOP-1-3 és 4.2.1.16)	1,4	93,7	252,9	316,1	378,4	420,1	475,3	545,8	560,2	566,9
GINOP/KEHOP/IKOP /TOP/EFOP ÖSSZESEN	28,8	60,5	73,2	83,2	90,3	102,4	107,3	116,5	121,6	122,1

Forrás: FAIR adatok alapján BIFÜ Nkft

A **kifizetések**, hasonlóan a forrásigényekhez és a megítélt támogatásokhoz dinamikusan változó egységet alkotnak, a **programidőszak közelgő lezárásával beteljesítik reális összképpalkotó szerepüket**. Ebből következően a kifizetések egyre inkább közelítenek a program tervezésekor meghatározott sarokszámok maradéktalan teljesüléséhez, és a **stratégiai prioritások többségében már jóval meg is haladják azt**.

A stratégiai prioritások megvalósulási periódusát keretező **kifizetés főösszeg** 2021 áprilisára **elérte a 301,4 Mrd Ft-ot** az üdülőkörzetben, ez a 2020. október közepi álláshoz képest közel 14 Mrd Ft-os nettó növekménynek felel meg. A január vége óta teljesített, pozitív mérlegű eredményes kifizetések nagyobb része a környezetvédelemhez sorolható, de jelentős növekmény látszik a turizmus és a gazdaságfejlesztés, valamint számottevő a humánerőforrás-fejlesztés és kismértékű a közlekedésfejlesztés területén.

A **turisztikai fejlesztések** kifizetései 2021. április közepére megközelítették a 25 Mrd Ft-ot, **gazdaságfejlesztés** területén kifizetett összeg a turizmusfejlesztésnél közel 10 Mrd Ft-tal magasabb, 34,9 Mrd Ft. A **környezetvédelem** területén megjelent kifizetett összeg 30,8 Mrd Ft, a **humánerőforrás-fejlesztések** esetében 24,2 Mrd Ft-ól gazdálkodhattak a pályázók. A **közlekedésfejlesztés** területén megjelent 16,4 millió Ft lényegesen nem emelte a korábban kikristályosodott 132 Mrd Ft-os főösszeget.

Tételelesen akadálytalanul folytatódtak a területfejlesztési projektek kifizetései is. Január óta több mint egy tucat TOP pályázat lépett kifizetési szakaszba, több mint 1 Mrd Ft kifizetési összértéken, de ebben az esetben a visszakövetelések negatív összege meghaladja az újlágosan kifizetett összegeket, sőt, a folytatólágosan kifizetésre került projektek főösszegét is, emiatt **januárhoz képest főösszeg csökkenést látunk, ami ennek megfelelően teljesülési aránymérséklődést okozott.** A területfejlesztés területén megjelent kifizetési növekmény ellenére januárhoz képest mintegy 3,5 Mrd Ft-os összeg-negatívum látszik. A negatív eltérés kettő somogyi és kettő Veszprém megyei közlekedésfejlesztési tartalékprojekt, egy önkormányzati épület energetikai korszerűsítési programja Badacsonytomajon, Hévíz fenntartható közlekedésfejlesztése, valamint Nagyvázsony és a Művészetek Völgye településeinek komplex közlekedésbiztonsági fejlesztése kapcsán állt elő. Legnagyobb volumennel a Somogy és Veszprém megyei közlekedésfejlesztési tartalék projektek összegkiesései nyomnak a latban. Alá kell húznunk, mindez nem azt jelenti, hogy ezek a projektek sikertelenek, visszavonásra, megszüntetésre, vagy elutasításra kerültek, hanem azt, hogy a kifizetési összegeiket a forráselosztó utólágosan összességében mintegy 11,5 Mrd Ft-ról közel 6,5 Mrd Ft-ra módosította. **Mindezek figyelembe vételével kell értékelnünk a teljesülés arányszinteket.**

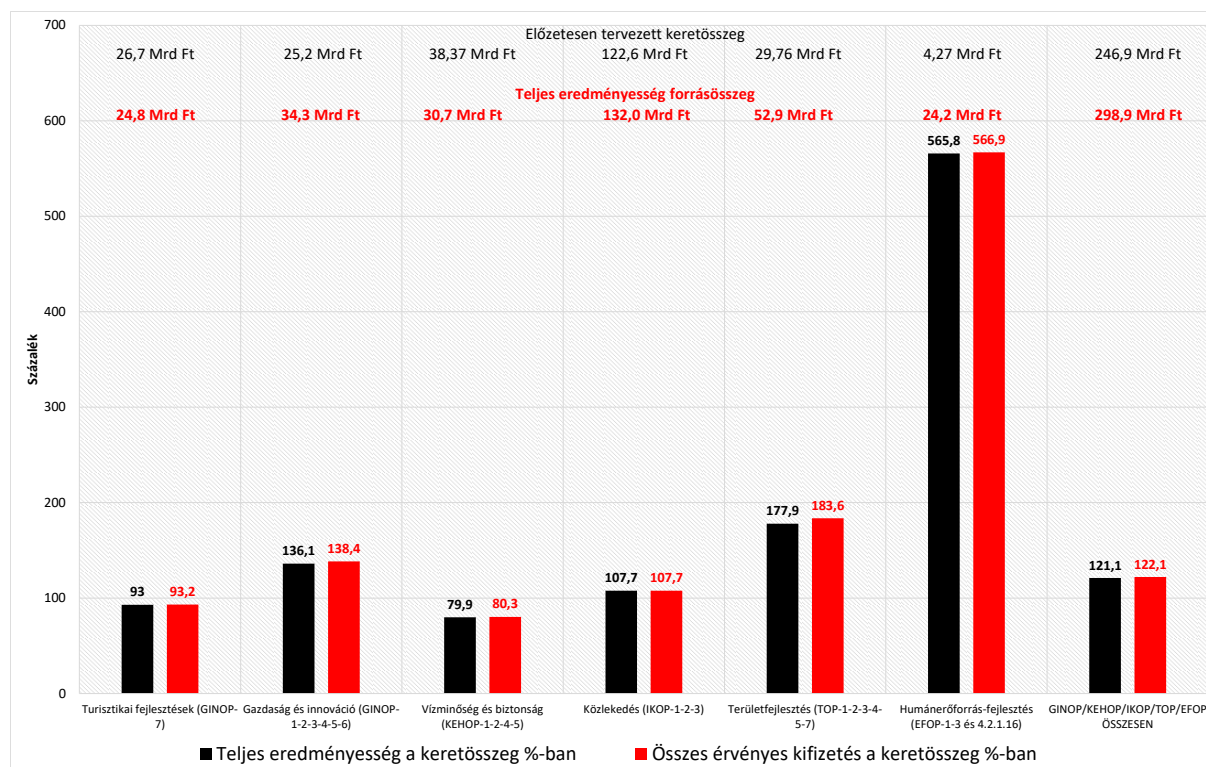
A **turisztikai kifizetések főösszege 2021. április közepére** elérte az erre a célra szánt dedikált keret 93,2 %-át. További aránynövekedés mutatható ki a **gazdaságfejlesztés** területén, ahol a kifizetések már a dedikált keret 138,4 %-os értékén járnak, közel kétötödével magasabbak a tervezett keretösszegnél.

A **környezetvédelem, vízminőség és biztonság** prioritás kapcsán látható továbbra is a legszélesebb kifizetési mozgástér, ebben az esetben a kifizetések 80,3 %-os arányon helyezkednek a dedikált összeghez képest. A **közlekedésfejlesztés** prioritáshoz sorolt projektek kifizetései már 2019 őszére meghaladták a tervezett keretösszeget, a túlteljesülés nem extrém, de jól körvonalazható, 7,7 %-kal magasabb a dedikált 122,6 Mrd Ft-nál. A január óta bekövetkezett nagymértékű anomaliahatás ellenére nagyon jelentős túlteljesülés tapasztalható a **területfejlesztés** kapcsán, a kifizetett összeg a módosítások hatására is 183,6 %-a a tervezett 29,76 Mrd Ft-nak. A forráselosztó megalapozott igényekhez társuló rugalmasságát jelző tény a **humán erőforrás-fejlesztések** vonatkozásában tapasztalható kifizetési összeg, ami több mint öt és félszerese az előzetesen tervezett keretösszegnek, és a támogatások ennél is magasabb arányértékét figyelembe véve további növekmény prognosztizálható.

Végeredményben a legfrissebb adatok szerint a FAIR nomenklatúrában monitorozható operatív programok érvényes kifizetései a Kormányhatározatban ezekre a célokra dedikált keretösszeg 122,1 %-os értékén pozícionálódtak, bizonyítva a túlteljesülés tényét, több mint ötödével magasabbak a tervezett összegnél.

A forráselosztó utólagos módosításain kívül a támogatási szándéktól való elállás, illetve a kifizetések közbeni visszalépés, szerződésfelmondás, vagy a megvalósító felszámolása miatt előállt megszűnés is befolyásolja a végleges értékarányokat.

7. sz. ábra. A 1861/2016 sz. Kormányhatározatban nevesített stratégiai prioritások kifizetési teljesülése a teljes eredményesség index, valamint a visszakövetelések nélküli eredményesség index értékei szerint a keretösszegek százalékában



Forrás: FAIR adatok alapján BIFÜ Nkft

Ennek értelmében a realitásokhoz való minél szorosabb felzárkózás érdekében a 1861/2016. sz. Kormányhatározat egésze alá tartozó projektek esetében is kiszámítottuk a 2021. áprilisi állás alapján a teljes eredményesség mutató kifizetések szerinti teljesülési indexét.

A teljes eredményesség mutató alapján 44 db olyan 1861/2016. sz. Kormányhatározat keretébe tartozó BKÜ projektet azonosítottunk, amely végül a kifizetések ellenére eredménytelennek tekinthető, mivel a kiutalt pénzeket a forráselosztó teljes mértékben visszaköveteli. A 44 projekt abszolút többsége, 24 db program gazdaságfejlesztési területen aktiválódott, 13 projekt a területfejlesztés, három a vízminőség és biztonság, kettő-kettő a turizmusfejlesztés, illetve a humán erőforrás-fejlesztés területéhez sorolható. Összgeszerúségeiket tekintve mintegy 2,5 Mrd Ft a különbözet összérték a teljes kifizetésekhez képest. Ennek mintegy kétharmada, 1,7 Mrd Ft sorolható a területfejlesztéshez, hangsúlyozzuk, ebbe nem tartozik bele az a közel 3,5 Mrd Ft, amelyet a forráselosztó utólagosan módosított az érintett TOP pályázatokon belül. Mintegy 585 millió forint visszaköveteléssel csökken a gazdaságfejlesztés, 130,2 millió forinttal környezetvédelem, 48,7 millióval a turizmusfejlesztés és 47,5 millióval a humán erőforrás-fejlesztés. Az érintett IKOP projektek esetében nincs visszakövetelési összeg.

A módosításokat követően a turisztikai fejlesztések teljesülési indexe a dedikált keretösszeg 93 %-án áll, a gazdaságfejlesztés 136,1 %-os teljesülési indexet mutat, a vízminőség és biztonság teljesülési indexe a dedikált keretösszeg 79,9 %-át teszi ki, a területfejlesztés 177,9 %-os teljesülési értéket mutat, illetve a humán erőforrás-fejlesztés 565,8 %-ra módosul. A közlekedésfejlesztés indexértékei nem térnek el. A teljes eredményesség index alapján a 1861/2016 sz. Kormányhatározatban foglalt programok megvalósulási-teljesülési indexe 121,1 %. Mindössze 1 százalékpont az eltérés a teljes, érvényes kifizetések főösszegétől.

A projektekre vonatkozó információkat továbbra is rendszeresen frissítik és módosítják, napról-napra aktualizálják az adatbázisban, amit a Balatoni Integrációs Nkft munkatársai évente két alkalommal monitoroznak, illetve a programozási ciklus végéhez közeledve a jelen, 2021 évben a tervek szerint három alkalommal.

Végleges eredményeket csak a programozási időszak teljes lezárásával állapíthatunk meg.

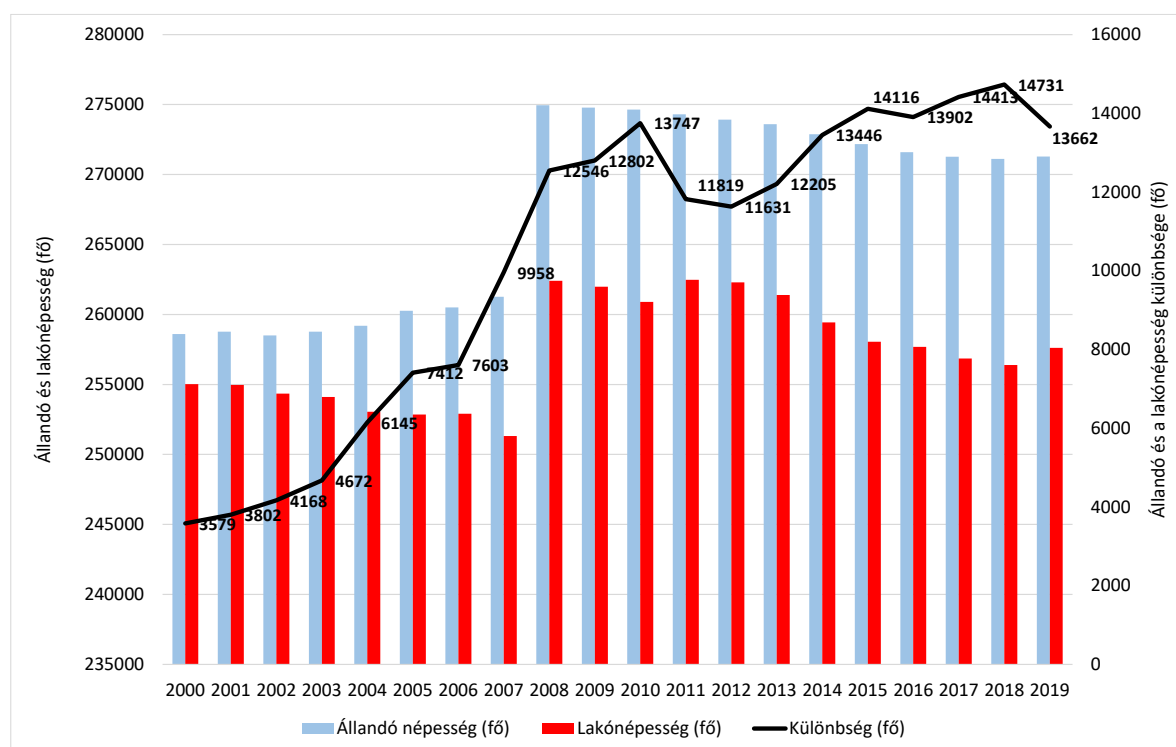
Mindezeket egybevéve megalapozottan kijelenthető, a 2014-2020 közötti uniós fejlesztési ciklus ideje alatt, ezen belül **a 1861/2016 sz. Kormányhatározatban megfogalmazott prioritások teljesülése, vagy túlteljesülése mentén hangsúlyozottan a 2017-2020 közötti időszakot** érte, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területének forrástámogatásban és kifizetésekben betöltött **rendkívül kedvező szerepe elvitathatatlan.** Összhatásaiban nemcsak az elmúlt és elkövetkező évekre, ennél sokkal nagyobb időtávban is **példátlan lehetőségeket teremtett, további fejlődést alapoz és biztosít.**

4. Demográfiai jellemzők, társadalom

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet állandó népessége a KSH elérhető legfrissebb, 2019. évi adatai alapján **271 282 fő**, a lakónépesség száma **257 620 fő**. A térség egészének társadalmi-gazdasági életét, távlati kilátásait befolyásoló folyamatként értelmezhető, hogy az üdülőkörzet 2008-as bővítését követően 2019-ig mintegy **3 700 fővel csökkent** a térség településeinek állandó népessége, miközben a lakónépesség ugyanezen időtávban mintegy **5000 fővel lett kevesebb**. Fontos aláhúznunk, hogy a jelezett trenddel szemben a 2018-as évhez képest 2019 során **kis mértékben növekedett** az állandó, és a lakónépesség száma is az üdülőkörzetben.

Az üdülőkörzet egymásra rétegződő, összetett gazdasági, társadalmi, környezeti sajátosságaiból adódó egyik természetes népességszerkezeti következmény az állandó és a lakónépesség számbeli különbségének alakulása. Tartós időtrendben mutatkozó empirikus tény, hogy az üdülőkörzet területén **állandó lakcímmel rendelkező népesség száma rendre meghaladja az adott évek végén kimutatható helyben lakó népesség számát**.⁴

8. sz. ábra Az állandó népesség és a lakónépesség különbsége a BKÜ területén (2000–2019)



Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

⁴ **Állandó népesség:** Az adott területen bejelentett lakóhellyel (állandó lakással) rendelkező személyek adatait tartalmazza, függetlenül attól, hogy van-e máshol bejelentett tartózkodási helyük (ideiglenes lakásuk). Ebbe a csoportba tartoznak azok a személyek is, akik valamely okból (munkavállalás, tanulás, stb.) az eszmei időpontban átmenetileg külföldön tartózkodtak, de bejelentett lakóhelyük az adott területen volt.

Lakónépesség: A népszámlálási lakónépességbe azok a személyek tartoznak, akiknek egyetlen lakóhelyük az összeírás helye, illetve ha több lakóhellyel rendelkeznek, akkor az összeírás helyét tekintik életvitelszerű lakóhelyüknek. A hazánkban élő külföldiek akkor tartoznak bele a lakónépességbe, ha legalább 12 hónapja életvitelszerűen Magyarországon élnek, vagy szándékoznak élni.

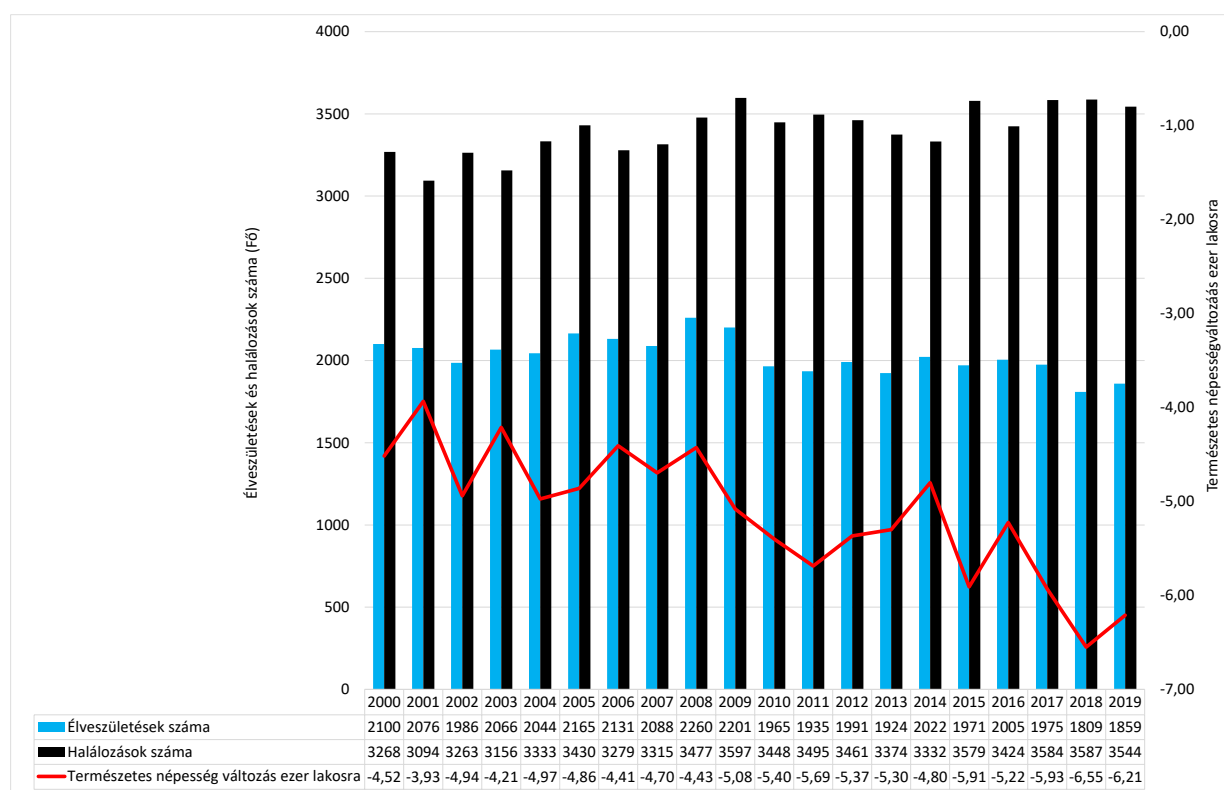
<http://www.ksh.hu/nepszamlalas/docs/modszertan.pdf>

Ugyanakkor az ideiglenesen az üdülőkörzetben élő népesség az év közepén, elsősorban a nyári hónapokban, vagyis az idegenforgalmi főszezon időszakában haladhatja meg az állandó népesség számát. Összességében a BKÜ **három eltérő megyéhez tartozó területrészen rendre magasabb** az állandó népesség száma az év végi lakónépességnél. A két mutató különbsége az elmúlt közel két évtizedben több mint 4-szeresére nőtt. E különbség értéke **2018-ben mutatta az eddig mért legmagasabb differenciát**, ekkor közel 14 700 fő volt az állandó és lakónépesség tekintetében mérhető eltérés, ez 2019-ben közel ezer fővel alacsonyabb, 13662 főre módosult.

A térség **népsűrűségének** állandó népesség dimenziójában kalkulált értéke **69,8 fő/km²**, mely hosszú időtávban (2000-2019) a népességfogyatkozás aránya szerint hosszú időtávban kismértékű csökkenést mutatott, 2019-ben az előző évi adathoz képest stagnált. A hosszú időtávban bekövetkezett csökkenés hatását az üdülőkörzet 2008-as területi bővítésére is visszavezethetjük, hiszen ekkor alapvetően alacsony népességszámú települések csatlakoztak a térséghez. Alrégiós vetület szerint ugyancsak hosszú időtávban jellemző a zalai területek üdülőkörzeten belüli átlagánál jóval magasabb népsűrűségi értéke.

A Balaton térségében, ahogyan országosan is, a születések és a halálozások egyenlege évtizedek óta negatív, azaz többen halnak meg a térségben élők közül, mint ahányan születnek.

9. sz. ábra Születések és halálozások különbségéből eredő természetes népességváltozás alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2019)

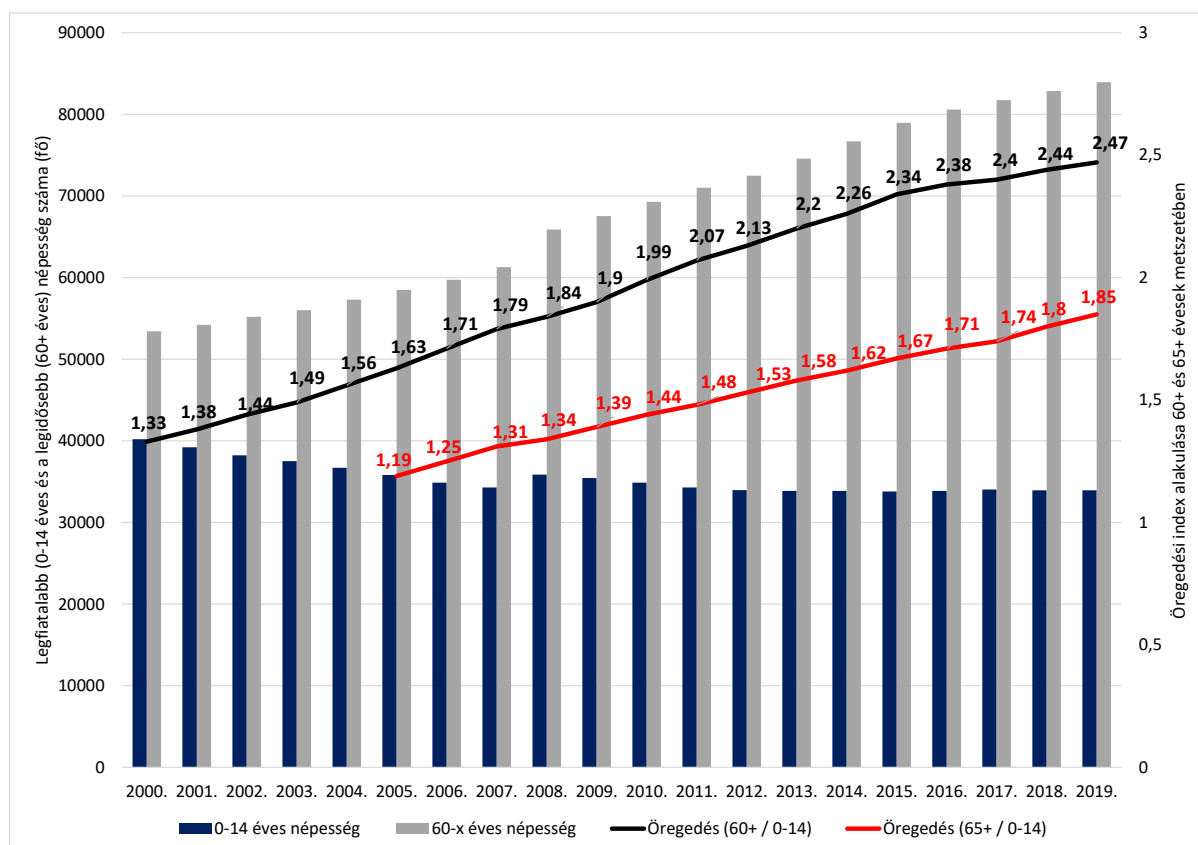


Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

2018 során a **21. század addigi legmagasabb természetes fogyatkozás index értéke rögzíthető a térségben**, 1809 élveszületésre 3587 halálozás jutott, és az élveszületések, halálozások 1000 lakosra vetített egyenlege **-6,55 ezreléken állt. 2019-ben ebben is javulás mutatkozik. Az egyenleg továbbra is negatív, -6,21 ezrelék**, de elmondható, hogy 2019-ben 50 fővel többen születtek a 2018-as évhez képest, miközben a két év halálozási különbsége szerint 43 fővel kevesebben haltak meg. Ezzel együtt a születések és a halálozások **drasztikus gyakoriság-különbsége** továbbra is tény. Tartós időtrend vizsgálatok alapján az üdülőkörzet Veszprém megyei alrégiójában a legkedvezőbb a természetes népességváltozás értéke, és csak egy-egy évben múlja az felül a Zala megyei érték, ugyanakkor fontos aláhúzni, hogy ezek a kedvezőbb értékek is csak relatív kedvezőséget jelentenek, hiszen mindössze csak kisebb az élve születések és a halálozások egyenlegéből adódó népességveszteség, nem pedig születésből és halálozásból eredő népességnyeresség az egyenleg mérlege.

Párhuzamban a népesség alapvetően továbbra is negatív születési és halálozási egyenlegével a lakosság nagymértékű öregedése figyelhető meg. Az üdülőkörzet hatályos jogszabályi rendelkezéssel létrehozott (akkor még 164 településes) területén **2000-ben** üdülőkörzeti szinten **1,33-as** értéket jelzett az **öregedési index**. Ez azt jelenti, hogy minden 100 15 évesnél fiatalabb emberre 133 59 évesnél idősebb személy jutott. Ez **2019-re elérte a 2,47-es** értéket, amely ebben az értelmezésben azt jelenti, hogy minden száz 15 évesnél fiatalabb lakosra 247 **60 + éves** állampolgár jut. A **65 + évesek** esetében ez a szám 185. A **BKÜ területének öregedési indexe évről évre, évtizedről évtizedre emelkedik.**

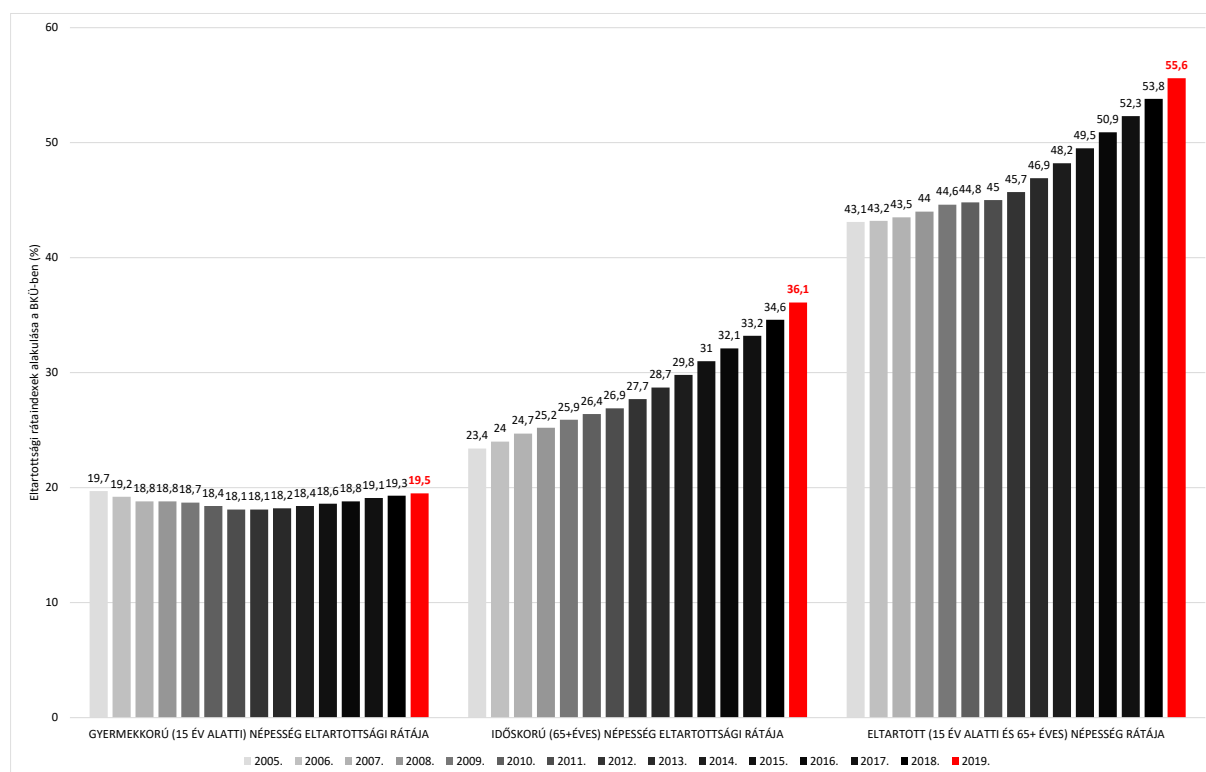
10. sz. ábra **Öregedési index alakulása Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2019)**



Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

A népesség fokozatos idősödésével párhuzamos természetes demográfiai jelenség a különböző eltartottsági ráta értékek alakulása.⁵ Várható hatás, hogy minél több a gazdaságilag inaktív korú (0-14 és 65 + éves), annál magasabb az életkoruk alapján gazdaságilag leginkább aktív korúaktól való függőségi viszony aránya. Az **eltartott népesség rátaértéke** a népességfogyatkozás és az öregedés kumulatív hatásai alapján fokozatosan emelkedik a térségben, 2005-ben 43,1 %, 2010-ben 44,8 %, 2015-ben 49,5 %, 2019-ben 55,6 %-os értéken állt. **Jelen állás szerint eltartási értelemben lényegében még két aktív korú személy jut egy inaktív életkorú személyre az üdülőkörzetben.**

11. sz. ábra. Eltartottsági rátainдекszek alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2005-2019)



Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

⁵ A **gyermeknépesség eltartottsági (függőségi) rátája** a 15 év alatti, gyermekkorú népességnek a jelenlegi európai standard alapján gazdaságilag aktív korúnak tekintett (15–64 éves) népességhez viszonyított arányát fejezi ki. Képletszerűen: $P(0-14) / P(15-64) * 100$. A mutató értéke és változásának iránya jelzi, hogy növekvő vagy csökkenő terhet jelent a munkavállalási korú népességnek a gyermeknépesség eltartása. Az **idős népesség eltartottsági (függőségi) rátája** a 65 éves és ennél magasabb életkorú népesség gazdaságilag aktív korú (15–64 éves) népességhez viszonyított arányát fejezi ki. Képletszerűen: $P(65-x) / P(15-64) * 100$. A mutató értéke és változásának iránya azt jelzi, növekvő vagy csökkenő terhet jelent a munkavállalási korú népességnek az időskorúak eltartása. Az **eltartott népesség közös (függőségi) rátája** a gyermek és időskorú népesség gazdaságilag aktív korú népességhez viszonyított együttes arányát fejezi ki. Képletszerűen: $P(0-14) + P(65-x) / P(15-64) * 100$. Mindhárom eltartottsági mutatónak a társadalmi ellátórendszerek üzemelés biztonsága, a társadalmi eltartó képesség, a gyermekellátó és a nyugdíjrendszer terhelése, működőképessége vonatkozásaiban van jelentősége. A mutatók értékeinek módszertani értelmezése: amennyiben az eltartottsági ráta értéke nullához közeli, az azt jelenti, hogy alig van eltartott népesség, ha 25 %, akkor 4 aktív korú eltartó jut egy eltartott személyre. Ha ez a mutató 50 %, két aktív korú tart el egy inaktív személyt. Ha a ráta értékre 100 %, az eltartók és az eltartottak aránya kiegyenlített, ha pedig 100 % feletti, az eltartottak száma meghaladja az eltartókét.

Forrás: https://www.ksh.hu/thm/2/indi2_1_2.html

Nagyon lényeges, hogy **az eltartottak java részben idős korúakból állnak**, miközben a **gyermekkorú népesség száma, így eltartottsági rátája sem emelkedik érdemben**, ami összességében a **teljes eltartott népesség rátaindexének további, erőteljes növekedését eredményezi**.

A 2017-ben a Balatoni Integrációs Közhasznú NKft. megbízásából a **Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutatóintézete hosszú távú, 2062-ig szóló népesség-előreszámítást** végzett a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet egészére. A népesség-előreszámítás a jelenlegi hatásokhoz vezető változatlan népesedési hatásokat a jövőben is feltételezve további jelentős népességcsökkenést, öregedést és az eltartottsági viszonyok nagymértékű romlását vetítette előre.

Az eltartott népesség rátaindexe az előrebecslés alapján 2022-re 60 %, 2032-re 67 %, 2042-re 78 %, 2052-re 84 %, 2062-re 90 % közelébe emelkedhet.

Ez utóbbi érték azt jelenti, hogy csaknem ugyanannyi gazdaságilag inaktív életkorú ember fog élni az üdülőkörzetben, mint gazdaságilag aktív korú, vagyis a teljes eltartottsági mutató gyakorlatilag már egy az egyhez alakulhat, ami nyilvánvalóan társadalom és gazdaságpolitikai vetületek szerint fenntarthatósági kérdéseket feszeget. A népességveszteség, öregedés és eltartottsági viszonyok szakpolitikai eszközökkel történő korrigálása, enyhítése a következő évek egyik kiemelt feladata lehet.

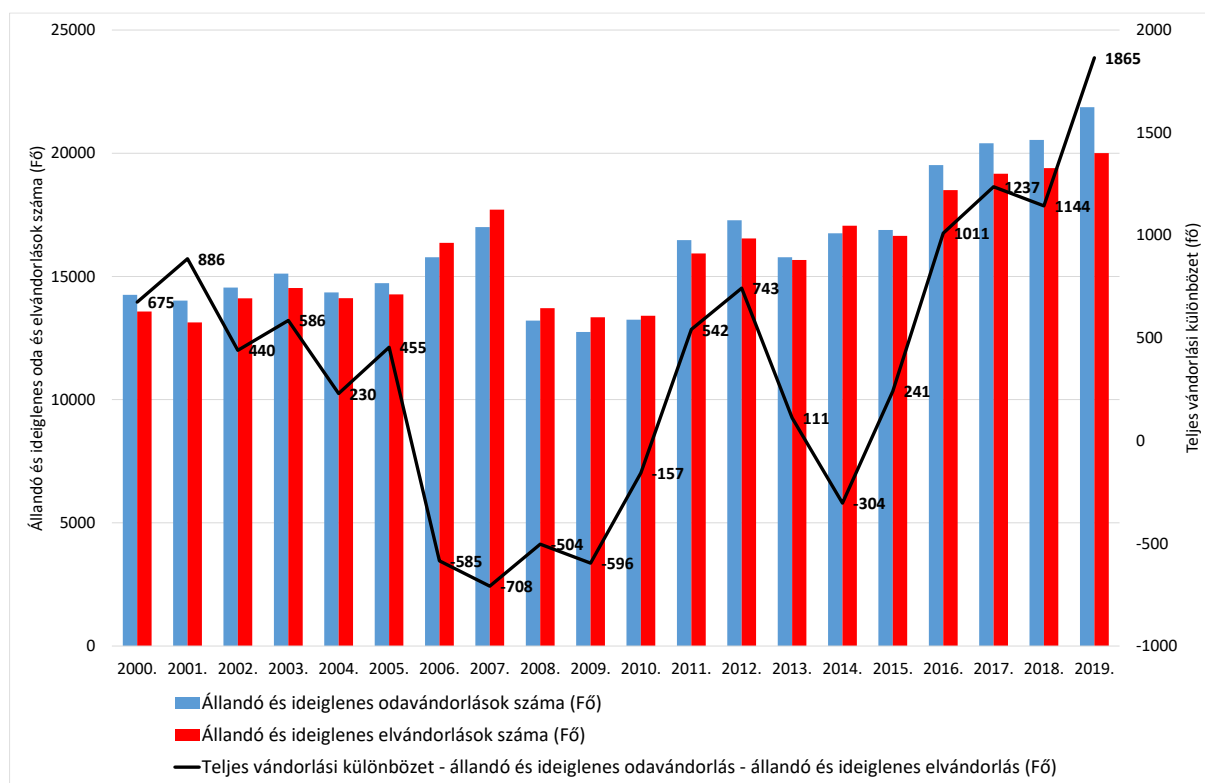
Az üdülőkörzet népessége országos átlagnál magasabb öregedettségeinek tényét aláhúzza a legalább 8 általános iskolai osztályt végzettek aránya a tizenötödik életévüket betöltött népességhez képest. Ez az érték Magyarországon a 2011-es népszámlálás alkalmával 95,1 % volt, az üdülőkörzeten belül 92,8 %.

Az országos értékhez képest mért alacsonyabb arány közvetett módon szintén a legidősebb generációk országos átlagnál jelentősebb halmozódását támasztja alá, hiszen az idősebb generációk körében magas a 4-6 osztályos, vagy annál alacsonyabb általános iskolai végzettség.

A BKÜ területét jellemző további fontos demográfiai tény, hogy **hosszú időtrendben a természetes népességfogyatkozástól várható mértékben mégsem csökken az üdülőkörzet népessége**.

Az állandó népesség számának a várható népességcsökkenési tendenciával szemben megfigyelt változása a nemzetközi és az országhatáron belüli vándorlás összességében pozitív egyenlegével magyarázható.

12. sz. ábra. **Állandó és ideiglenes belföldi oda és elvándorlások száma és a teljes vándorlási különbözet a BKÜ-ben (2000-2019)**

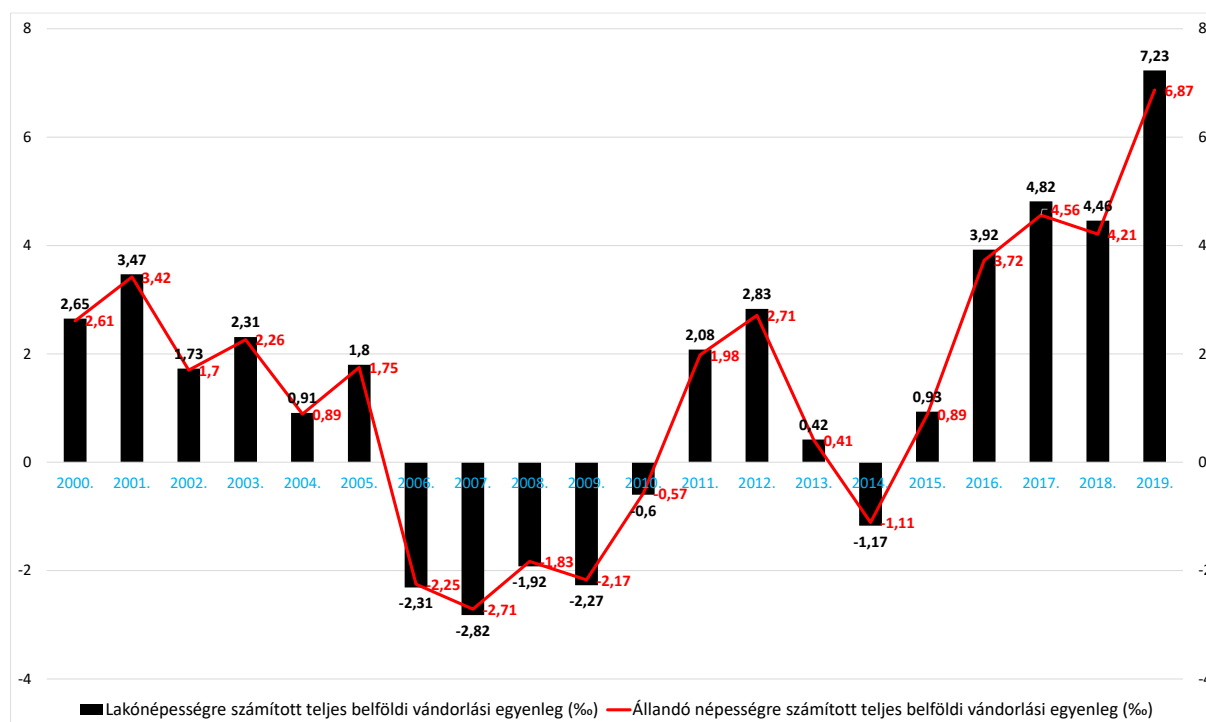


Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a 2006-2010 között érzékelhető nagyobb mértékű elvándorlási hullám után **2014-ben ismét negatívba fordult mind a lakó- mind pedig az állandó népességre vetített teljes vándorlási egyenleg értéke. 2015-től** mindkét egyenleg a pozitív tartományba mozdult el, ami a következő években tovább emelkedett, 2018 során a 2017 évi értékhez képest ugyan kicsit csökkent, de **2019-ben további határozott növekedés látszik. A belföldi vándorlás szempontjából továbbra is kiemelten kedvezményezett besorolású térség a Balaton.**

Összességében 2016 és 2019 között magasan pozitív a térség vándorlási egyenlege, olyannyira, hogy a jelzett idő alatt a 21. század négy eddigi legmagasabb értékét regisztrálhattuk ebben a vonatkozásban.

13. sz. ábra. A lakónépességre valamint az állandó népességre számított vándorlási egyenleg időbeli alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000 – 2019)



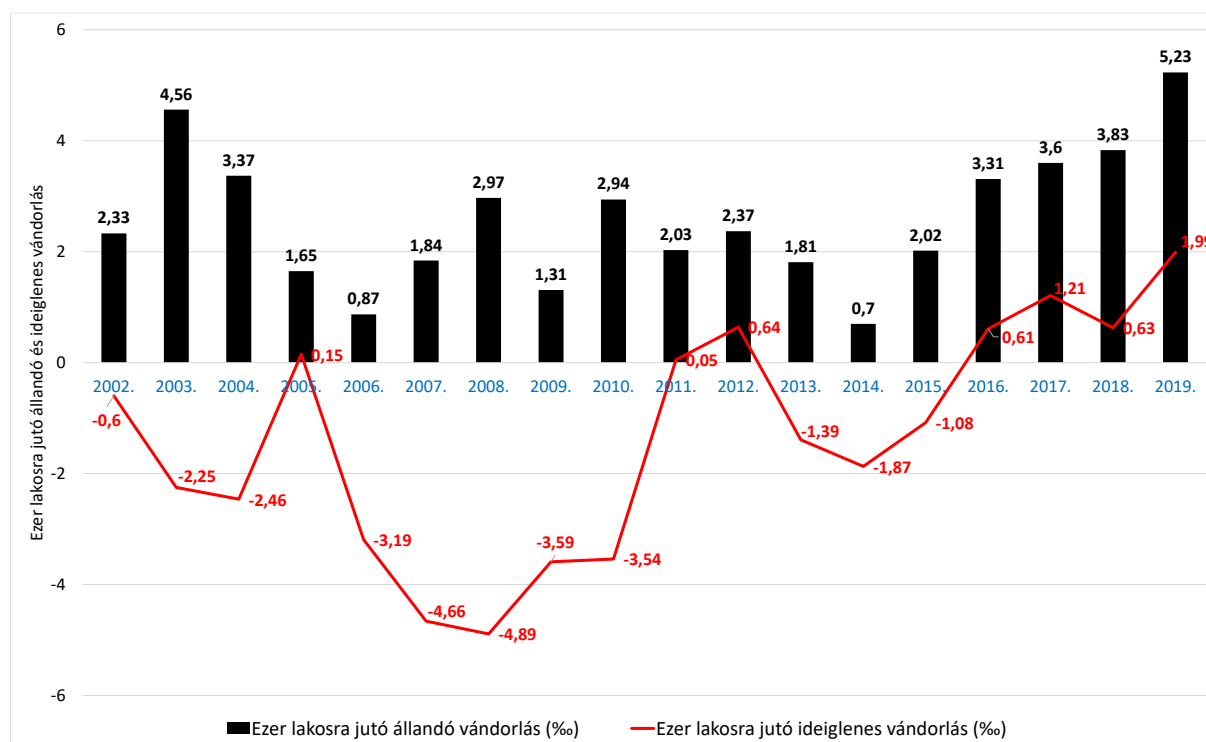
Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

A hosszú időtávban külső és belső vándorlás során keletkező térségi népességnyereség életkori összetétel szerint inkább az idősebbek felé mutat, vagyis öregedést fokozó hatást fejt ki. Ez a fiatalabbak állandó foglalkoztatási igényével kiegészülve, amely igényt a foglalkoztatás-munkanélküliség térségen belüli ciklikus ingadozásai a közfoglalkoztatási program csillapító hatásai ellenére továbbra is fontosak, azok elvándorlási hajlandóságával társult egészen a 2020 évben kibontakozó koronavírus-járványig biztosan, amelynek összetett demográfiai hatásait 2021. február elején egyelőre még nem tudjuk monitorozni.

Az állandó és ideiglenes vándorlás összehasonlító vizsgálata alapján jól látszik, hogy az összesített vándorlási egyenleget pozitív irányba alapvetően a térségbe történő állandó vándorlás mozditja el.

Az ideiglenes vándorlási egyenleg jellemzően, a vizsgált évek többségében negatív, kivételt képez 2005 év, a 2011-2012 évek párosa, illetve a 2016-tól 2019-ig tartó ciklus, ami a vizsgált 17 éves időintervallumban a legtartósabb pozitív periódus. Ezekben az években mind az állandó, mind az ideiglenes vándorlási egyenleg pozitív mérleggel zárt.

14. sz. ábra Az ezer lakosra jutó állandó és ideiglenes vándorlás különbözése a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2002-2019)



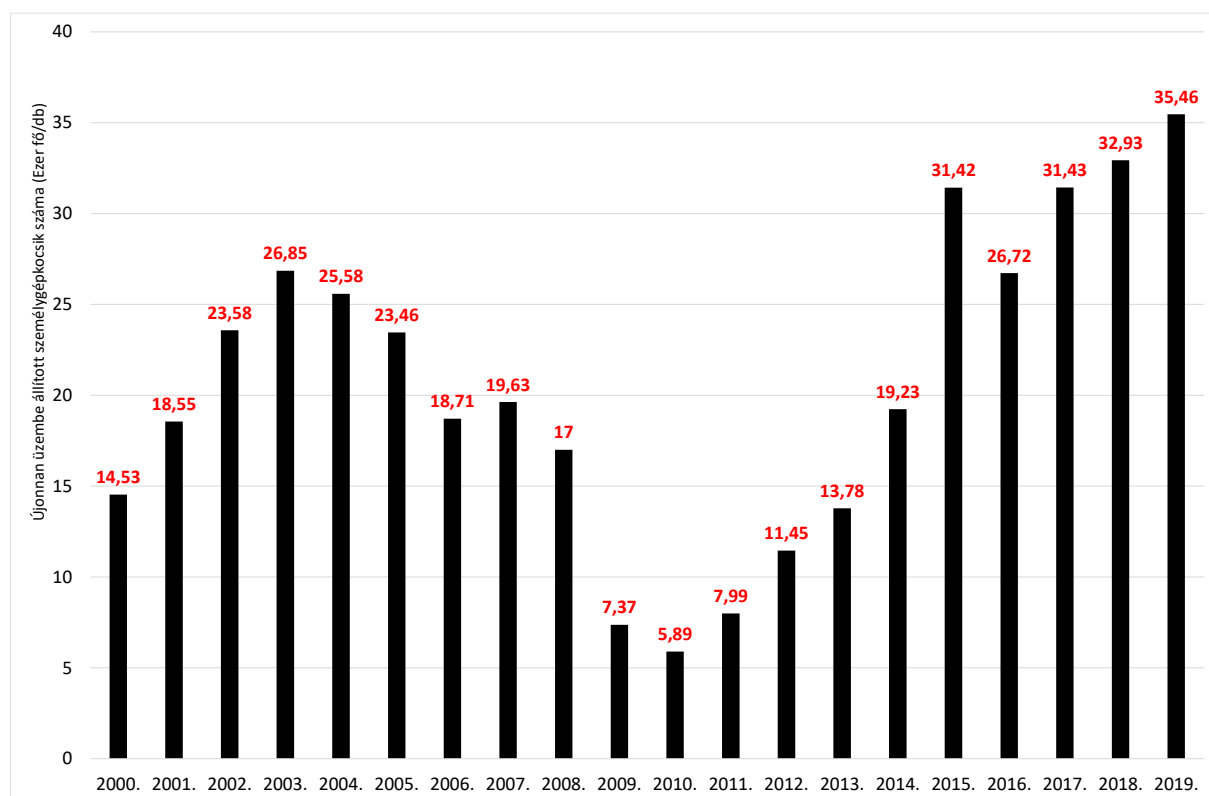
Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

A térségből való **elvándorlás**, illetve a koronavírus-járvány által esetlegesen kiváltott **visszavándorlási hatásokat** a **népesedésre gyakorolt hatásokkal együtt** a későbbiekben **kiemelten vizsgáljuk**.

A lakosság egzisztenciális helyzetében bekövetkezett kedvezőtlen folyamatok egy része a 2010 előtti állapotokhoz köthető. Ezt támasztja alá az adott évben **forgalomba hozott új személygépkocsik ezer állandó lakosra jutó számának változása**.

Ez az érték 2000 és 2004 között növekedett, majd 2005-től csökkent, amely csökkenést a világgazdasági válság okozta hatások tovább fokoztak. Míg 2003-ban ezer lakosra 27, 2010-ben már csak alig 6 forgalomba helyezett új személygépkocsit figyelhetünk meg. 2010 és 2014 között az index jelentős növekedésnek indult. 2014 év egészére számolva több mint 19 üzembe állított új személygépkocsi jut minden ezer lakosra.

15. sz. ábra **Első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik ezer lakosra vetített száma a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (személygépkocsi/ezer lakos; 2000-2019)**



Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

Ez utóbbi érték a 2000 évi szintnek felel meg. 2015-re egy újabb, jelentős növekedés figyelhető meg, hiszen az előző évihez képest 2015-re 60 százalékpontnyit növekedett. A 2016-ban rögzített érdemi, közel 15 százalékpontos visszaesés után 2017-ben a 2000 óta mért eddigi legmagasabb értéket rögzíthettük, ami tovább emelkedett 2018 és 2019 során is, az adott évben újonnan üzembe állított személygépkocsik száma elérte a 9600 db-ot az üdülőkörzetben, így az ezer lakosra jutó index értéke meghaladta a 35 db-ot.

5. Turizmus, vendégforgalom

A Balaton és térsége **évszázados idővetületben** Magyarország egyik legnépszerűbb idegenforgalmi desztinációja, amivel összefüggésben a térség **egyik legfontosabb** nemzetgazdasági szektora a **szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás**.

A vendégforgalom döntő hányada a **kereskedelmi szálláshely-szolgáltatás** forgalmában generálódik, de a **regisztrált üzleti**, korábbi definíciós fogalomként **magán-szállásadás** vendégforgalma is számottevő nagyságrendet alkot, évtizedes időtávban 2010 és 2019 között a regisztrált üzleti szektor forgalma 20 %-os részesedésről 25 %-ra növekedett, amivel párhuzamban a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma ugyanennyivel, 80 % körüli értékről 75 %-ra mérséklődött. Ezzel együtt az üzleti forgalom jelenségeit regisztrációs hiátusok miatt nem tekinthetjük módszertani értelemben egészesnek, emiatt **BFT döntés alapján a kereskedelmi szálláshely-szolgáltatás adatszégmenseinek eredményesség mutatóival számolva** alkotunk képet a Balaton térségének vendégforgalmi helyzetéről. A folyamatok eredményét tekintve annak ellenére, hogy a **kereskedelmi szálláshely vendégforgalmi mutatók javulását igazoló trend országosan meredekebb ívben emelkedett, mint a Balaton térségében, 2010 és 2019 között a Balaton és térségének turizmuson és vendéglátáson belül elfoglalt nemzetgazdasági pozícióinak kedvező irányú változása** is tényekkel igazolható.

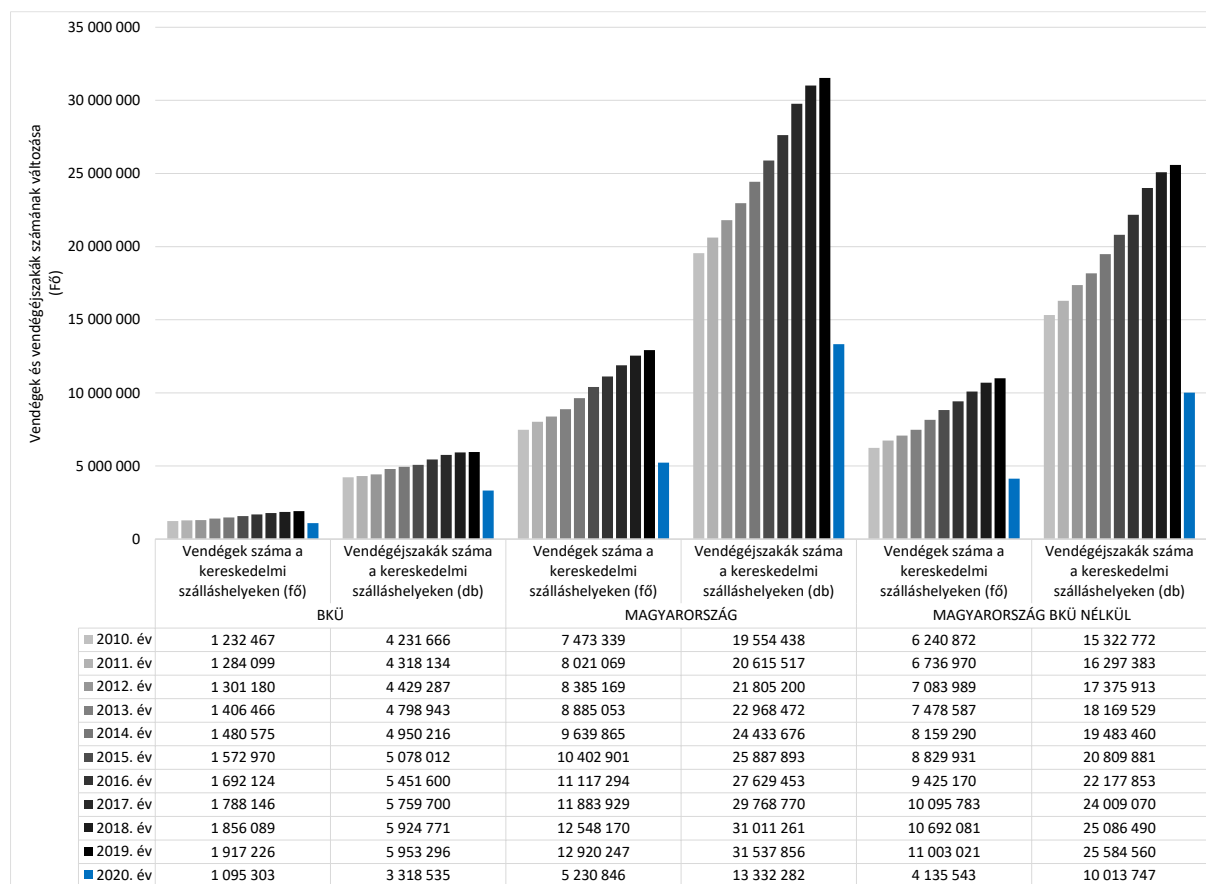
A hosszú időtávban kedvező turisztikai folyamatokat azonban radikális mértékben felülírta a 2020 évben világviszonylatban, Magyarországon, így a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben is megjelent koronavírus-járvány, amely a 2020-2021 év tavasza között a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás nemzetgazdasági szektor többszöri, a 2020 év nyári idegenforgalmi főszezonja kivételével lényegében teljes leállásához vezetett. A leállások okozta nemzetgazdasági károk felmérése is folyamatban van, hatásainak semlegesítése módon **éveken át tartó** munka eredménye lehet, miközben még jelenleg is a **járvány terjedésnek megfékezése, és az oltási program áll a cselekvés epicentrumában**.⁶ A Magyarországon zajló oltási program **világszinten is kiemelkedő** eredményei kapcsán 2021. május 1-ével a védettséget szerzettek számára újra megnyithattak a kereskedelmi szálláshelyek.

A legfontosabb turisztikai eredmények olvasata szerint a **kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált vendégek száma 2010 és 2019 között mintegy 685 ezer fővel, 1,2 milliőről 1,9 millió fölé növekedett a Balaton térségében, a 2019-es vendégszám több mint másfélszerese a 2010 évi gyakoriságnak**. Ugyanakkor Magyarországon közel 7,5 millió főről csaknem 13 millióra növekedett 2019-re az éves vendégszám, ami 1,73 szerese a 2010 évi gyakoriságnak. Mivel ebben a növekményben a BKÜ adatai is szerepelnek, ezek kivonásával is elvégeztük a számítást, aminek nyomán a 2010 évi 6,2 millió vendég 2019-re 11 millióra emelkedett, ami 1,76 szerese a 2010 évi gyakoriságnak. A BKÜ gyakoriságai nélkül magasabb az országos növekedési volumen.

⁶ A beoltottak száma Magyarországon 2021. május 1-i híradás alapján meghaladta a 4 millió főt.
Forrás: <https://koronavirus.gov.hu>

A 2020 évben kibontakozó koronavírus-járvány hatására a BKÜ területén mintegy 822 ezer vendéggel kevesebb került regisztrációra, mint 2019-ben, és 137 ezer fővel kevesebb, mint 2010-ben, ami a legutóbbi, 2019 évi vendégforgalmi maximumot megelőző növekedési periódus kezdete.

16. sz. ábra Vendégek és vendégéjszakák számának változása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben, országosan és a BKÜ nélkül országosan 2010 és 2020 között (fő; db)



Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft

Ugyanakkor országos vetületben még nagyobb a vendégforgalom visszaesése, Magyarországon 2020-ban közel 7,7 millió fővel kevesebb vendéget regisztráltak, mint 2019-ben, és mintegy 2,2 millió fővel kevesebbet, mint 2010 során egész évben. A forgalomkiesés zöme országosan a BKÜ területein kívül generálódott.

A vendégéjszakák metszetében hasonló jelenséget tapasztalunk, a vizsgált területi dimenziók szerint jelentős a növekedés. A BKÜ-ben a 2010 során regisztrált mintegy 4,2 millió kereskedelmi vendégéjszaka 2019-re csaknem 6 millióra növekedett, több mint 1,7 millió vendégéjszakával bővült, ami 1,41 szerese a 2010 évi gyakoriságnak. Eközben Magyarországon 19,5 millióról 31,5 millióra bővült a vendégéjszaka szám, csaknem 12 millió eltöltött éjszaka a különbség, ami 1,61 szeres szorzóértéknek felel meg 2010-hez képest 2019-ben. A vendégéjszakák növekedése a BKÜ növekedési jelenségeit kivonva az országosból

arányaiban magasabb, közel 15,3 millióról mintegy 25,6 millióra nőtt, csaknem 10,3 millió éjszakával növekedett, ami 1,67 szerese 2019-ben a 2010 évi gyakoriságnak.

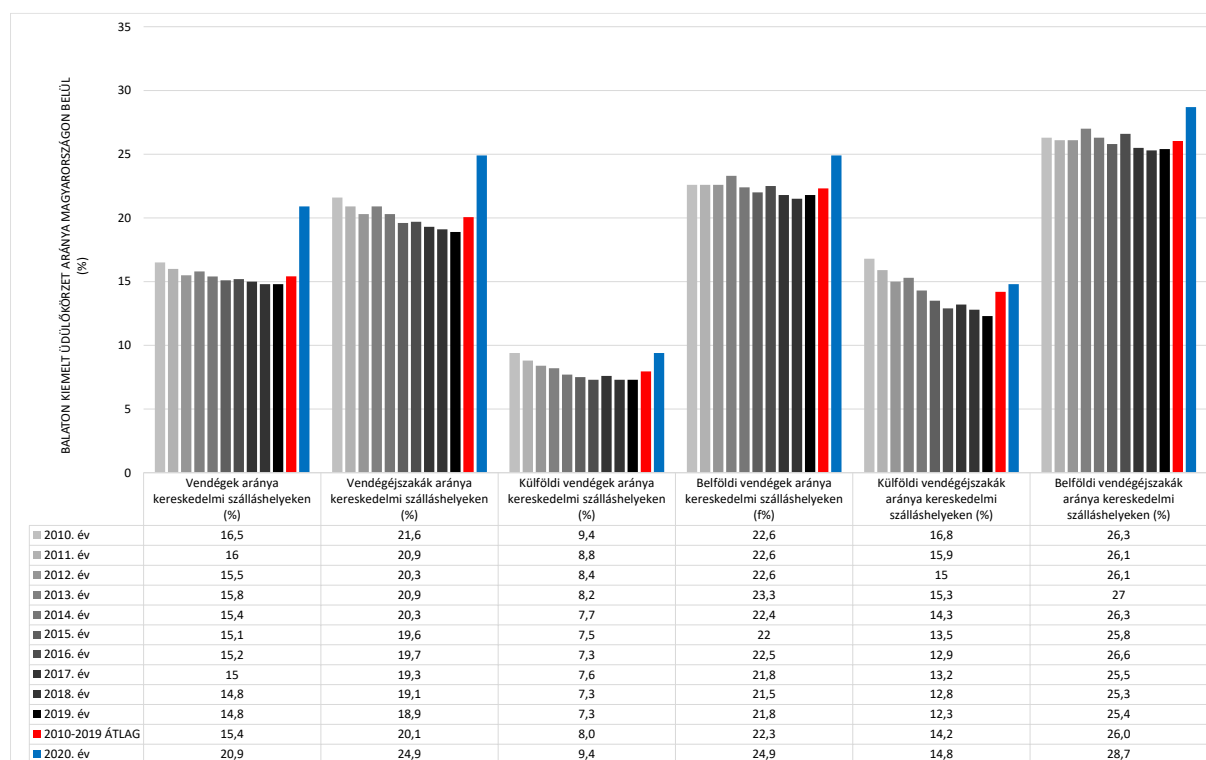
A BKÜ területén 2020-ban közel 2,6 millióval kevesebb vendégéjszakát regisztráltak, mint 2019-ben, és csaknem 913 ezerrel kevesebbet, mint 2010-ben. Ugyanakkor országosan 2020 során 12,8 millióval csökkent a kereskedelmi vendégéjszakák száma a 2019 évihez képest és közel 6,2 millióval kevesebb, mint 2010-ben.

Összességében a Balaton térségének kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált vendégforgalma mintegy 57 %-a a 2019 évinek, ez országosan 40,5 %, míg a 2020 évi vendégéjszaka szám 55,7 %-a a Balatonnál a 2019 évinek, ami országosan 42,3 %.

Az adatok részletes felbontása elárulja, hogy a korábbi forgalomnövekedési periódus, majd pedig a koronavírus-járvány miatt bekövetkezett drasztikus forgalomcsökkenés különbségei kevésbé az egész országra, mintsem Budapestre, és Budapesten belül is jellemzően néhány kerületre szűkíthetők, mint a Budai vár, vagy a budapesti belváros. De hasonlóan kiemelt haszonélvezői, illetve 2020-ban elszenvedői voltak a jelzett változástrendeknek a magas szolgáltatásminőséget kínáló, kevésbé szezonális vendégforgalmú termálkultúrára épülő fürdőtelepülések is.

A Balaton térségében kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált vendégek aránya Magyarországon belül a 2010-es években átlagosan 15,4 %, ez csaknem minden hatodik vendéget jelenti az országban. Az üdülőkörzet arányrészesedését tekintve 2010 és 2019 között közel 1 százalékpontot gyengült úgy, hogy abszolút gyakoriságokban 685 ezer fővel növekedett a vendégszám.

17. sz. ábra. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet részesedési aránya a kereskedelmi vendégforgalom külföldi és belföldi szegmenseiben Magyarországon belül 2010 és 2020 között (%)



Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft

A vendégéjszakák száma vonatkozásában ugyancsak csökkenő részesedés képe látszik, a 2010 évi 21,6 %-ról 2019-re 18,9 %-ra mérséklődött a részesedési arány, miközben 1,7 millió vendégéjszakával többlet töltötték el a térségben. Az évtizedes átlag 20,1 %, minden ötödik vendégéjszakát jelenti. A jelenség magyarázata ebben az esetben is az országos növekmény magasabb nettó aránya.

A külföldi vendégek, ezzel együtt a külföldi vendégéjszakák részesedése számottevően szűkült a térségben, a külföldi vendégek aránya csaknem két, a külföldi vendégéjszakáké csaknem 4 százalékponttal alacsonyabb 2019-ben, mint 2010-ben. Évtizedes átlagban a külföldi vendégek 8 %-a, a külföldi vendégéjszakák 14 %-a csoportosítható a Balaton térségébe, ez átlagosan minden tizenkettedik külföldi vendéget, és minden hetedik külföldi vendégéjszakát jelenti. A belföldi vendégek esetében kevésbé látványosak a változások, abszolút gyakoriságokat tekintve ebben az esetben jelentős vendégszám bővülésről van szó a Balaton körül, az országoshoz képest kifejezett arányaiban közel 1 %-os negatív differencia mellett, ami ebben az esetben is a belföldi vendégek nettó arányban magasabb országos növekedésével magyarázható. A 2020 évi forgalom megoszlási mutatók alapján Magyarországon belül arányában növekedett a Balaton körül regisztrált vendégek jelenléte, az évtizedes átlagot jelentő 15,4 %-os arányhoz képest 20,9 %-on alakult, és ezzel párhuzamban mintegy 5 %-os növekedés látszik az évtizedes átlaghoz képest a vendégéjszakák számában is.

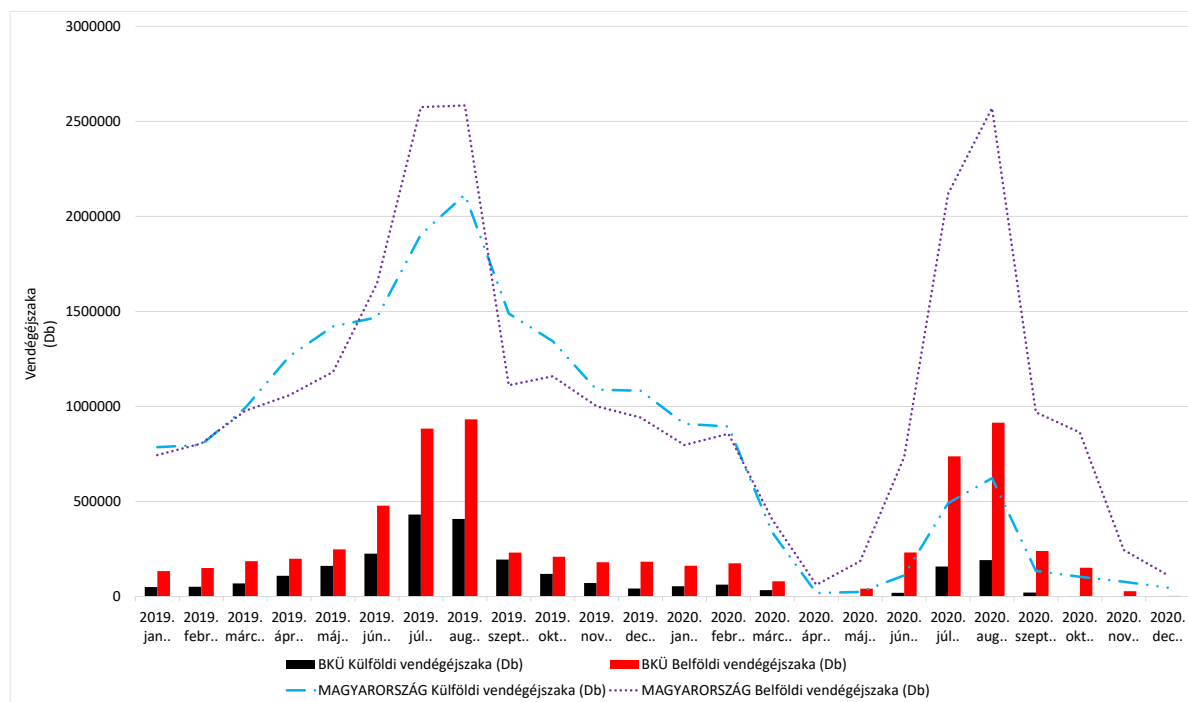
A számbeli egészen drasztikus csökkenés ellenére arányaiban az évtizedes átlaghoz képest magasabb a külföldi vendégek és a külföldi vendégek által eltöltött éjszakák aránya is a Balatonnál, illetve hasonlóan aránynövekedés detektálható 2020-ban az évtizedes átlaghoz képest a belföldi vendégek és a belföldi vendégéjszakák vonatkozásában is, miközben számbeli gyakoriságuk valójában jelentősen csökkent.

A jelenség magyarázata a BKÜ területén kívüli térségek üdülőkörzeti szintnél lényegesen nagyobb, forgalmi mutatókban torzítatlan turisztikai veszteségei.

Összességében 2010 és 2019 között a Balaton vendégforgalmi-turisztikai pozícióit nemcsak megtartotta az elmúlt évtizedben, hanem versenyképességét számottevően fejlesztette és erősítette is. Ennek szervesülési folyamatába ékelődött be a 2020 évi koronavírus-járvány által kiváltott vendégforgalmi kollapszus. A külföldi és belföldi vendégéjszakák számának 2019 és 2020 évek szerinti havi eloszláskövetése alapján azt látjuk, hogy 2019-hez képest 2020 során magasabb volt a belföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák gyakorisága a Balaton térségében, mint amennyit országosan a külföldi vendégek eltöltöttek Magyarországon.

Ez rendkívül ritka, gyakorlatilag példátlan jelenség a magyarországi turizmustörténetben, viszont általános jellemzője világszerte a 2020-2021 évek során, a **koronavírus-járvány** következtében kialakult **havária eseményszerű** turisztikai helyzetnek.

18. sz. ábra. Külföldi és belföldi vendégéjszakák számának havi megoszlása 2019 és 2020 években Magyarországon és a BKÜ-ben



Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft

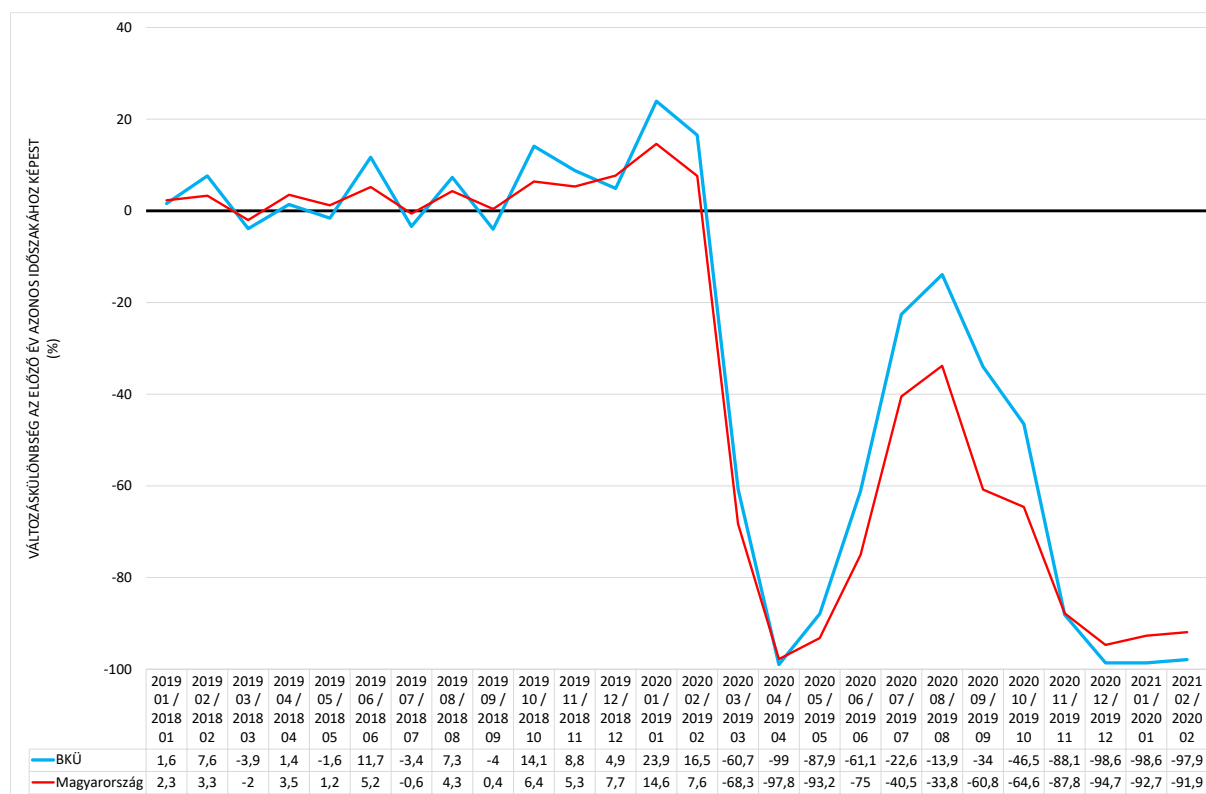
A tapasztalt vendégforgalmi jelenségek **részletesebb kibontását** országos összehasonlító módszertan alapján elsőként a kereskedelmi szálláshelyek **vendégszámának** 2018/2019 és

2019/2020 évek, illetve 2020/2021 azonos időszak (hónapok) szerinti változásai alapján tárgyaljuk. Míg a kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált vendégek számának változása 2019-ben 2018-hoz képest nem mutat jelentős aránykülönbségeket, ahogy országosan, úgy üdülőkörzeti szinten sem, **addi javuló tendencia is megfigyelhető az üdülőkörzet metszetében 2020 első két hónapjában.**

2019/2020, illetve 2020/2021 azonos hónapjainak összehasonlításában a vendégforgalmi szektort ért két leállás nyomán kialakult drasztikus forgalombezuhanás, illetve a két koronavírus-járvány hullám közötti turisztikai forgalomélénkülés képe látható.

Mivel az **első leállás** március közepétől április hónapra az egész országra egyformán kiterjedt, gyakorlatilag 100 %-os mértékű minden területi szegmensben. Miközben 2020 februárjában még közel 89 500 fizető vendég tartózkodott a BKÜ kereskedelmi szálláshelyein, ez a március havi fél-üzem mellett 37 216 főre, majd áprilisra 1071 üzleti vendégre csökkent. Lényeges, hogy a vendégek számának növekedése a BKÜ kereskedelmi szálláshelyein hamarabb és jelentősebb mértékben emelkedett, mint országosan, májusban már csaknem 18500 fő üzleti vendéget, júniusban, a korlátozások feloldásával már csaknem 95 ezer főt regisztráltak, és a nyári idegenforgalmi főszezon ideje alatt közelíteni kezdtek a forgalmi adatok a 2019 évi időszak azonos metszeteinek gyakoriságaihoz, júliusban mintegy 272 ezer, augusztusban csaknem 329 ezer fizetővendég került a regiszterekbe.

19. sz. ábra. Kereskedelmi szálláshelyek vendégszámának változása az előző év azonos időszakához képest 2018/2019, 2019/2020 egész év, valamint 2020/2021. január-február havi metszetei szerint Magyarország és a BKÜ összehasonlításában



Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft

A Balaton térsége kedvezőbb vendégforgalmi értékeket teljesített, mint amit a turisztikai szektor országosan. Ezzel együtt így is számottevő mértékben elmaradt a 2020 évi nyári főszezon vendégforgalmi gyakorisága a 2019 évihez képest, júliusban 22,6 %-kal, augusztusban 13,9 %-kal mérhettünk alacsonyabb gyakoriságot 2020-ban, mint 2019 azonos időszakában.

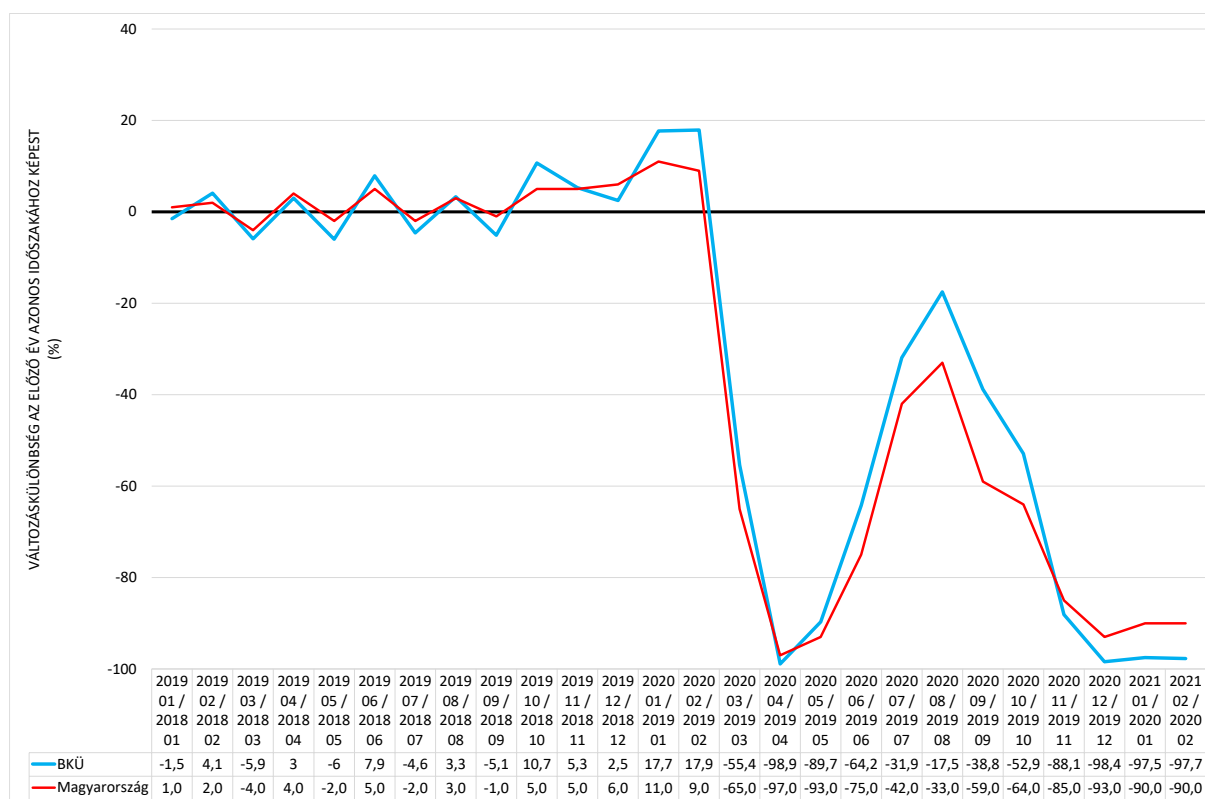
2020 szeptemberében már megjelentek a koronavírus-járvány **második hullámának** első jelei, ezzel együtt a vendégforgalom várható szezonális ingadozásaihoz is igazodva csökkent a vendégek száma, szeptemberben közel 96 ezer fizetővendég volt a Balaton körül, miközben 2019 szeptemberében csaknem 145 ezer. A járványhelyzet súlyosbodásával a vendégforgalom radikális csökkenése következett be, ahogy a BKÜ-ben, országosan is, de még 2020 októberében is mintegy 63 ezer regisztrált kereskedelmi fizetővendég volt a tó körül, ez az újólag bevezetett korlátozások hatására november hónapra 11 300 fő körülire, decemberre mindössze 1180 főre olvadt. Ez utóbbi azt jelenti, hogy 2020 év decemberében az azonos időszak szerinti vendégszámhoz képest 98,6 %-os, gyakorlatilag teljes a leállás.

Mivel a járványhelyzet 2021 elején sem javult, sőt, a koronavírus mutációnak következtében a második hullám még tartó hatásaira közvetlenül ráépült a harmadik, minden eddiginél kiterjedtebb és súlyosabb megbetegedési hullám, az elméleti 100 %-os vendégforgalmi leállás időben is tartósnak mutatkozik.

2021 januárjában a 2020. januári álláshoz képest ugyancsak 98,6 %-os, illetve 2021. február hónapban 2020 februárjához képest 97,9 % a forgalmi elmaradás.

A kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák számának változása a vendégforgalomhoz hasonló képet tükröz.

20. sz. ábra **Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák számának változása az előző év azonos időszakához képest 2018/2019, 2019/2020 egész év, valamint 2020/2021. január-február havi metszetei szerint Magyarország és a BKÜ összehasonlításában**



Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft

2019-ben 2018-hoz képest nem mutatkoznak jelentős aránykülönbségek, ahogy országosan, úgy üdülőkörzeti szinten sem, illetve ebben a vonatkozásban is javuló tendencia is megfigyelhető az üdülőkörzet részéről. 2019/2020 összehasonlításában várható módon ugyanúgy látjuk a tavaszi bezuhanás, a nyári visszapattanás, majd az őszi újabb visszahullás képleteit, de ebben az esetben sem teljesen egyformák az üdülőkörzeti és az országos változásértékek még akkor is, ha a következményeik igen hasonlóak.

2020 márciusában 2019 márciusához képest az üdülőkörzetben 55 %-kal csökkent a vendégéjszakák száma, országosan ennél rosszabb, 65 %-os csökkenés következett be. Április hónap során a 2020 évi vendégéjszaka szám az előző évi alig 1 %-a volt az üdülőkörzetben, és országosan is csak az előző évi 3 %-a. 2020 során az előző évi adatokkal összehasonlítva nyár végéig ugyan csökkenő tendenciában, de mindéig negatív viszonyító értékeket látunk.

2020 augusztusában az üdülőkörzet vendégéjszaka száma az előző évi szinthez képest 17,5 %-kal alacsonyabb, ami érezhetően a Balaton preferálását jelenti a vendégek körében, hiszen az országos adat -33 %. 2020 őszére ismét növekvő negatív volumenkülönbség jelentkezik, ami novemberben már kedvezőtlenebb, mint az országos érték, és hasonlóan kedvezőtlenebb maradt decemberben, és 2021 januárjában és februárjában is.

Ugyanakkor az országos összehasonlító értékek is roppant kedvezőtlenek, 90 %-ot meghaladó a forgalmi elmaradás az előző év azonos időszakához képest.⁷

A balatoni vendégforgalom pozícionálása érdekében **a külföldi és belföldi vendégek egymáshoz viszonyított aránymegoszlásának** hosszú időtávban bekövetkező változásának követése is kiemelt monitoring feladat. **Ebben a vonatkozásban alapvetően a külföldi vendégek számának időszakos stagnálása, illetve csökkenése, míg a belföldiek jellemző növekedése figyelhető meg.** Az évtizedes átlag a külföldi és belföldi vendégek metszetben **25 % külföldi és 75 % belföldi vendégnek** megfelelő.

A változástrendek követése szempontjából fontos év volt 2017-es, ugyanis ebben az évben a külföldi vendégek számának növekedése oly mértékű hatással volt a belföldi és külföldi vendégek arányának széttartó trendjére, hogy az egyébként kivételes évnek mondható 2012-es szezon óta először azonosíthattuk a belföldi vendégek részhalmazának mérséklődését. Ez a jelenség azonban a következő években nem folytatódott. Míg 2017 során a belföldi vendégek 75,92 %-ot, a külföldi vendégek pedig 24,08 %-ot tettek ki, addig 2018-ban a belföldiek aránya 76,07 %, míg a külföldieké 23,93 % volt. 2019-ben kis mértékben tovább csökkent a külföldi szállóvendégek aránya (23,4%) a belföldiekkel szemben (76,6%).

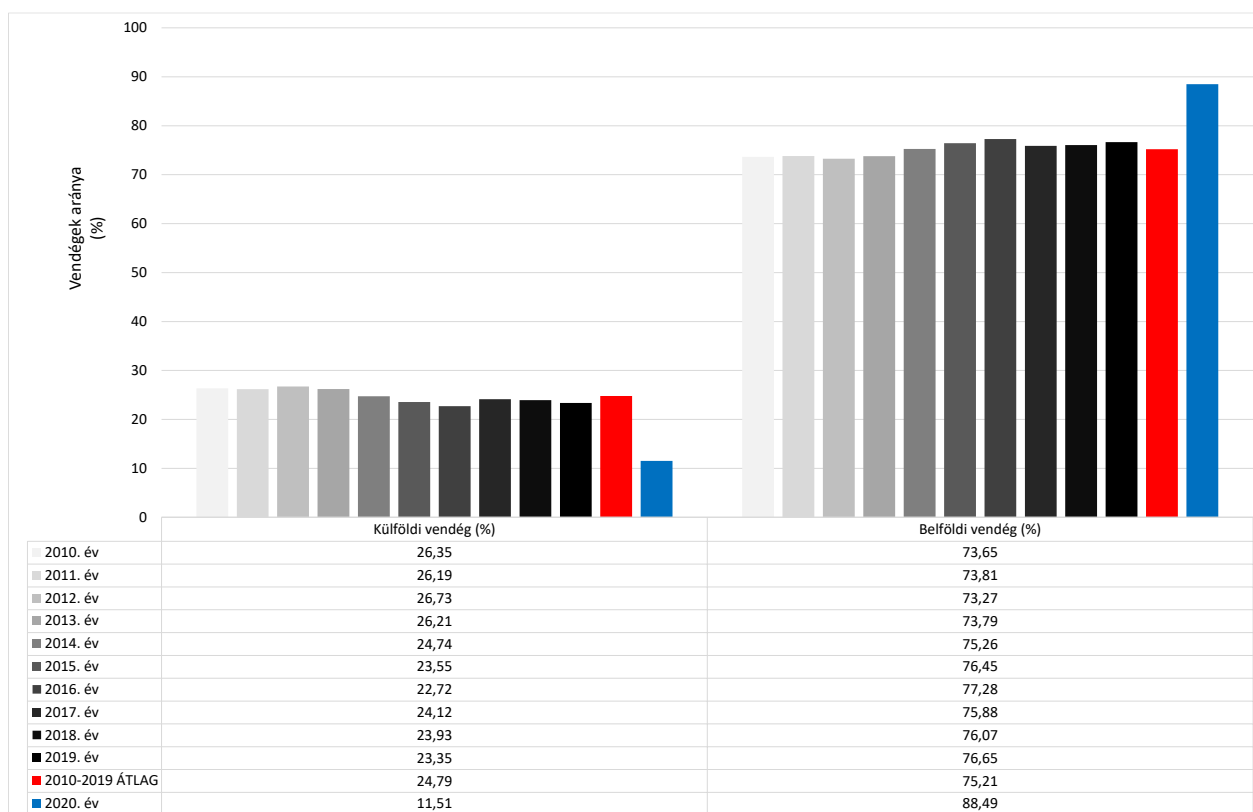
A 2020 évi anomáliákkal terhelt turisztikai évben a külföldi vendégek elmaradása és a belföldi vendégek számának forgalomkiesést pótló növekedése a korábban konzisztens belső aránymegoszlás újraosztását eredményezték.

A külföldi vendégek aránya 11,5 %-ra olvadt a teljes balatoni vendégkörön belül, miközben a belföldieké 88,5 %-ra emelkedett.

A koronavírus-járvány elhúzódó hatására feltételezhető, hogy a belföldi vendégek javára kimutatható arányeltolódás stabil maradhat az elkövetkező időszakban. Az, hogy legalább a 2019 évi szintre álljon be a külföldi és belföldi vendégek aránya, a járvány lecsengését követő évek turizmuspolitikai kihívása, feladata lehet.

⁷ Bővebben: KSH heti monitor. Turizmus. Közzététel: 2021.04.30.
Forrás: <https://www.ksh.hu/heti-monitor/turizmus.html>

21. sz. ábra **Külföldi és belföldi vendégek egymáshoz viszonyított arányának éves változása 2010 és 2020 között**



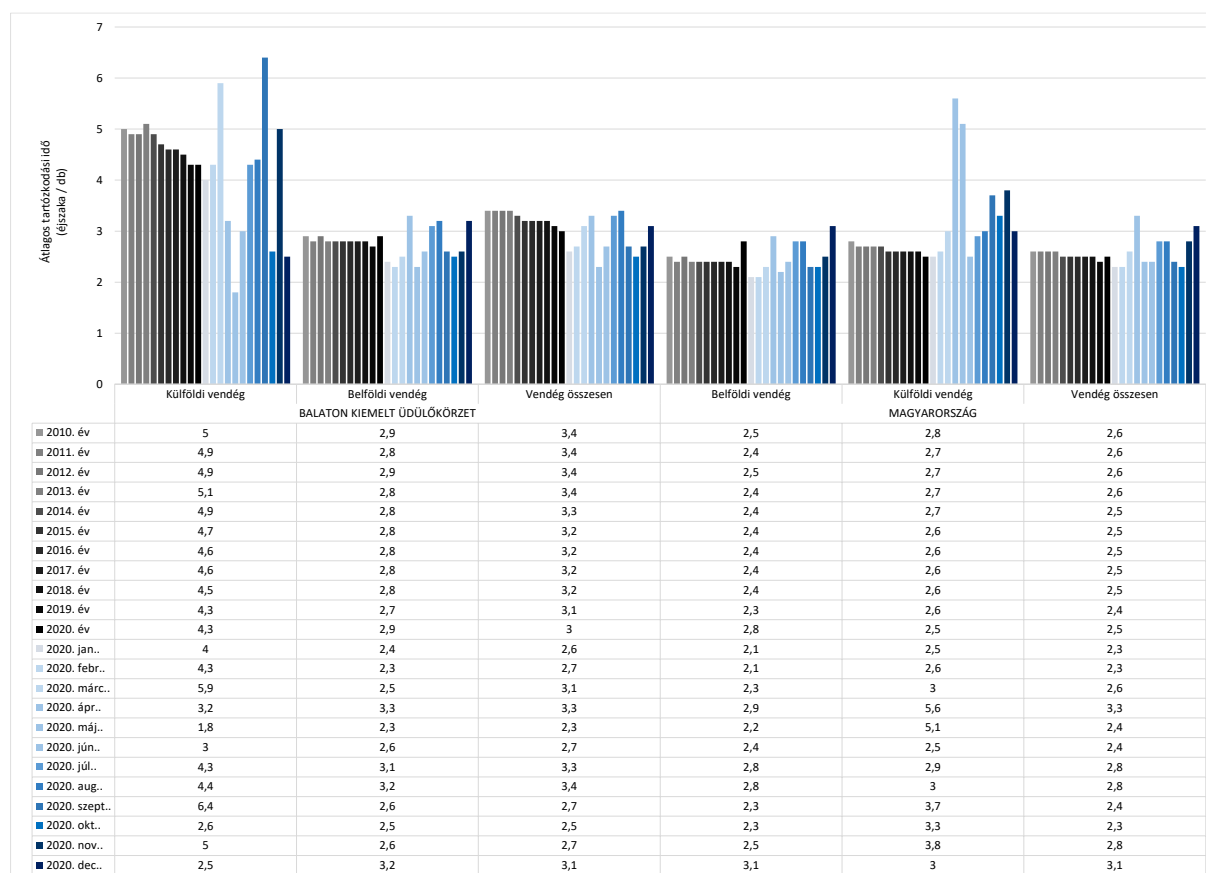
Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft

Időszakos összefüggésben a **külföldi vendégek idegenforgalmi arányának hosszú távú relatív csökkenésével**, az üdülőkörzetben mérhető, külföldi és belföldi turisták tartózkodási idejét is magába foglaló átlagos tartózkodási idő 2010 – 2019 között egy-két apróbb megtorpanástól eltekintve fokozatosan, évről évre csökkent. A 2019-es évben is, mind **a belföldiek, mind pedig a külföldiek esetében a tartózkodási idő csökkenését regisztrálhattuk** az előző évhez képest. **Az átlagos tartózkodási idő 3,1 éjszakára csökkent**, ezen belül **a külföldi vendégek** átlagosan **4,3** éjszakát, a **belföldi vendégek** átlagosan **2,7** éjszakát töltöttek a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben.

Ugyanakkor az országos és térségi szinten adekvátan viszonyítható kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött átlagos tartózkodási idő hosszabb időtávban Magyarország teljes értékével összehasonlítva továbbra is a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területe számára volt kedvezőbb.

Különösen a külföldiek esetében figyelhető ez meg: **a külföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje országosan 2,6 nap, míg a Balatonnál 4,3** – tehát igen jelentős területi különbségek voltak azonosíthatók ebben a tekintetben.

22. sz. ábra Külföldi és belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje a BKÜ-ben és Magyarországon 2010 és 2020 között, 2020 évben havi szinten



Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft

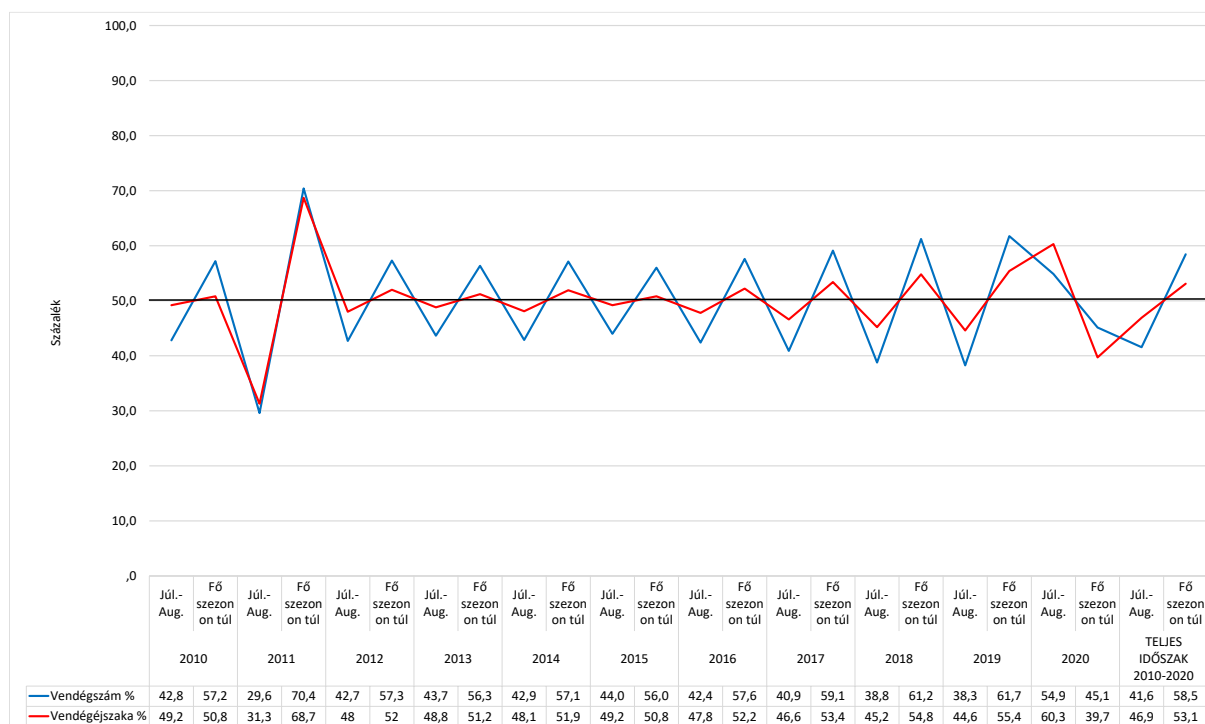
A 2020 évi koronavírus-járvány ezeket a standard területi különbségeket átalakította, a kevesebb vendég a külföldiek esetében nagyon hektikussá változtatta a tartózkodási időt. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén márciusban és szeptemberben is 6 éjszaka körüli, vagy annál magasabb értékre ugrott a külföldiek átlagos tartózkodási ideje, ami májusban 1,8, októberben 2,6-os értékre süllyedt, novemberre 5-ös értékre ugrott, majd ez decemberre megfeleződött. Ugyanakkor országosan áprilisban és májusban volt 5 vendégéjszaka körüli átlagérték, júniusban mutatkozott ennek a fele, majd onnan hónapról hónapra kapaszkodott novemberig 3,8-ra, és decemberre csökkent 3-ra. Teljesen más ívet alkot, mint a Balatonnál.

A belföldi vendégek tartózkodási ideje sokkal kiegyensúlyozottabb, országosan és a Balaton térségében is követi azokat az íveket, amelyeket a vendégforgalmi korlátozások alakítottak, de nem szökken nagyot akkor sem, amikor a korlátozások feloldásra kerültek.

A szezonális turizmus-intenzitás trendjei kapcsán közismert tény, ahogy a magyarországi turizmust általában, úgy a Balaton üdülőtérségének vendégforgalmi jellemzőit is a szezonális jellemzi.

A Balaton térségében ez a paraméter az országosnál is markánsabb, például a koronavírus-járványt közvetlenül megelőzően, 2019-ben a kereskedelmi vendégéjszakák 22 %-a júliusban, 22,6 %-a augusztusban, vagyis összességében a kereskedelmi vendégéjszakák 44,6 %-a július és augusztus hónapokban regisztrálódott, ugyanakkor országosan ez az arány együtt 28,9 % volt.

23. sz. ábra. A vendégforgalmi mutatókban jelentkező főszezonon túli és a főszezon szerinti aránymegoszlás a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén 2010 és 2020 között



Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft

A főszezonon túli forgalmi gyakoriság jelenségeit 2010 és 2020 között követve azt látjuk, hogy a Balaton körül megjelent vendégek és a vendégéjszakák aránya, kis mértékben, de rendre magasabb a vendégforgalmi főszezonon kívül, mint azon belül, ezzel együtt a főszezonon kívül 10 hónap összesített gyakorisága áll szemben a nyári főszezon szerinti kettővel. A teljes, 2010-2020 közötti időszakot tekintve a vendéggyakoriság 58,5 %-a, a vendégéjszakák 53,1 %-a generálódott a kiemelt vendégforgalmi főszezon időszakán kívül.

Ebből a megfigyelési tényből következtethetünk arra, hogy primer módon a belföldi vendégek fokozatosan növekvő aránytöbblete okán a Balaton ma már kevésbé tekinthető klasszikus nyári nyaralóhelynek, mint évtizedekkel ezelőtt, sokkal inkább rendszeres hétfégi, akár hétköznapi idegenforgalmi desztinációnak.

Ki kell emelnünk, hogy a koronavírus-járvány által sújtott 2020 évben a jelzett trendekkel teljesen ellenétes gyakoriság megoszlást detektáltunk.

Az elmúlt évben nyilvánvaló módon **a vendégforgalmi korlátozások miatt** a vendégéjszakák 60,3 % generálódott júliusban és augusztusban, illetve a Balaton körüli kereskedelmi szálláshelyeken megjelenő vendégek gyakorisága is abszolút többséget alkot, 54,9 %-a az éves gyakoriságnak.

2019 év jellemzői alapján a külföldi vendégek száma januártól júniusig gyorsuló ütemben növekvő, a meredek emelkedést produkáló nyári főszezont követően élesen csökken, majd az év végéig tovább mérséklődik. A belföldi vendégek számának eloszlása hasonló ívet követ, de a vendégszám emelkedése már április és június között meredek ívet vesz, a nyári főszezont követően augusztus és szeptember között exponenciális ívben csökken, majd az év utolsó hónapjáig kis mértékben fokozatosan mérséklődik, azonban decemberben kismértékben újfent növekszik, feltehetőleg a karácsonyi ünnepkörhöz, illetve a Szilveszter napjához köthető utazások miatt.

Ezeket a változástrendeket a járványügyi korlátozások 2020-ban gyökeresen felülírták, ezzel együtt a turizmus helyzetének stabilizálódásával **várhatóan visszatérnek majd** a korábbi, megszokott szezonális ingadozások.

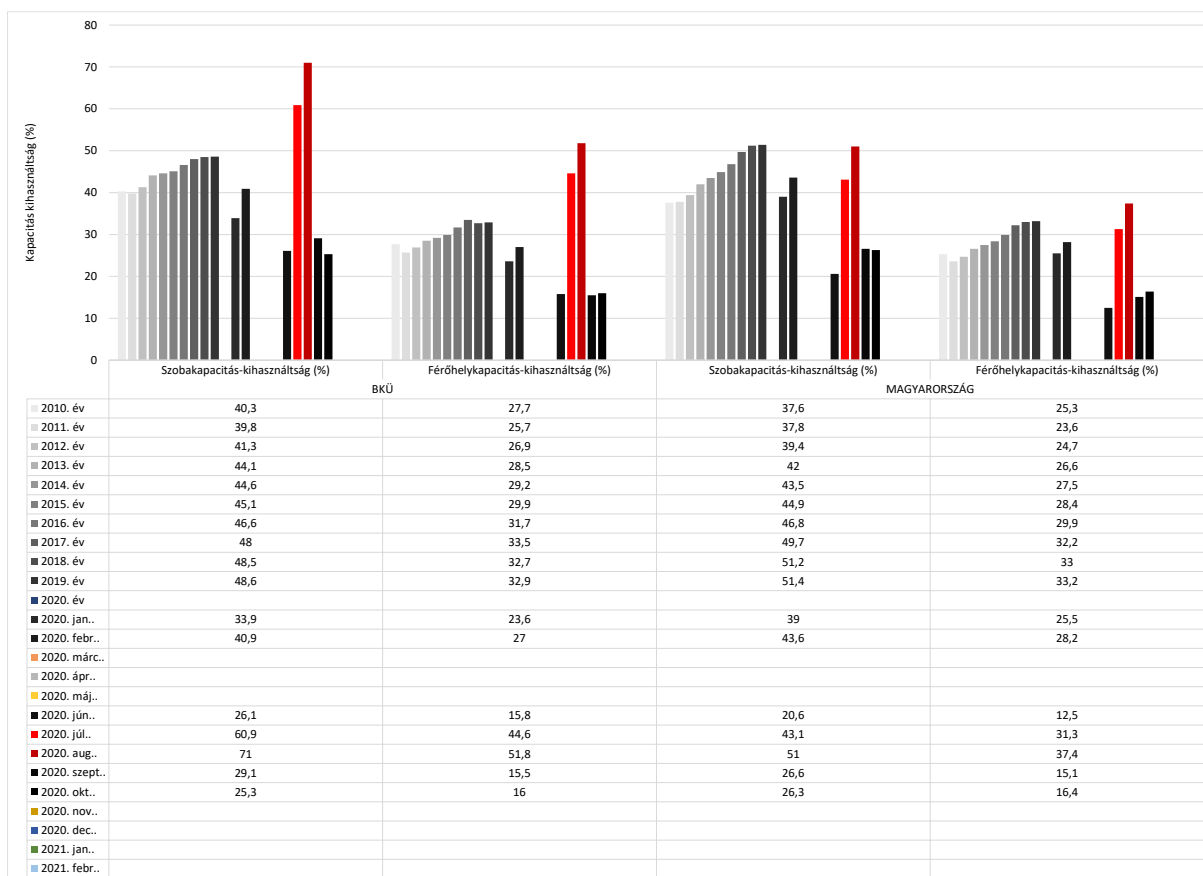
Üdülőkörzeti szinten a **szobakapacitás kihasználtsága** 2010 és 2011 között mérséklődött, ezt követően azonban 2019-ig folyamatosan növekedett, a szobakapacitás-kihasználtság a 2010 évi 40,3 %-ról 2019-re 48,6 %-ra erősödött. Ugyanakkor a **férőhelykapacitás-kihasználtságban** is jelentős növekedés figyelhető meg, a 2010 évi 27,7 %-os kapacitás-kihasználtság 2019-ben már 32,9 %. A folyamatváltozás trendje országosan is hasonló, mind a szoba, mind a férőhely kapacitások kihasználtságában növekedés mutatkozik azzal a különbséggel, hogy a növekedés meredeksége nagyobb, és alacsonyabb bázisontról rugaszkodott el. A szobakapacitások kihasználtsága országosan a 2010 évi 37,6 %-ról 2019-re 51,4 %-ra, a férőhelykapacitásoké ugyanezen idő alatt 25,3 %-ról 33,2 %-ra módosult.

Mivel a **2020 egész évi** adatokat a KSH 2021 május elejéig **továbbra sem** bocsátotta rendelkezésre, ebben az esetben is havi szintű monitorozás lehetséges. Ezzel párhuzamban a KSH **nem közölt havi adatot sem** a leállási időszakokra, **2020 márciustól májusig, illetve novembertől folyamatosan 2021 május elejéig.**⁸ A belátható havi megoszlások vizsgálata alapján 2020 év első két hónapjában az országos kapacitás-kihasználtság értékek magasabbak, ami várható eredmény abban a tekintetben, hogy az év első hónapjai idegenforgalmi minimum időszaknak számítanak a BKÜ-ben.

A **szobakapacitás kihasználtság** a Balaton térségében egészen extrém meredekségben ugrott a kezdeti, júniusi minimál értékekről július-augusztusra 61-71 %-os szintekre, ugyanakkor a férőhely-kapacitás kihasználtság 44 % és 52 % között alakult, ezzel messze magasan az országos szint felett teljesített, ez **gyakorlatilag igazolja azokat a sajtóhipotéziseket**, melyek szerint **2020 nyarán 'megtelt a Balaton'.**

⁸ Utolsó adatellenőrzési dátum: 2021. május 4. Forrás: <http://statinfo.ksh.hu/>

24. sz. ábra. A kereskedelmi szálláshelyek kapacitás kihasználtsága a BKÜ-ben és Magyarországon 2010 és 2020 között, 2020 és 2021 évben havi szinten



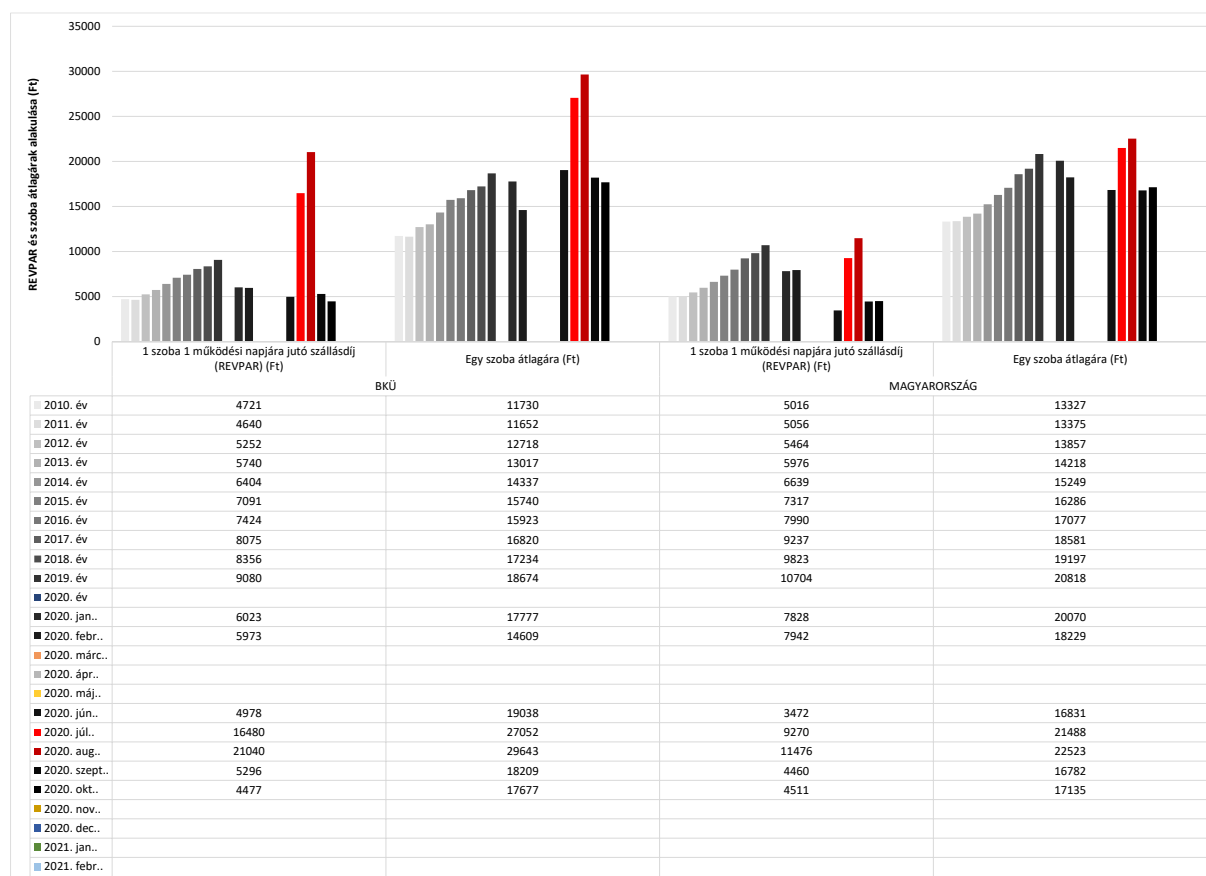
Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft

A szoba-, és a férőhely-kapacitás kihasználtsága szeptember-október hónapokban radikálisan csökkent, eloszlás alakzati értelemben az országos jellemzők szerinti görbe ívét vette fel.

A kereskedelmi szálláshelyeken mért egyedi **jövedelmezőségi mutató, a REVPAR** (Revenue Per Available Room), azaz az egy szoba egy működési napjára jutó szállásdíj Ft-ban kifejezett értéke **2011-től 2019-ig országosan és BKÜ szinten is ütemesen növekedik**, az üdülőkörzetben 2019-ben a 2011-es adathoz képest 96%-os, országosan mintegy 112 %-os növekedés regisztrálható. A BKÜ REVPAR értéke 2019-ben **9080 Ft**, országosan 10704 Ft. A 2010-es években a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben **egy szoba átlagára** 11700 Ft körüli értékről 18674 Ft-ra, országosan 13300 Ft körüli szintről 20818 Ft-ra módosult, a Balaton körül 2010-hez képest 2019-re 59 %-kal, országosan 56 %-kal lett magasabb az átlagár.

Tanulságos eredmény, hogy a 2020 évi koronavírus-járvány a kereskedelmi szálláshelyek árának rendkívül drasztikus emelkedésével jártak. A közelgő áremelkedést 2020 első hónapjaiban még egyáltalán nem lehetett látni, ez a **turizmus-szektor tavaszi leállását követően realizálódott.**

25. sz. ábra **Szálláshelyek jövedelmezősége (REVPAR és szoba átlagárak alakulása) a BKÜ-ben és Magyarországon 2010 és 2020 között, 2020 és 2021 évben havi szinten**



Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft

A REVPAR szintje a KSH legfrissebb, 2021 áprilisában közzé tett adatközlése szerint 2020. júniusban 4978 Ft volt a BKÜ-ben, júliusban már 16480 Ft, augusztusban 21040 Ft, júniushoz képest több mint a négyszeresére emelkedett, de a 2019 egész évi szinthez képest is több mint a duplája. Volumenében kisebb, de irányában hasonló szerkezeti változás ment végbe országosan is, júniusban még csak 3472 Ft volt egy szoba egy működési napjára jutó szállásdíj, ez júliusban több mint 9270 Ft, augusztusban 11476 Ft közelébe érkezett, vagyis az **üdülőkörzeti drágulás egészen extrém mértékben kirívó volt. A Balaton megtelt, és a vendégek 'megfizették' az árát.**

Egy szoba átlagára a legfrissebb adatok szerint a BKÜ-ben 2020 júniusában több mint 19 ezer Ft volt, júliusban 27052 Ft, augusztusban 29643 Ft, de még szeptember és október hónapokban is 17000-18000 Ft közötti szinten alakult. Ugyanakkor az országos átlagárak is nagymértékben növekedtek, a 2020 júniusában mért 16800 Ft körüli szintről augusztusra 22500 Ft körüli szintre érkezett, és a még adatközlési időszakba tartozó szeptember október hónapokban is 17 ezer Ft körüli szinten maradt.

Tekintettel a 2020 a világszerte megjelent és **2021 évben folytatódó** koronavírus-járvány következményei által generált **komplex válsághelyzetre**, a BKÜ területén **továbbra is kiemelt fontosságú** a turizmusgazdaság helyzetének részletes nyomon követése és elemzése.

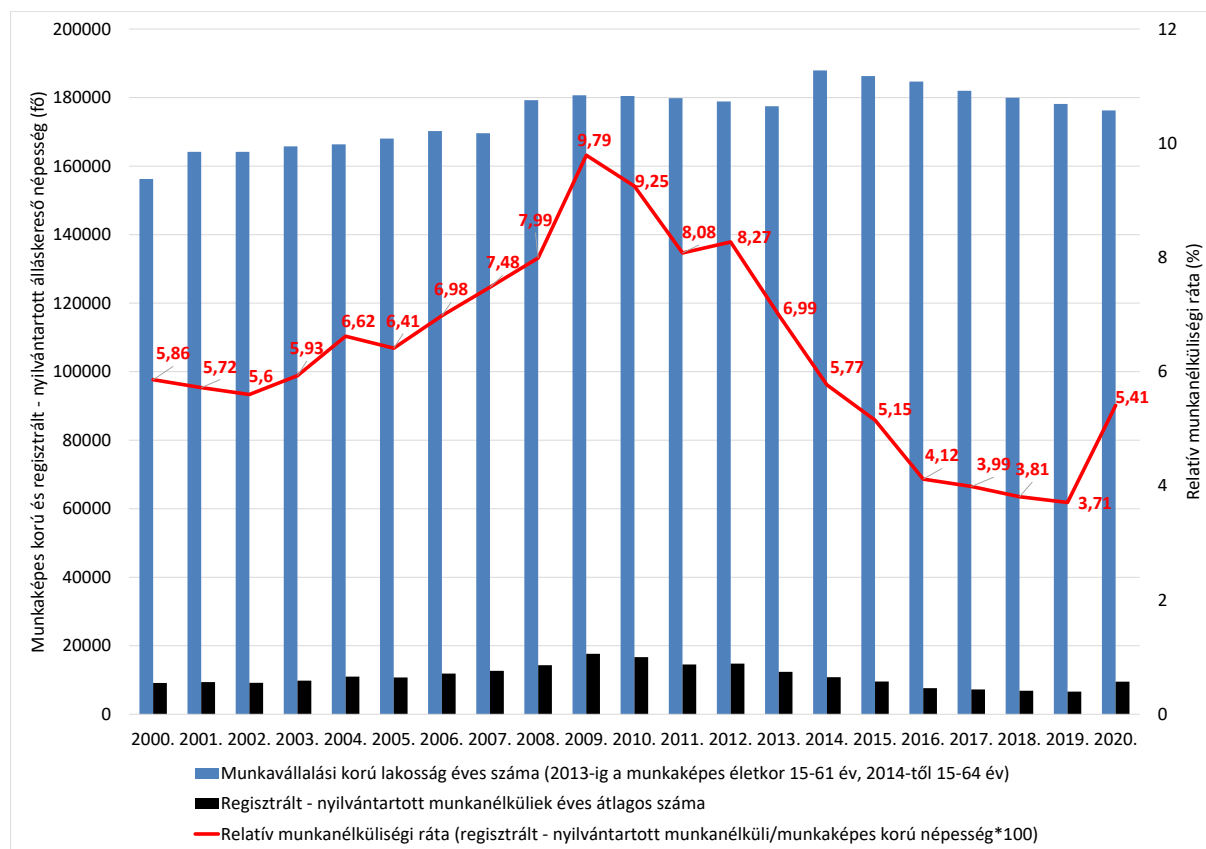
6. Foglalkoztatás, munkanélküliség

A BKÜ foglalkoztatottsági helyzetképe alapvetően a munkanélküliség eltérő mértékű **ciklikus ingadozásainak** függvényében változó. A munkanélküliség és a foglalkoztatottság egymással szorosan összefüggő szakaszos ingadozását nem véletlen mértékben a turizmusgazdaság térségi működése mozgatja, vagyis **az idegenforgalom** szempontjából **hangsúlyos és kevésbé hangsúlyos szezonok** periodikus váltakozásai **aktíválják** olyan időszakban, amikor **nem** érvényesülnek egy globális egészségügyi katasztrófa gazdaságra gyakorolt hatáselemei.

A 2020-as évben ez utóbbi hatás érvényesülésével kell számolnunk, ami alapvetően átírta a korábbi trendek jelenségeit, **kikényszerítő módon megváltoztatta a munkanélküliség és foglalkoztatottság térségi arculatát.**

A regisztrált munkanélküliek éves átlagos száma az üdülőkörzetben 2009-ig évről évre emelkedett, 2009-től egy 2012-es törésétől leszámítva fokozatosan csökkent a 2020 évben kibontakozó koronavírus-járványig.

26. sz. ábra **A munkavállalási korú lakosság éves száma, a regisztrált munkanélküliek száma, valamint a munkanélküliségi ráta éves átlagértéke a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000 – 2020)**



Forrás: TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

Összességében a BKÜ területén 2010-2019 között éves szinten 9,25%-ról 3,71 %-ra csökkent a munkanélküliségi ráta, ez 5,54 százalékpontos csökkenés.

Ugyanakkor Magyarországon még az üdülőkörzetinél nagyobb mértékben, 11,3 %-ról 3,5 %-ra mérséklődött a munkanélküliség, ami csaknem 8 százalékpontos csökkenés.⁹ 2019 év végén az országos és **a BKÜ munkanélküliségi ráta értéke sokkal alacsonyabb volt** az euró-övezeti (7,5 %), akár az Európai Unió 28 tagországának közös munkanélküliségi rátájánál (6,8 %), mindössze négy uniós tagország munkanélküliségi ráta értéke volt ennél is alacsonyabb.¹⁰

A munkanélküliségi ráta csökkenése másik oldalról a foglalkoztatottsági index növekedésével jár. A foglalkoztatottak száma 2010 és 2019 között Magyarországon 3,7 milliőről 4,5 millióra növekedett, a 15-64 év közöttiek foglalkoztatottsági rátája 70 % fölé emelkedett, amire több évtizedes időtávban nem volt példa Magyarországon.¹¹ A foglalkoztatottak mintegy 98 %-a sorolható a 15-64 éves korcsoportba, ez a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén élő állandó lakosságból a munkavállalási korú, 15-64 éves népességet alapul véve arányosan mintegy 175 ezer embert jelent.

A munkaerőpiacon évtizedes távlatban kialakult nemzetgazdasági szempontok alapján kialakult kedvező folyamatokat szakította meg a 2020 évi koronavírus-járvány, amely a foglalkoztatás mértékének csökkenését és a munkanélküliség újólagos emelkedését eredményezte.

Ahogy országosan, úgy a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben is súlyos munkaerő-piaci anomáliák bontakoztak ki 2020 során két hullámban is a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás területén, ami a BKÜ-ben húzóágazat.

A szálláshely foglalások lemondásával, a határok ideiglenes lezárásával és a belföldi kijárási korlátozások érvénybe lépésével gyakorlatilag megbénult az idegenforgalom, ami **a térségben a foglalkoztatás és munkanélküliségi ciklikus ingadozásai miatt különösen negatívan hat,** mivel az idegenforgalmi foglalkoztatás jellemzően nem egész éves, hanem szezonális.

Ugyan a szezonális hatások csökkentése terén az elmúlt években sikerült eredményt elérni a Balatonnál a szálláshelyfejlesztések, és a turisztikai attrakciófejlesztések révén, de az egész éves turisztikai foglalkoztatás továbbra is csak távlati cél. Ebből következően azok, akik utoljára 2019 őszén voltak aktívak a munkaerőpiacon, 2020 tavaszán a kialakult járványhelyzet miatt nem térhettek oda vissza, ezzel **generatív együttthatásként érzékeny szociális, alapvető megélhetési problémákat** idézve elő.

⁹ Forrás: 2.3.2. Munkanélküliség (2004–2019) https://www.ksh.hu/thm/2/indi2_3_2.html

¹⁰ Forrás: Eurostat. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database>

Csehország: 2,2 %, Németország: 3,1 %, Lengyelország: 3,2 %, Málta: 3,4 %.

¹¹ Bővebben: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/fog/fog1912.html>

A nyár folyamán ideiglenesen feloldott korlátozó intézkedések hatására **megélénkült a Balaton térségi munkaerőpiac**, amely 2019-re már igen jelentős **munkaerő, képzett munkaerő, létszám és kapacitásgondokkal küzdött**.¹²

Ezek a problémák 2020-ban a koronavírus-járvány okozta anomáliákkal csak hatványozódtak, mivel ebben az évben a járványügyi intézkedések hatására a vendégforgalom tavaszi, őszi és téli élénkülése elmaradt, és a turizmusszektor leállása kikényszerített munkaerő-passzívumot hozott létre, miközben a nyári időszak során létszámában lényegében ugyanez a munkaerő fokozott terhelésnek volt kitéve.

A terhelés mértékét a szezonális és a 60 munkaóra alatt foglalkoztatottak, illetve **az atipikus foglalkoztatási megoldások**¹³ résztvevői enyhíthették.

2020 év során évtizedes tendenciát megtörve a regisztrált munkanélküliség jelentős emelkedése következett be, a 2019 évi 3,71 %-ról éves átlagban 5,41 %-os rátaérték alakult ki, ez a 2014-2015 közötti szintnek felel meg, de akkor ez csökkenő trendben, most pedig emelkedés után volt tapasztalható.

Az éves átlagos munkanélküliség **üdülőkörzeti alrégiós** felbontásában a **legalacsonyabb rátaértékek** rendre a térség **Veszprém, a legmagasabbak a Somogy megyei** területen mérhetők. Az üdülőkörzet **Zala megyei** területrészenek munkanélküliségi rátaindexe jellemzően **szorosan követi** az BKÜ egészében tapasztalható jellemzőket, az utóbbi fél évtizedben ezeknél **kicsivel kedvezőbb**.

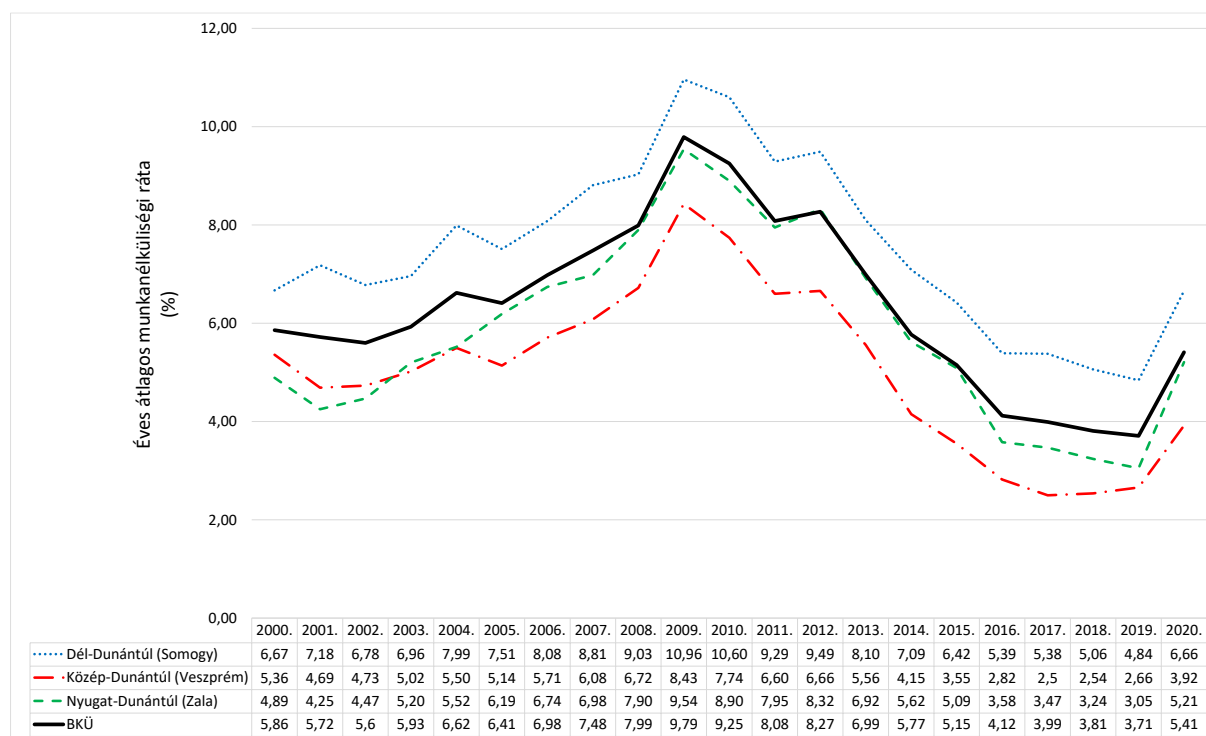
Lényeges tapasztalat, hogy az alrégiós **területi különbségek a munkanélküliség jelentős emelkedése, majd radikális csökkenése ellenére is megmaradtak**, sőt, a **2020 évben kibontakozott koronavírus-járvány által okozott hatásokhoz is igazodva, az újabb munkanélküliség növekedés szerkezeti íve is azonos a korábbiakkal.**

2020-ban éves szinten a BKÜ 5,41 %-os rátájához képest a somogyi index 6,66 %, a Veszprém megyei 3,92 %, a zalai 5,21 %-os értéken zárt.

¹² Bővebben: Továbbra is súlyos gond a munkaerőhiány a Balatonnál. <https://www.hirbalaton.hu/tovabbra-is-sulyos-gond-a-munkaerohiany-a-balatonnal/>. 2019. augusztus 17. Továbbá: Hátráltatja a turizmust a munkaerőhiány. <http://turizmusonline.hu/belfold/cikk/hatraltatja-a-turizmust-a-munkaerohiany-2019>. május 23. Munkaerőhelyzet a szállodaiparban - gondok és megoldások. <https://turizmus.com/szallashely-vendeglatas/munkaerohelyzet-a-szallodaiparban-gondok-es-megoldasok-1161840>. 2019. január 23.

¹³ Ilyen például a részmunkaidős foglalkoztatás, a behívásos alapú munkavégzés, munkakörmegosztás (job-rotation), bedolgozói munkaviszony, egyszerűsített és alkalmi foglalkoztatás, munkaerő kölcsönzés, több munkáltató által létesített munkaviszony, nyugdíjas, vagy a diákmunka.

27. sz. ábra **Éves átlagos munkanélküliségi ráta (%) a BKÜ-ben és a BKÜ alrégióiban (2000-2020)**



Forrás: TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

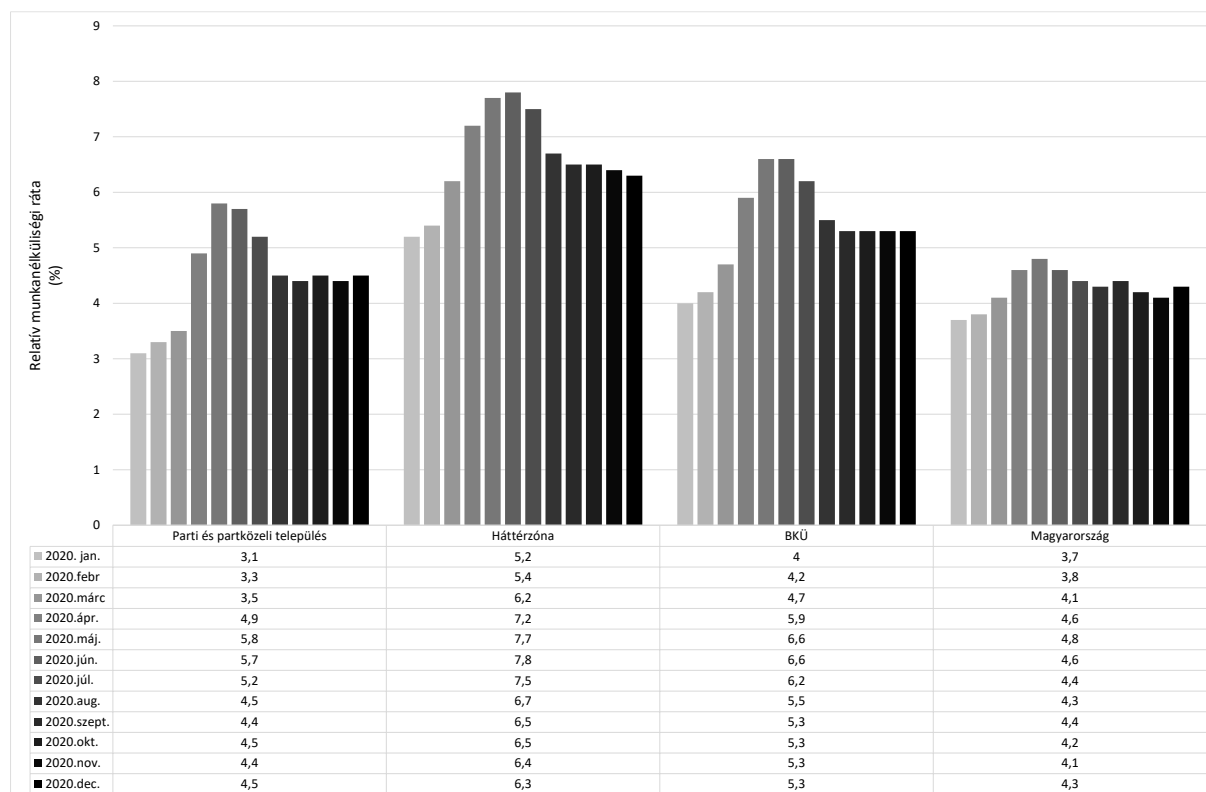
A 2020 munkanélküliségi jelenségek alakulását kiemelt fontossága miatt havi szinten is monitoroztuk.

A 15-64 éves korcsoportra megállapított országos munkanélküliségi ráta januártól májusig, 3,7 %-ról 4,8 %-ra emelkedett, ezt követően az év végéig szeptember és december hónapok kivételével monoton csökkent, az 5 % közeli rátaérték 4 % közelébe süllyedt.¹⁴

Az üdülőkörzeti rátaindex a januári 4 %-os szintről fél éven át, egészen a nyárig emelkedett és 6,6 %-os szinten tetőzött, nyár végén 5,3 % körüli értékre csökkent, és maradt az év végéig. A munkanélküliség alapvetően a térség **háttérterületét** érinti súlyosabb mértékben, ahol eleve magasabb volt a munkanélküliség, mint a parti sávban, és ez a koronavírus-járvány hatásai alatt sem szanálódott, csak súlyosabbá vált. A háttértelepülések munkanélkülisége 2020 kora nyarán tetőzött 7,8 %-kal, onnan kezdve az év végéig 6,3 %-ra csökkent. A **Balaton parti sáv** munkaképes korú lakosságának munkanélkülisége a januári 3,1 %-ról májusra 5,8 %-ra emelkedett, ilyen szintű kedvezőtlen értékre **a 2000-es évek közepe óta** nem volt példa.

¹⁴ Bővebben: <https://www.ksh.hu/munkanelkuliseg> ; <https://www.ksh.hu/heti-monitor/munkaeropiac.html>

28. sz. ábra **Munkanélküliségi ráta alakulása Magyarországon, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben és az üdülőkörzet területi főcsoportbontásai szerint 2020 során, havi szinten**



Forrás: TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

Nyárral a munkanélküliek számának növekedése leállt, ősztől több mint egy százalékpontos mérséklődés tapasztalható a kora nyári időszakhoz képest, de 4,5 %-os értékről lényegesen nem tudott elszakadni, aminek egyik oka a **koronavírus-járvány őszi-téli második hulláma**, ami **nem engedte a turizmusszektor további öngyógyulási folyamatát kiteljesedni.**

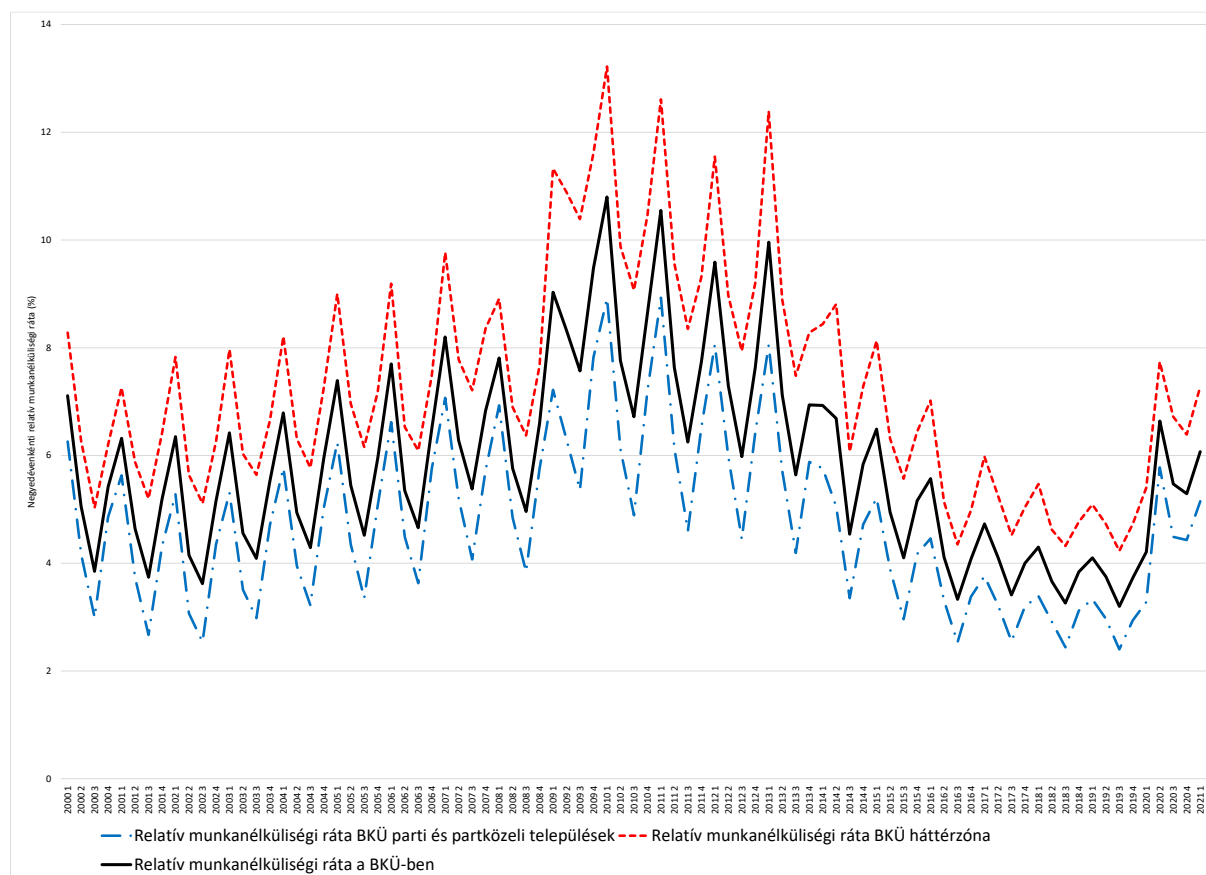
Két évtizedes időtáv alapján megalapozottan kijelenthetjük, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet parti és partközeli vetületében alacsonyabb a munkanélküliség, mint a háttértelepülések metszetében akkor is, ha hosszú időtrendsben romló, és akkor is, ha hosszú időtrendsben javuló tendencia mutatkozik, és még akkor is, ha pandémikus hatások kényszerítene rá a munkaerőpiac korábbi mozgásaival teljesen ellentétes jelenségeket.

A munkanélküliségi ráta negyedéves, szezonális-periodikus változása hosszú időtrendsben azonos, akkor is ha emelkedő és akkor is ha csökkenő a trendmozgás, télen a legmagasabb, tavasszal csökkenő, nyáron a legalacsonyabb, és ősszel újra növekvő. Ez a szezonális periodicitás állandó kísérőjelensége a parti és partközeli terület rész munkanélküliségi adatainak kedvezősége az üdülőkörzet háttérzóna területéhez képest.

2019 első negyedévében, téli időszakban az üdülőkörzet munkanélküliségi indexe 4,1 % volt, 2020 első negyedévében 4,21 %, a parti és partközeli indexértékek összehasonlítása még kedvezőbb, míg 2019-ben 3,33 %, 2020-ban 3,28 % az index.

A térségi növekedés a háttérzónából eredt, ahol a 2019-es 5,09 %-os index 2020-ra 5,4 %-ra emelkedett. **A második negyedéves értékek drasztikus növekedést mutatnak egy olyan időszakban, amikor megszokott menetrend szerint a munkanélküliség csökkenése lett volna várható.**

29. sz. ábra **A munkanélküliségi ráta negyedéves változása a BKÜ területén 2000 első negyedétől – 2021 első negyedévéig**



Forrás: TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

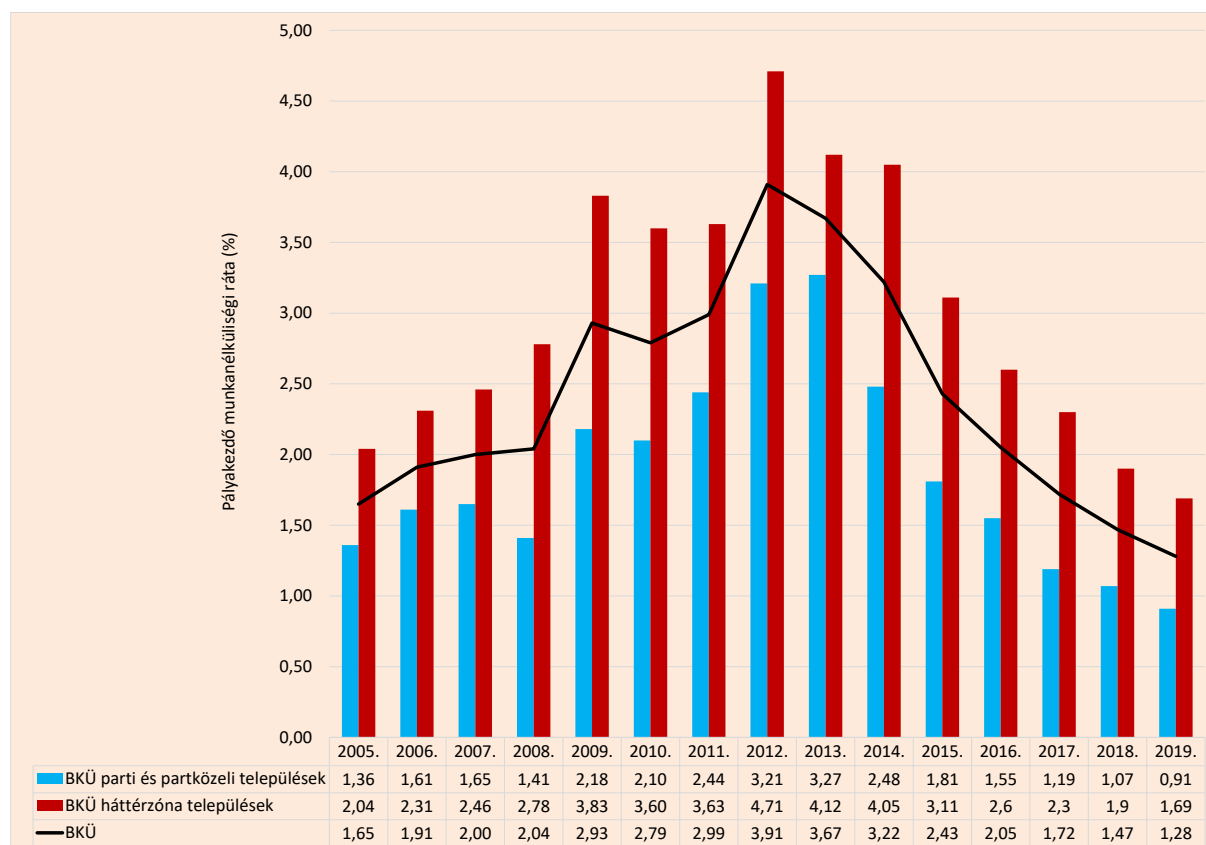
A 2019 második negyedévi 3,75 %-os index 2020 második negyedévében 4,21 %, a háttérzónában a 2019 évi 4,73 % 2020-ban 7,74 %-ra, a parti és partközeli viszonylatban a 2019-es 2,97 %-hoz képest 5,78 %-ra növekedett. **Ez a koronavírus-járvány térséget ért első hullámának munkaerő-piacra gyakorolt közvetlen hatása.** A 2019 évi harmadik negyedév munkanélküliségi rátája 3,2 % az üdülőkörzetben, ez 2020 azonos időszakában 5,47 %-ra módosult. Ebben az esetben is a háttérzóna szenvedte el a nagyobb veszteséget, a 2019-es 4,23 %-os relatív mutató 6,72 % 2020-ban. De a parti és partközeli viszonylat is mindeddig példátlan helyzetromlásának tényét igazolja az, hogy a 2019-es 2,4 %-os index 2020 azonos időszakában 4,49 %, csaknem a duplája. **Mindannak ellenére romlottak tehát az üdülőkörzet munkanélküliségi értékei 2019-hez képest 2020-ban, hogy 2020 nyarán a koronavírus-járvány első és második hulláma közötti kegyelmi időszakot kihasználva a Balaton térsége jelentős mértékben profitált a vendégforgalom megélénküléséből.**

A 2020 negyedik negyedéves jellemzőket összehasonlítva a negatív tendencia továbbra is fennáll, a 2019 évi 3,73 %-os index 2020 negyedik negyedévében 5,29 %-on állt. A térség háttérterületi részén a 2019 évi 4,73 % 2020-ban 6,39 %, a parti és partközeli viszonylatban a 2019 évi 2,94 % 2020-ra 4,43 %-ra módosult. Fontos aláhúznunk, hogy a koronavírus-járvány második hullámának ideje alatt nem léptek érvénybe olyan súlyos munkaerő-piaci akadályok, mint az első időszakban, leszámítva a turizmusgazdaság képleteit, a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás területét, amely az üdülőkörzet gazdaságának jelentős részét alkotja, és a kedvezőtlen változások motorjának bizonyulhatott.

2021 első negyedévi jellemzők alapján a regisztrált munkanélküliség további emelkedése figyelhető meg, a regisztrált munkanélküliek száma a Balaton térségében megközelítette a 10 ezer főt. Az üdülőkörzeti érték meghaladta a 15-64 éves korcsoportra számított 6 %-os relatív mutatót. A Balaton háttérzóna indexe 7,28 %, a parti sáv munkanélkülisége 5,15 %-os értéken alakult. Ilyen szintű kedvezőtlen értékek 2014 év eleje óta nem fordultak elő, de akkor egy sokkal magasabb értékről csökkenő tendencia részesei voltak, most pedig a koronavírus-járvány szövődményes hatásaiként növekvő trendmozgásban állítottak elő.

A **pályakezdő munkanélküliségi ráta** 2020 évi adatai üdülőkörzeti szinten 2021 első hónapjaiban még nem érhetők el, ennek alakulásáról egy későbbi monitoring jelentésben tudunk majd beszámolni. A legfrissebb pályakezdő munkanélküliségi éves adatok 2019-re vonatkoznak.

30. sz. ábra **A pályakezdő munkanélküliségi ráta alakulása a BKÜ-ben 2005 és 2019 között**



Forrás: TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

A pályakezdő munkanélküliségi ráta évtizedes viszonylat alapján 2005 és 2008 között lassú ütemben növekvő pályát írt le, 2009-ben közel 3 %-os értéken állt, majd 2010-ben mérséklődő értéket látunk. A ráta **2011-ben ismét növekedésnek indult, és 2012 során 4 %-os szint közelébe ért**, ami a vizsgált másfél évtizedes periódus legkedvezőtlenebb adata a térségben. **A pályakezdők munkanélkülisége alapvetően az üdülőkörzet Balaton parttól távolabbi településein magas**, a parti és partközeli településeken lényegesen alacsonyabb a teljes időszakban.

Ezen időszak foglalkoztatás-bővülési visszaesése ugyanakkor nem csak pályakezdők körében mutatható ki, hanem a teljes munkaerő kínálat horizontján összességében is. **2013-tól** a belátható időtáv végéig, 2019 évig **csökken a pályakezdő munkanélküliek aránya**. 2015-ben a parti és part menti települések pályakezdő munkanélküliségi ráta értéke 2 % alá mérséklődött, az üdülőkörzet háttértelepülésein 3,11 % ez az érték, a térség egészét tekintve 2,43 %, ami a 2008 évi válság kezdete óta a legalacsonyabb adat. Ezt követően 2016 és 2019 között további lineáris pályán haladó csökkenés regisztrálható.

A pályakezdő munkanélküliségi ráta értéke a koronavírus-járványt megelőző utolsó évben, 2019 során 1,28 %-on alakult a Balaton térségében. Mintegy másfél évtizedes időtávban a legkedvezőbb értéket mutatta. A Balaton parti és partközeli településeinek pályakezdő munkanélküliségi rátaindexe 2019-ben 1 % alá csökkent, és a háttérzóna esetében is 1,7 % alá mérséklődött.

Teljes foglalkoztatottsági helyzetkép a népszámlálásokhoz kötötten mérhető. **1990-ben** az aktív keresők, foglalkoztatottak éves száma **45,5 %-a** volt a BKÜ térségének össznépességéhez képest, ez a nagyságrend a **2001-es** népszámlálás időpontjára **37 %-ra** csökkent. A **2011-es** népszámlálás során újabb nagymértékű változás mutatható ki. A teljes foglalkoztatottsági ráta **62,1 %-ra** nőtt a BKÜ-ben.

2010-ben megkezdődött a munkanélküliségi ellátórendszer átalakítása, aminek keretében a segélyezési rendszer működtetése helyett a minél szélesebb körű munkába állítás szándéka került előtérbe. Ennek megfelelően csökkent a munkanélküli ellátás időtartama és összege, viszont radikálisan **növekedett a közfoglalkoztatási programba** bevont személyek száma.

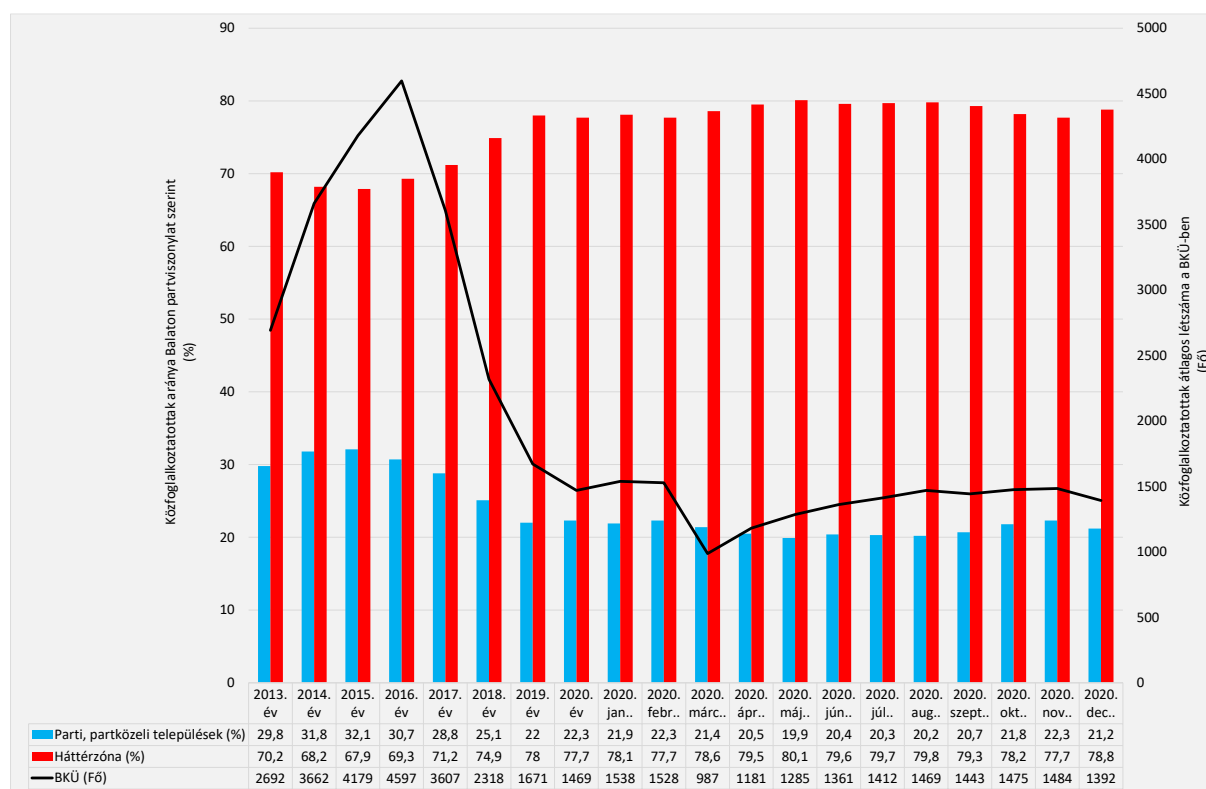
Mindez hatásaiban **jelentősen hozzájárult a munkanélküliségi ráta radikális mérséklődéséhez**, ugyanakkor **a térség foglalkoztatási helyzetének hosszú távú rendezéséhez elengedhetetlen a piaci viszonyok között is stabil, folyamatos megélhetést biztosító, állandó munkahelyek létrehozása**. Ennek következtében adottak a feltételek ahhoz, hogy a **közmunka-program munkaerő-piaci statisztikát torzító hatásait kiküszöböljük**, azok ismeretében vonjunk le a kiemelt üdülőkörzet foglalkoztatási helyzetképre vonatkozó következtetéseket.

A hazai foglalkoztatáspolitikai egyik hangsúlyos célja a **közfoglalkoztatásban dolgozók** visszavezetése a **piaci alapokra helyezett munkavállalói** létbe. E szakpolitikai törekvés a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet közfoglalkoztatási adataiban is nyomon követhető.

A régió elsődleges területi dichotómiájára jellemző, és azt erősíti, hogy a munkanélküliségtől, munkalehetőségektől és a képzett munkaerő hiányától fokozottabban sújtott **háttértelepüléseken jellemzőbb ez a foglalkoztatási forma**, mint a Balaton parti sáv településein. **2013-2016 között** a közfoglalkoztatottak számának **fokozatos bővülése** figyelhető meg a teljes üdülőkörzetben. Ez idő alatt átlagosan több mint kétszer annyi munkavállaló dolgozott a közfoglalkoztatásban a háttértelepüléseken, mint a parti és partközeli területeken.

A **2016-ban rögzíthető csúcsértéket** követően a közfoglalkoztatottak létszáma jelentős csökkenésnek indult. A közfoglalkoztatottak létszáma 2017-ben a BKÜ teljes területét figyelembe véve nagyjából a 2014-es szintre csökkent. **2018 során további nagymértékű, mintegy 36%-os csökkenés tapasztalható a térség egészében, amely folyamat 2019-ben sem állt meg, hiszen a közfoglalkoztatottak létszáma havi átlagok alapján további 28%-kal csökkent a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben.**

31. sz. ábra **A közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos aránya a BKÜ Balaton partviszonylata alapján 2013-2020 között éves, és 2020 évben havi szinten**



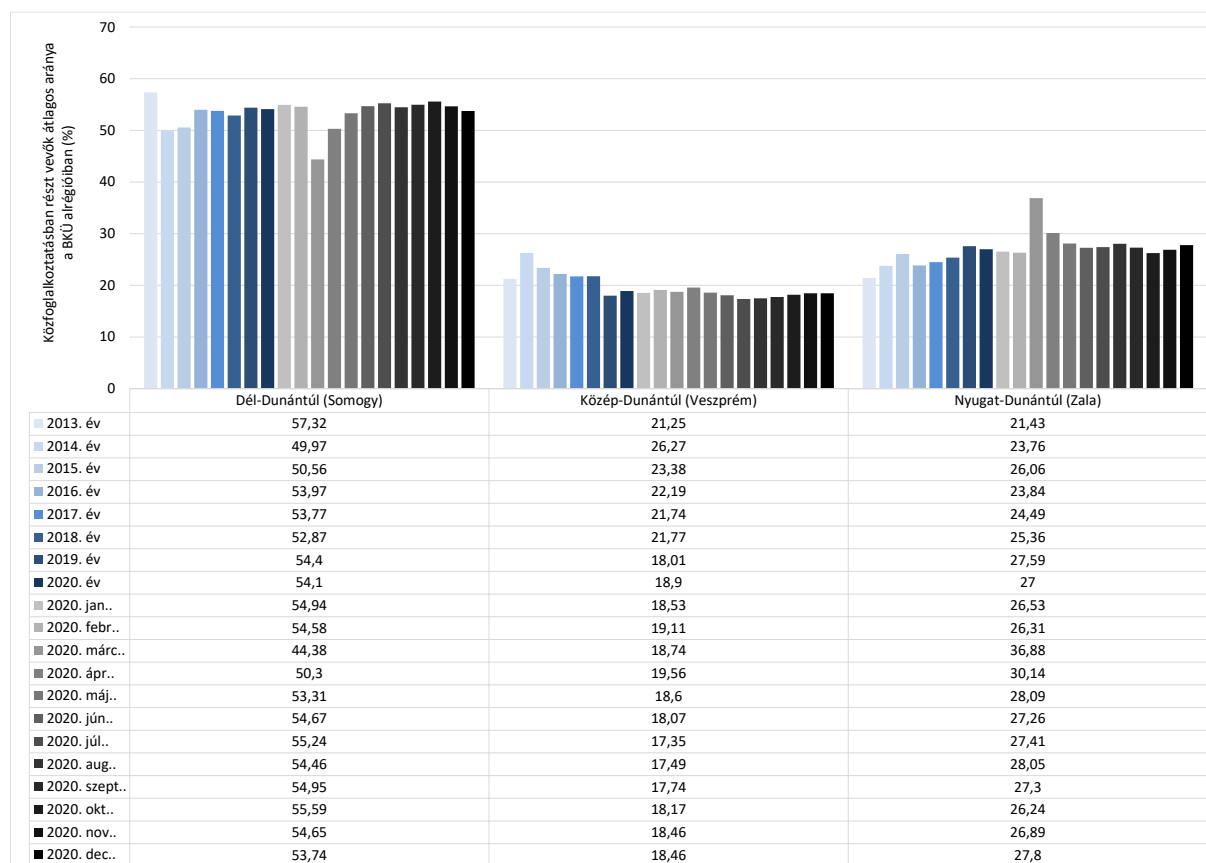
Forrás: TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

A közfoglalkoztatottak száma 2020 év során **januártól márciusáig tovább csökkent**, ekkor már az ezer főt sem érte el a térségben, **ezt követően azonban emelkedni kezdett, és november hónapra 1500 fő közelébe érkezett**, ehhez képest december hónapban mintegy 100 fős nagyságrendű csökkenés következett be. **A közfoglalkoztatásban részt vevők 2020 évi adatainak éves átlaga 1469 fő, ez a vizsgált időszakos periódus legalacsonyabb gyakorisága.**

2013-2020 között átlagosan a közfoglalkoztatottak 71 %-a sorolható az üdülőkörzet háttérzóna településeihez, 29 % a parti sávhoz. A parti sáv részesedése 2016-2019 között, illetve folytatódó trendhatásként 2020 év elején is csökkent, míg a háttérzóna részesedése növekedett. Ezzel szemben a koronavírus-járvány hatására **2020 során ez a trend megfordult, és inkább a parti területsáv részesedési aránya emelkedett meg.** Ezzel együtt a korábbi, a parti sáv rész csökkenő részesedését okozó trendmozgás megfordulása csak arra volt elegendő, hogy az évek során kibontakozó csökkenő részesedést megállítsa. 2020-ban a parti és partközeli települések közmunkásokból való részesedése 22,3 %, míg 2019-ben 22 % volt. A parti települések korábbinál magasabb közmunka iránti igényének valószínű oka a koronavírus-járvány okozta munkaerő-piaci anomália, illetve annak a munkáltatók részéről jelentkező munkaerő kezelési igénye.

Az adatok alakulását a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet **alrégiói** szerint is megvizsgáltuk.

32. sz. ábra A közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos aránya a BKÜ alrégiókban 2013-2020 között éves, és 2020 során havi szinten



Forrás: TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

Alrégiós felbontásban a parti és háttérterületek közötti különbségeknél árnyaltabb kép rajzolódik ki.

2013 és 2019 között a közfoglalkoztatottak legalább fele, a vizsgált időszak alatt átlagosan mintegy 53 %-a az üdülőkörzet somogyi településeiről került ki, a Zala megyei területre részesedése átlagosan 25 %, a Veszprém megyei a legalacsonyabb, közel 22 %.

Éves felbontás szerint a Veszprém megyei részesedésarány jellemzően csökken, a Somogyi és a Zalai emelkedett annak ellenére, hogy a közfoglalkoztatottak gyakorisága csökkent.

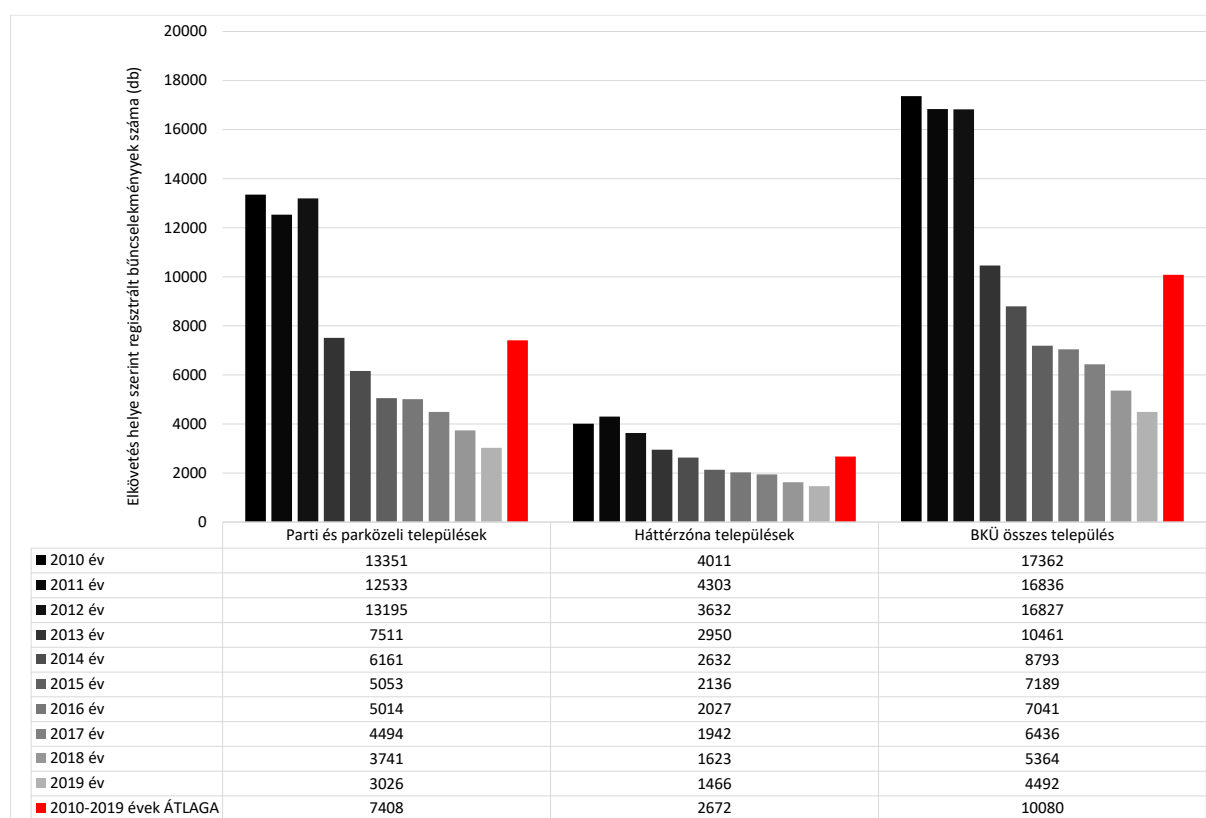
2020 januárja és márciusa között a közfoglalkoztatottak száma az üdülőkörzet mindhárom alrégiójában csökkent, a csökkenés Somogyban volt a legdrasztikusabb, ahol gyakorlatilag megfeleződött a létszám, és Zalában volt a legkisebb változás, ami a csökkenő trendmozgás ellenére növekménynek látszik a grafikonon. 2020 áprilisától már megfigyelhető a közfoglalkoztatottak számának növekedése mindhárom alrégióban egészen az őszi hónapokig. 2020 novemberére lényegében visszaálltak a 2020 év eleji közfoglalkoztatott munkaerő-létszám szintek, amihez képest december hónapban sincs lényeges elmozdulás, Zala megye részesedési értéke is 1 százalékponton belül változott.

Összességében a 2020 éves alrégiós aránykülönbség szintje a 2019 évi struktúra közelében stabilizálódott. A közfoglalkoztatottak 2020 évi létszáma alapján átlagosan mintegy 54,1 % Somogy, 27 % Zala és 18,9 % a Veszprém megyei részesedési arány.

7. Közbiztonság, bűnügyi helyzet

A korábbi időszakok adataihoz képest az elmúlt évtizedben **javultak** a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet elkövetés helye szerint **regisztrált bűnözési statisztikai** mutatói. A vizsgált időszak **negatív csúcsa a 2010-es év**, ebben az évben mintegy 17 ezer bűncselekmény került a regisztrációra a Balaton térségében. Ebből több mint 13 ezer a parti és partközeli településeken. **A regisztrált bűncselekmények száma a 2010-es évek eleje, 2013-óta évről évre kevesebb**, 2019-ben 4500 alá csökkent. **Időszakos átlag** szerint a bűncselekmények mintegy 72 %-át **parti és partközeli településeken** követték el, ez átlagban mintegy 7400 bűncselekményt jelent, és csupán alig minden negyedik regisztrált bűncselekmény csoportosítható az üdülőkörzet háttérterületeire, ami átlagban közel 2700 bűnelkövetésnek felel meg. Ezzel együtt nagyon lényeges **az elkövetett bűncselekmények számának trendváltozása is**, mivel a BKÜ háttértelepüléseinek részesedése **a bűncselekmények számának fokozatos csökkenésével arányosan növekszik**.

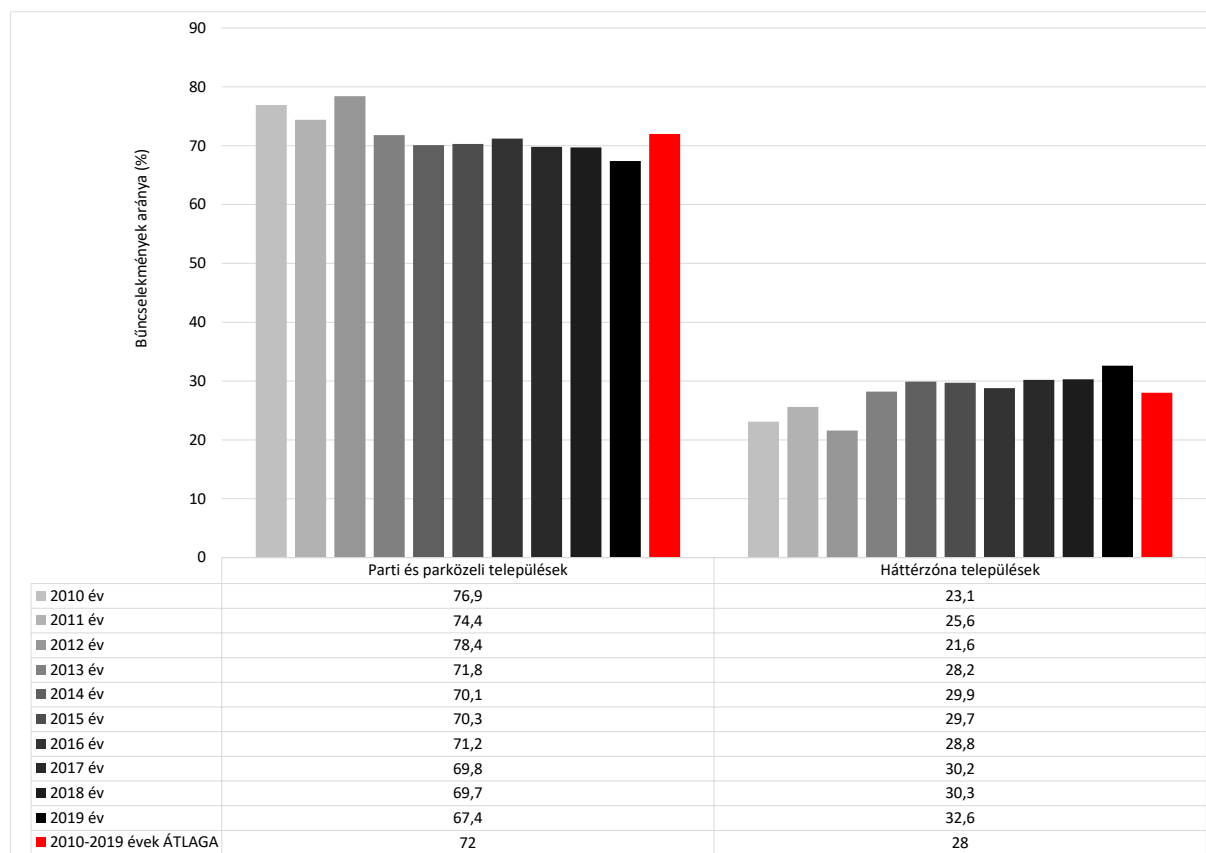
33. sz. ábra Az elkövetés helye (település) szerint regisztrált bűncselekmények számának alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén 2010 és 2019 között



Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

Míg 2012-ben a regisztrált bűncselekmények alig ötöde köthető az üdülőkörzet háttértelepüléseihez, 2019-ben már közel a harmada, amivel párhuzamban értelemszerűen mérséklődik a parti és partközeli zóna terheltsége, ez a 2012 évi 78,4 %-os részesedésről 2019-re 67,4 %-ra csökkent, de még így is az összes regisztrált bűncselekmény kétharmadáról beszélhetünk a Balaton parti és partközeli sávjában.

34. sz. ábra Az elkövetés helye (település) szerint regisztrált bűncselekmények egymáshoz viszonyított éves arányának alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben 2010 és 2019 között



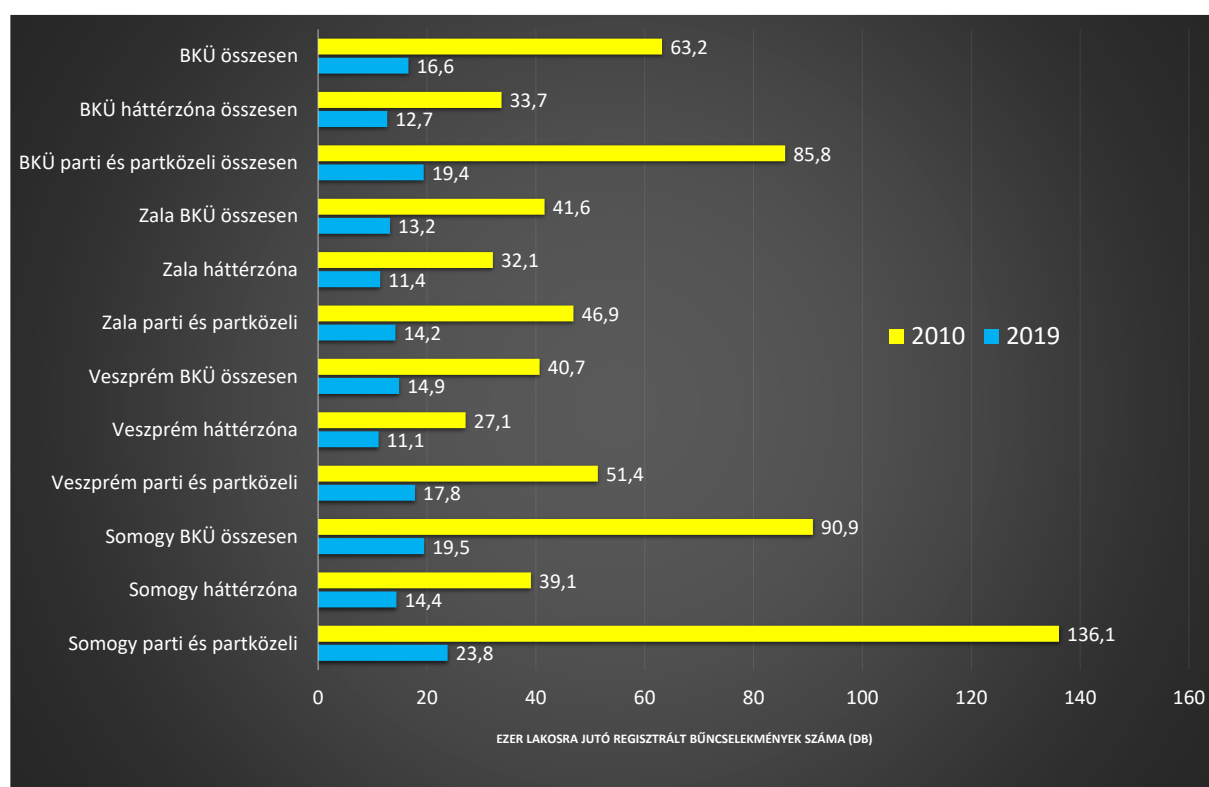
Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

Az elkövetett bűncselekmények **típus szerinti összetétele** adatregisztrációs változások miatt nem hasonlítható teljes egészében össze, ennek ellenére **felismerhetők változásra utaló tendenciák**. A vizsgálati időszak kezdeti évében, 2010-ben a bűncselekmények abszolút többségét, 54,8 %-át a **vagyon elleni** bűncselekmények közé soroltuk, ezek alatt érhető a lopás, személygépkocsi lopás, rablás, betöréses rablás. A regisztrált bűncselekmények csaknem 30 %-át a közrend elleni bűncselekmények tették ki, ezek alatt a garázdaság, rongálás érthető. A gazdasági bűncselekmények, csalás, sikkasztás aránya mintegy 7 %, a személy elleni erőszak, beleértve hivatalos személy elleni erőszakot, a testi sértést és az emberölést 3,6 %, a közlekedési bűncselekményeké 3,5 %. Végül a házasság, család és ifjúság, nemi erkölcs elleni bűncselekmények, a nemi erőszak, illetve az államigazgatás, igazságszolgáltatás és a közelet tisztasága elleni bűncselekmények aránya nem érte el az 1-1 %-ot.

2019 során a fenti csoportosítási kategóriák már nem állnak rendelkezésre, de összesíthető a közlekedési, illetve a vagyon elleni bűncselekmény halmaza. Ezek alapján kiderítendő, hogy az eltelt egy évtizedben az összes regisztrált bűncselekményből, amelyek gyakorisága évről évre csökkent, **a közlekedési bűncselekmények aránya** (járművezetés ittas, vagy bódult állapotban, önhibából eredő közlekedési baleset okozása) **növekedett meg**. A növekedés aránya olyan mértékű, hogy azzal megelőzte a regisztrált vagyon elleni bűncselekmények arányát is, ami jelentősen csökkent az eltelt idő alatt.

A gazdasági, közrend, személy és élet elleni bűncselekmények előfordulása jelentősen nem változott. Az üdülőkörzetben nem csak part- és háttérterületi vetületben azonosíthatók jelentős területi különbségek a bűnözési statisztikák időbeli alakulásában, hanem **megyeterületek** szerint is. Ezer lakosra jutóan **2010 és 2019 évek adatait összehasonlítva továbbra is Somogy megye parti településein tapasztalható a legkedvezőtlenebb érték** a regisztrált bűncselekmények számában. Ugyanakkor **ebben a településkörben tapasztalható a legradikálisabb javulás: a 2010 évi 136,1-es regisztrált bűnelkövetési indexérték 2019-ra 23,8-ra csökkent**, ami hangsúlyozzuk még így is magasabb, mint a többi megyeterületi, üdülőkörzeti eredmény, azonban a súlyos, kirívó különbségek érdemi mértékben csökkentek.

35. sz. ábra **Az elkövetés helye (település) szerint ezer lakosra jutó regisztrált bűncselekmények száma a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben megyeterületek partviszonylatai alapján 2010 és 2019 összehasonlításában**



Forrás: KSH-TelR adatok alapján BIFÜ Nkft

A bűnözési statisztikai értékek csúcsát jelentő 2010-ben, mind pedig 2019 során Balaton Kiemelt Üdülőkörzet **háttérzóna településrésze**, ezen belül **Veszprém és Zala megye érintett területrésze** produkálta a legkedvezőbb értékeket a lakosságszám szerinti arányos összevetésben.

Változás az időszaki összehasonlító értékekben, hogy alacsonyabb bűnelkövetési gyakoriság mellett az üdülőkörzet **Veszprém megyei parti és partközeli sávja BKÜ átlag felett** részesedik az ezer lakosra jutó bűnelkövetések gyakoriságában.

8. Lakásállomány, lakásépítés

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet egyik kurrens, jelentős **társadalmi vitákat kiváltó**, azonban a régióban manifesztálódó rendkívül **komoly beruházási kedvet** és gazdasági potenciálnövekedést demonstráló jelensége a **tóparti ingatlan beruházások során megvalósuló lakás és üdülőegység** építési tevékenység. Bár a monitoring jelentések korábban nem tartalmaztak a térségi ingatlanállomány alakulására vonatkozó mutatókat, a fennálló körülmények miatt indokoltnak tartjuk a nyilvános központi statisztikai adatrendszerekben elérhető lakás- és üdülőépítéssel kapcsolatos alapvető mutatók ismertetését.

A KSH adatai szerint 2010 és 2019 között a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén több mint 8500 lakás és üdülőegységgel növekedett az épületállomány. Ebben a gyakoriságban nemcsak az adott évben zajlott új építkezések, hanem a már meglévő, korábban nem lakott épületek lakhatóvá tétele, felújítását követő lakásként, üdülőként való üzembe állítása is szerepel. **Ennek 95,7 % jött létre a parti és partközeli településeken, a háttérzóna részesedése nem éri el az évtizedes időszak alatt épületszám növekményként létesült összes új lakás és üdülő 5 %-át.**

Az épület állomány különbség **területi és település jogállástípus szerinti összehasonlítása alapján** a növekmény 52,8 %-a csoportosítható az üdülőkörzet Somogy megyei, 26,7 %-a a Veszprém és 20,5 %-a a zalai területrészhöz, ugyanakkor az épületszám nyereséggel járó beruházások több mint kétharmada, 68,4 %-a összpontosult a térség városaiba, kevesebb, mint harmada a községekbe.

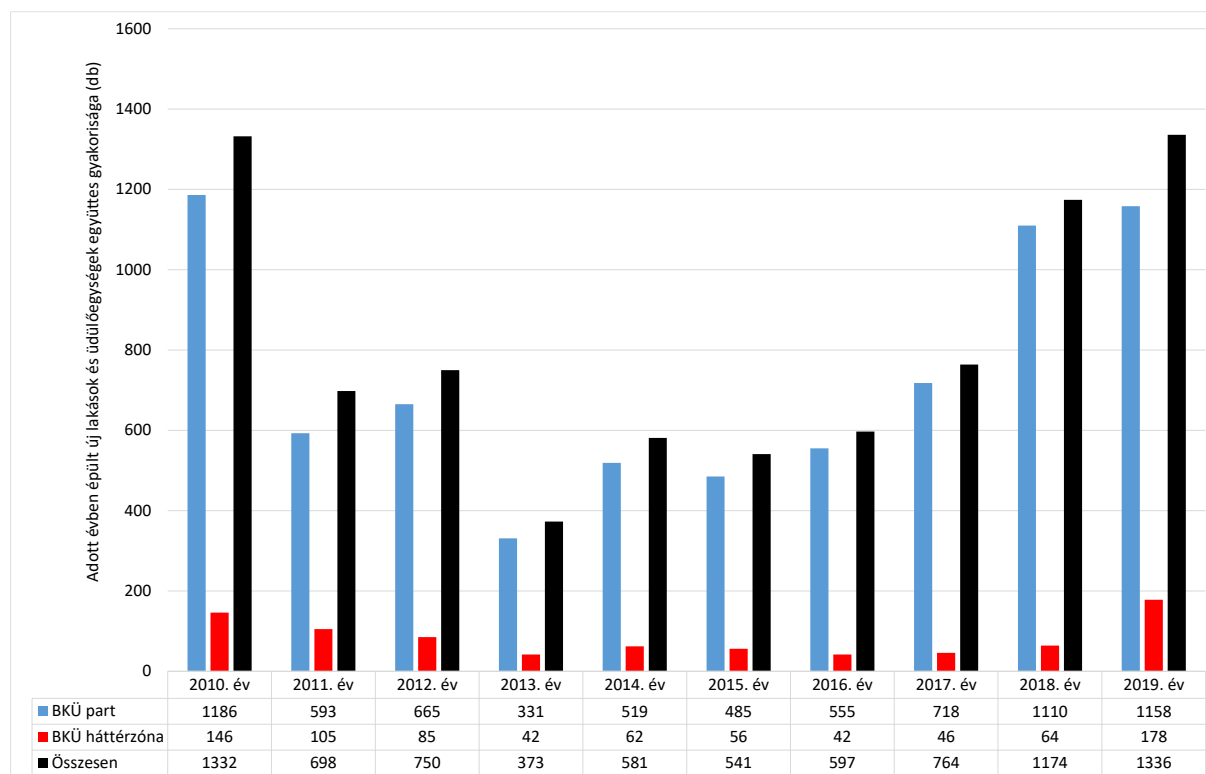
A parti és partközeli településeken belül létesült **ingatlan** beruházások **közel negyede, mintegy 23 %-a zajlott Siófokon**, ahol 2019-ben **közel kétezer lakással és üdülővel** szerepel több a regiszterben, mint 2010-ben. Siófokot egy másik déli parti város, Balatonlelle követi, ahol a két időpont között 846 db lakás és üdülőegység a különbség, ezt Zamárdi követi 682 db, majd Balatonfüred 626 db lakás és üdülőegység különbséggel. Balatonfüredet sorrendben őket követi Gyenesdiás, Keszthely, Balatonszemes, Balatonalmádi, Cserszegtomaj és Marcali, amely településeken minden esetben a megszűntekhez képest több mint 200 új lakás és üdülőegység létrejött a különbségtér, de száz feletti épületnyereséggel zárt további kilenc Balaton térségi település is. Ez utóbbiak sorrendben Hévíz, Vonyarcvashegy, Csopak, Alsóörs, Fonyód, Balatonfűzfő, Balatongyörök, Szántód és Tapolca.

Több mint száz, mindösszesen 102 BKÜ településen pozitív a lakás és üdülőegység változásmérleg, 65 településen negatív, vagyis ezeken a településeken nem épült annyi új lakás és üdülő, illetve nem újítottak fel a lakhatóvá tétel szintjéig annyit, mint amennyi az eltelt időszak alatt megszűnt. Kiegyenlített mérleg 12 községet jellemez, illetve Balatonakaratya metszetében nem volt összehasonlítási alap, mivel ez a község 2010-ben még Balatonkenese részét képezte.

Amennyiben csak az adott évben, 2010 óta bekövetkezett új építkezéseket számoljuk, azok dinamikája kapcsán is több mint 8 ezer, a KSH 8146 db regiszterek alapján összesen új

építésű ingatlanról van szó. Az új építkezések időbeli dinamikája kapcsán figyelemre méltó tény, hogy a tárgyalt időszakban a legmagasabb építkezési aktivitás az időszakot határoló évekhez, 2010 és 2019 évekhez köthető. **2010 és 2019 években közel ugyanannyi lakás és üdülőegység épült,** az összes új építkezés egy-egy hatodát alkotják ezek az évek.

36. sz. ábra **Épített új lakások és üdülőegységek évenkénti gyakorisága a BKÜ parti és háttértelepülésein 2010 és 2019 között**



Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

A két időpont között eltelt első években jelentős beruházási kedv csökkenés látszik 2013 évi mélyponttal. Ebben az évben mindössze 373 db új építkezés került a regiszterekbe, ez az összes új építkezés kevesebb, mint 5 %-át alkotja az eltelt idő során. Ezt követően azonban töretlen a növekedés, 2017-től gyakorlatilag ugrásszerű 2019-ig.

Az adott évek szerinti új építkezések abszolút parti és partközeli lokalizációt alkotnak, ebben az esetben 9 az 1-hez az parti sáv fölénye a háttérzónával szemben. Az időszakos adatokat vizsgálva 2012 és 2018 között növekedett a part- és háttértelepülések közötti különbségarány, de ez 2019-ben jelentősen mérséklődött, ebben az évben az összes új építkezés több mint nyolcada, 13,3 %-a valósult meg a háttérzónában, amire a teljes vizsgált időszak alatt csak 2011-ben volt példa, amikor azonban az új építkezések száma csak a fele volt a 2019 évi gyakoriságnak. Ezzel együtt **a 2019 évi jelenségeket egy adat alapján még nem tekinthetjük trendfordulónak,** ennek megalapozott kijelentésével meg kell várni a következő évek jelenségeit is, amelyeket nyilvánvaló módon jelentősen befolyásolt a 2020-2021 évi több megbetegedési hullámban kibontakozó koronavírus-járvány.

9. Civil aktivitás, intézményrendszer

Az üdülőkörzet **civil aktivitása** továbbra is **országos átlag feletti** annak ellenére, hogy lassú folyamat hatásaként **fokozatosan gyengül** az országon belüli kiemelten kedvező pozíciójából. A BKÜ civil szervezeti indexértéke 2018-ban 6,69, **2019 során 6,62 $\approx$ 7 db** szervezetnek felel meg **minden ezer lakosra**. Régóta ismert tény, hogy a Balaton térségében működő civil szervezetek aktivitása nagyon jelentős **Balaton parti koncentrációt** mutat, lényegében a Balaton parti településeken zajló aktív civil élet emeli jelentős mértékben országos index fölé a BKÜ civil aktivitásértékét. Az ezer lakosra jutó civil szervezetek száma a **Balaton parti településeken** 2018-ban 7,45, **2019-ben 7,35 $\approx$ 8 db** szervezetnek felel meg, kis mértékben tovább gyengülő indexértéket látunk. Ugyanakkor a háttértelepülések ezer lakosra jutó civil szervezeteinek indexértéke is csökken. A **háttérterületek civil indexe** 2018-ban 5,69, **2019-ben 5,64 $\approx$ 6 db** szervezet minden ezer lakosra. Ezzel kis mértékben, de továbbra is országos indexérték felett alakul.

A Balaton térségi civil élet egyik fontos mérődimenziója a **természet-, és környezetvédelemmel foglalkozó civil szervezetek** működése, ezek száma az üdülőkörzetben tartós időtrendszen továbbra is meghaladja 60-at, ami országos területi összehasonlításban magas.

Számottevő a speciálisan a **BKÜ-be települt, vagy telepített, regionális feladatokat ellátó intézmények** száma is. A Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft. Társadalomtudományi Kutatócsoportjának megalakuláskor végzett első felmérések során 2000-ben hivatalos kezdeményezésre 13, alulról jövő civil kezdeményezés alapján további 4 ilyen szervezetet azonosítottunk. 2019-ben a BKÜ-ben

- hivatalos kezdeményezés alapján 12 szervezet
- alulról jövő civil kezdeményezés alapján 6 szervezet működött.

Az üdülőkörzetbe telepített országos intézmények tekintetében fontos kiemelni, hogy 2016-ban változás történt a **Magyar Turizmus Zrt.** Balatoni Regionális Marketing Irodájának működésében, **mivel a szervezet megszűnésével azt a Magyar Turisztikai Ügynökség vette át.** Ezt követően a balatoni turisztikai fejlesztések koordinálására és végrehajtására 2017 februárjában létrejött a **Kisfaludy 2030 Turisztikai Fejlesztő Nonprofit Zrt.**

Indikátorként alkalmaztuk a Balaton Fejlesztési Tanácsban **szavazati joggal rendelkező**, az üdülőkörzethez területi értelemben térséginek tekinthető szereplők arányát a BFT-ben szavazati joggal rendelkezők összlétszámához képest.¹⁵ Évtizedes viszonylat alapján **a BFT taglétszáma, összetétele többször is megváltozott**, adott esetben egyazon éven belül többször is.

¹⁵ A térségi szereplőket nem személyük, hanem a BFT-ben betöltött szerepük alapján definiáltuk, ami azt jelenti, hogy különböző időmetszetek alapján akár ugyanaz a személy is lehet térségen belüli, majd térségen kívüli, vagy fordítva, a tanácsban betöltött pozíciója változásai szerint.

A BFT megalakulásától kezdve 2004-ig a kistérségi, megyei delegáltak abszolút többséget alkottak a mindenkori kormányzat minisztériumi, regionális és térségi delegáltjaihoz képest. A BFT tagsági összetételének átalakulása ezt követően a kormányzati szereplők abszolút túlsúlyát eredményezte, amely állapot változó összetételben, de egészen a **BFT 2012. február 24-i teljes megújulásáig** tartott. A BFT 2012. februári átalakulását követően a szervezet szavazati joggal rendelkező tagságát gyakorlatilag a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet magába foglaló három megye közgyűlésének elnökei, illetve azok egy-egy delegáltja, valamint a kormány képviselőjében a BFT elnöke alkották.

A Balaton Fejlesztési Tanács összetételében **2014. február 28-án újabb változás** következett be. A Tanács tagsága bővült a kiemelt térség fejlesztésében érintett ágazati operatív programok szakmai végrehajtásáért felelős miniszterek által delegált szavazati jogú képviselőkkel. Ennek megfelelően a Tanács szavazati joggal rendelkező tagsága az üdülőkörzetet érintő megyei önkormányzatok elnökei, valamint a megyék egy-egy képviselőjén túl az Innovációs és Technológiai Minisztérium, a Pénzügyminisztérium, az Emberi Erőforrások Minisztériuma, és az Agrárminisztérium egy-egy képviselőjéből, az elnökkel együtt mindösszesen 12 főből épült fel.

A **Kormányzat kezdeményezésére 2020 év végén módosult a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló törvény**, ami a Balaton Fejlesztési Tanács összetételét és jogköreit is szabályozza. A törvénymódosítás következtében a **Tanács összetétele bővült** a területrendezésért felelős miniszter képviselőjével, valamint a kormányzati stratégiák kidolgozásáért felelős miniszter képviselőjével, aki egyben a testület **azonos jogkörökkel rendelkező társelnöki** szerepkörét is betölti.

Ez a fontos módosítás egyben azt is jelenti, hogy a 2000-ben létrejött Balaton Fejlesztési Tanács elnöki jogkörű vezetése 2021-től két, döntési jogkörében megegyező felhatalmazással rendelkező társelnök hatáskörébe kerül.

A módosítás részletes indoklása szerint ezzel a változtatással hangsúlyossá válik a BFT területfejlesztési stratégiai és pénzügyi tervezésének feladata. A 2021-től hivatalba lépő társelnököt a miniszterelnökség delegálja a testületbe, amivel párhuzamban BFT másik elnökét továbbra is testület választja. A társelnöki rendszer szimbolikusan a BFT **2021. február 19-i ülésén** lépett hatályba.

A BFT társelnöke egyben a **Veszprém-Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa (EKF)** program **kormánybiztosa** is.

10. Közlekedés, közlekedési fejlesztések

A közúti közlekedési feltételek fejlődésének, javulásának egyik legfontosabb indikátora az **elérhetőségi idők** mérése. Ez a mérőszám jellemzően a központi funkcióval rendelkező települések, valamint közlekedési csomópontok út- illetve idődimenzió szerint **optimalizált elérhetőségi időit** mutatja. A fővárosi települési szintű adatokból átlagszámítással aggregált BKÜ-re számított elérhetőségi ideje **mind az út- mind pedig az idő szerint optimalizált adatokat tekintve összességében növekedett** 2008 és a jelenleg elérhető legutolsó év adata, 2019 között. Az idő szerinti optimalizálás esetén a Balaton térségéből közúton mérhető leggyorsabb út átlagos hossza Budapestig 2008-ban 111,02 perc, 2019-ben 121,4 perc. **Az elérési idő átlagosan mintegy 10 perces növekedése** az átmenő és célirányos autósforgalom nagyon jelentős növekedésével, útterheléssel, valamint az elmúlt években megvalósított egyes közlekedés és forgalombiztonsági intézkedések meghozatalával magyarázhatók. Az elérhetőségi időket a Balaton térségéhez kapcsolódó összes település **a három megyeszékhely eléréséhez** viszonyítása alapján vizsgálva a 2008-2019-es időintervallumban **jelentős változás nincsen**. Az idő szerint optimalizált leggyorsabb utak ideje 47,9 percről 47,3 percre módosult, egy átlagos elérési percen belüli tartományra lokalizálható az időmódosulás. Közúton átlagosan 47-48 percen belül elérhető bármely BKÜ településről egy megyeszékhely.

A **Közlekedésfejlesztési Koordinációs Központ**, valamint a **MÁV Zrt.** adatszolgáltatásai alapján az elmúlt évek **legnagyobb volumenű vasúti infrastruktúra fejlesztési beavatkozása** a NIF Zrt. által megvalósított 30. sz. vasútvonal rekonstrukciója. Az első ütemben végrehajtott, Lepsény – Szántód – Köröshegy állomások között lezajlott munkálatok összesen mintegy 31,2 km hosszúságú pályaszakaszt érintettek. A projekt első üteme a BKÜ következő településeit érintette: Balatonfőkajár, Balatonvilágos, Siófok, Zamárdi, Szántód. A kiemelt jelentőséggel bíró projekt második ütemének megvalósítása Szántód – Köröshegy – Balatonszentgyörgy állomások között zajlott le 2018-ban. Ugyancsak 2018-ban fejeződött be a Kaposvár – Fonyód vasútvonal fejlesztése. 2019-ben megkezdődött az északi parton futó vasútvonal villamosítása, fejlesztése, ezek a munkálatok 2020 és 2021-ben is folytatódtak.

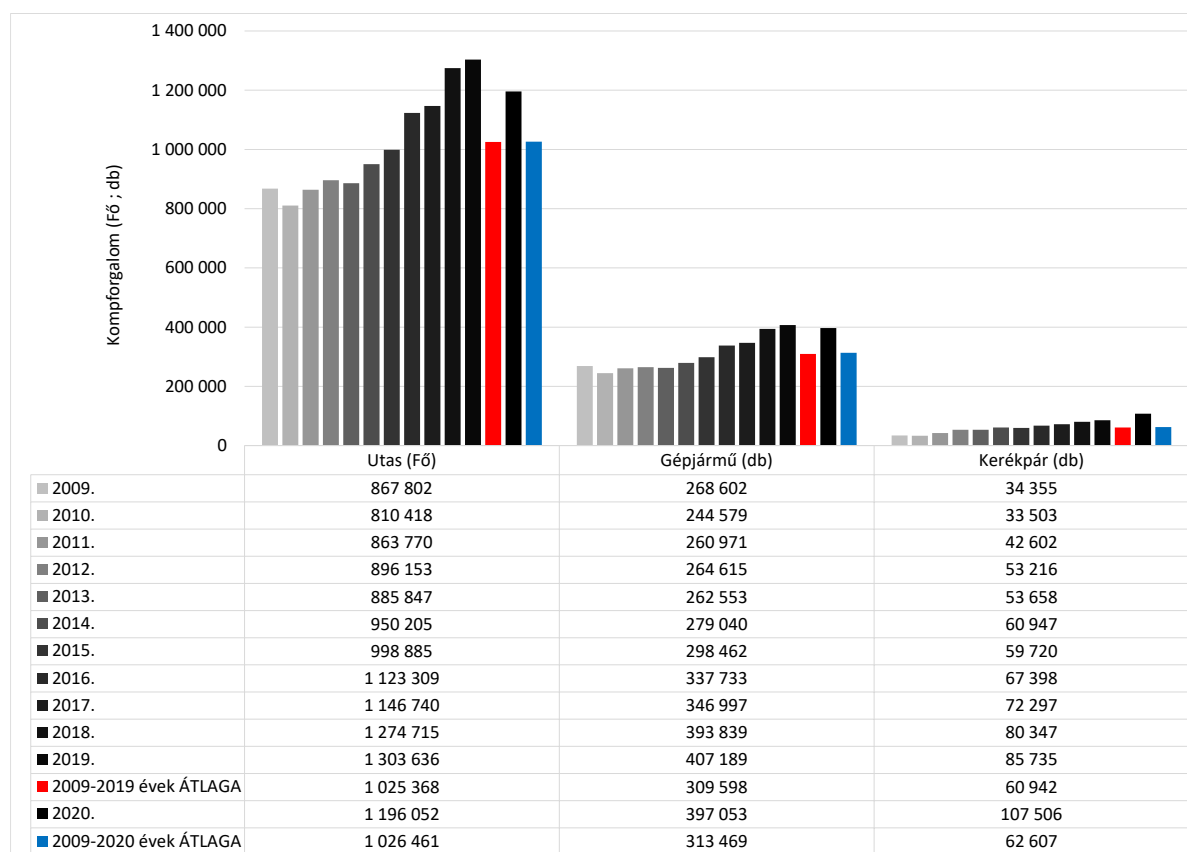
Mintegy 3 Mrd Ft elfogadott összköltség alapján 2017-től zajlik a **Balaton térségi vasútállomások** (felvételi épületek és állomáshelyek) **rekonstrukciós programja** is (TEN-T vonali, illetve TEN-T kívüli vasútállomások), továbbá a Kaposvár – Fonyód közötti vasútvonal állapotjavítása. Mintegy 10,5 Mrd Ft összköltségben kivitelezésre került az **M7 autópálya és a 710. sz. főút csomópontjának kialakítása**, a 710. sz. főúti bekötéssel (Balatonfőkajárhoz elszámolt projekt), valamint a **Zalakomári pihenőként** is ismert tengelysúly-, és össztömegmérő állomás kiépítése az M7 autópálya 192 km szelvényében lévő kétoldali pihenőhelyen. A közúti elérhetőség javítása kapcsán kivitelezett **közútfejlesztési projektek sorában kiemelhető az R67 Kaposvár és az M7 közötti szakasz** érintett települések elkerülését is megvalósító fejlesztése, valamint az **M76 autópályánál M7 autópálya Holládi csomópont és Balatonszentgyörgy közötti útszakasz** építése. Összességében 2014-2020 közötti uniós programozási ciklus ideje alatt a Balaton térségében **rendkívül jelentős**, a teljes megvalósulást tekintve **kifizetési összegeikben több mint 220 Mrd Ft összértékű**, uniós forrásból finanszírozott fejlesztések zajlottak.

A balatoni közlekedési hálózat nagyon fontos eleme a **hajózás**, ezen belül a vízi közlekedés egyik kiemelkedő balatoni ágazata, a **kompközlekedés**.

A 2009 – 2020 közötti időintervallumra rendelkezésre álló **kompforgalmi adatokból** tudható, hogy a forgalmi adatok 2010-es mélypontját követő **fokozatosan növekvő tendencia a 2020 évi koronavírus-járványig** töretlen. **2016-ban meghaladta a kompok által szállított utasforgalom az évi egymillió utast**, amire ezt megelőzően csak másfél évtizeddel korábban volt példa. 2016 és 2019 között tovább növekedett a kompok utas és járműforgalma 2019-ben a hajózási társaság 1,303 millió személyjegyet, több mint 407 ezer gépjármű és csaknem 86 ezer kerékpárjegyet értékesített. 2009 és 2019 között átlagosan évente több mint egymillió utast, közel 310 ezer gépjárművet és 61 ezer kerékpárt szállítottak a balatoni kompok.

A 2020-ban kialakult koronavírus-járvány ugyan súlyos károkat okozott a turizmussektornak, ami kihatással volt a balatoni kompközlekedésre is, de a regisztrált adatok tükrében a kompközlekedés forgalmi veszteségeit nem mérhetjük a turizmussektor elszenvedett veszteségeihez.

37. sz. ábra **A balatoni kompjáratok utas, gépjármű és kerékpárforgalmi adatainak alakulása 2009 és 2020 között**



Forrás: BAHART adatok alapján BIFÜ Nkft

2020 során a kompok szállított utasforgalma 107 584 fővel csökkent, ezzel együtt így a 2009-óta eltelt idő harmadik legmagasabb gyakoriságát jegyezhetjük fel.

Amennyiben a 2009-2020 közötti adatok átlagát nézzük a 2009-2019 évi átlaggal egyező, kicsit még annál is kedvezőbb értéket látunk.

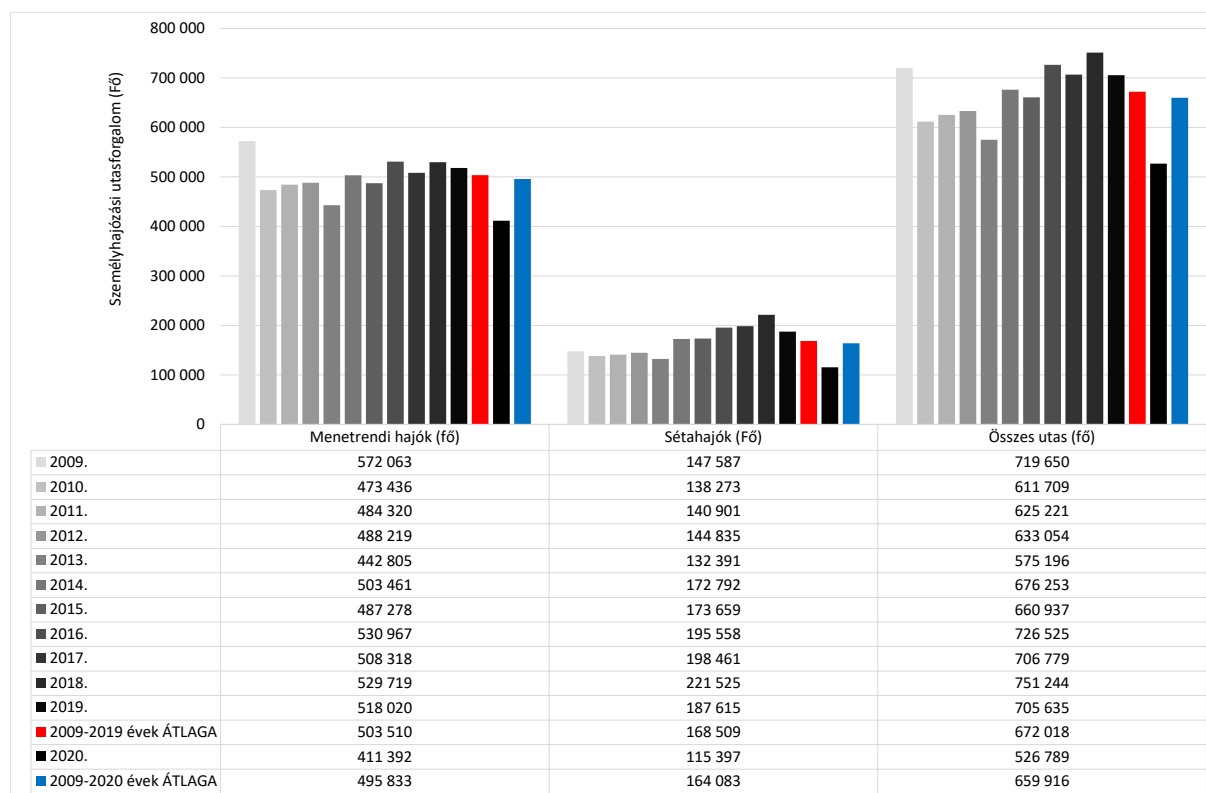
A kompok által szállított **gépjárművek** száma mintegy 10 ezerrel csökkent 2020-ban 2019-hez képest, ami ugyancsak nem idézett elő jelentős módosulást az időszakos átlag adataiban.

A szállított **kerékpárok** vonatkozásában 2019-hez képest 2020 során közel 22 ezres növekmény mutatható ki. Ez a kerékpár közlekedési eszközt tekintve a valaha volt legmagasabb jegyértékesítési adat a balatoni kompjáratokon. Az időszakos átlag is ennek megfelelően magasabb a 2009-2020 közötti időre számítva, mint a 2009-2019-es intervallum metszetében, 62 607 db.

A menetrendi személyhajózás utasforgalmában 2020 során, szemben a kompközlekedés esetében tapasztaltakkal, a korábbiakhoz képest sokkal jelentősebb forgalmi kiesésről beszélhetünk.

A **menetrendi személyhajó** utasforgalmi szolgáltatásokat 2009-ben közel 720 ezer fő vette igénybe, ez több mint százezer fővel csökkent 2010-re. A következő években kismértékű növekedés jellemezte az utasforgalmat, amit 2013-ban újabb csökkenés követett, ezután 2018-ig jelentős forgalomnövekedés figyelhető meg, amihez képest a 2019 évi forgalom mintegy 45 ezer fővel alacsonyabb. A 2009-2019 közötti időszakos átlag mintegy 672 ezer fő, ennél magasabb 2009 és 2014, illetve 2016-tól 2019-ig minden vizsgálati év utasforgalma.

38. sz. ábra **A balatoni hajózás személyforgalmi adatainak alakulása 2009 és 2020 között**



Forrás: BAHART adatok alapján BIFÜ Nkft

A 2020 évi koronavírus-járvány személyhajó utasforgalomra gyakorolt hatása csaknem 179 ezer fős veszteséget jelent a 2019 évi forgalomhoz képest.

A 2020 évi adattal módosított, 2009-2020 évek közötti időszakos átlag közel 660 ezer szállított utas, átlagosan több mint 12 ezer fővel kevesebb, mint a 2009-2019 közötti időszakra megállapítható adat.

Az adatokat **menetrendi és sétahajókra** osztva alapvetően a **sétahajók utasforgalmának** 2013-tól kezdődő fokozatos növekedése látszik 2018-ig, amihez képest a 2019-es év forgalma ugyancsak kissé gyengült. Az erre az időszakra számított átlag 168,5 ezer szállított utas, 2014-től időszakos átlag feletti adatokat látunk. A **menetrendi hajózás** utasforgalmának alakulása hektikusabb eloszlású, a legmagasabb időszakos érték 2009-ben tapasztalható, ezzel együtt a 2010-es minimumgyakorisághoz képest jellemzően növekedést látunk. Az időszakos átlag meghaladja a félmillió szállított utast, 2016-tól kezdve minden évben stabilan átlag feletti gyakoriságok detektálhatók.

A koronavírus-járvány balatoni hajózásra gyakorolt hatásai 2020-ban a 2019 évi forgalomhoz képest több mint 72 ezer fővel vetették vissza a sétahajó, és közel 107 ezer fővel a menetrendi személyhajózás utasforgalmát.

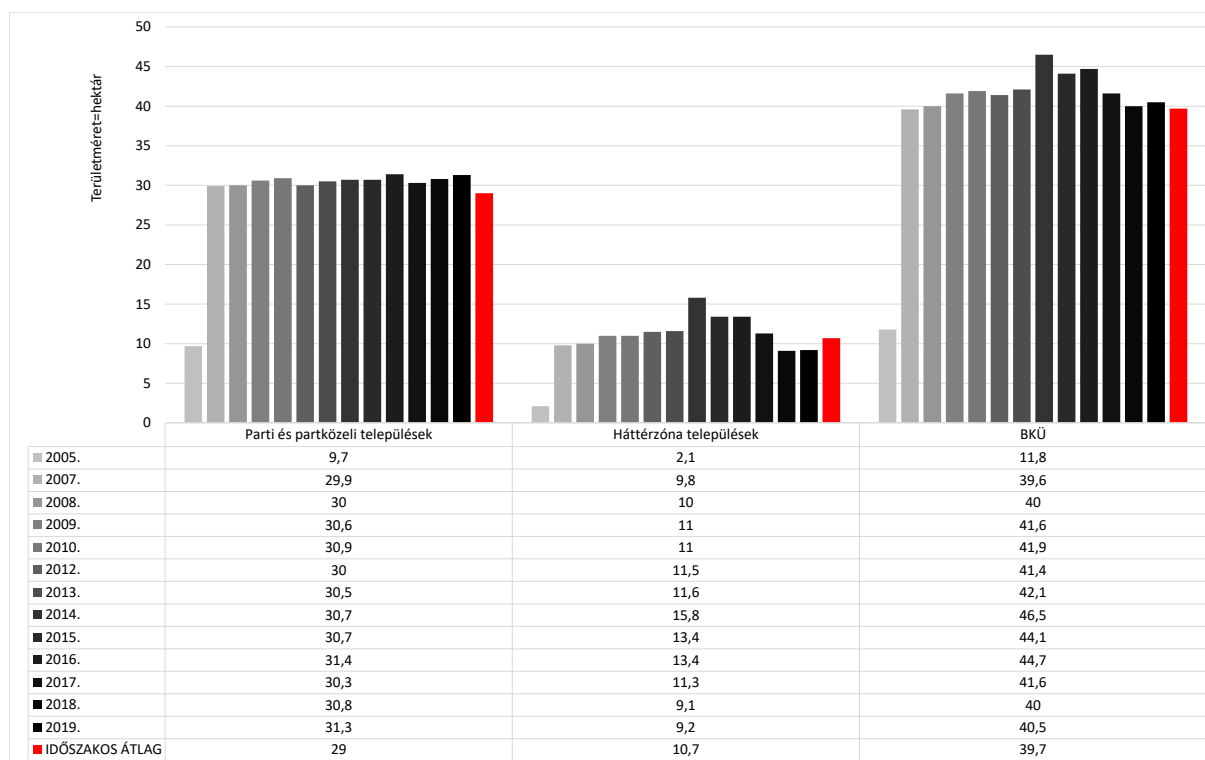
Ez a 2020 évi adatokkal módosított időszakos átlagok esetében mind a személy, mind a sétahajózás forgalmának esetében nem várt kedvezőtlen fordulatként, forgalom csökkenést eredményezett.

11. Környezet, környezeti infrastruktúra

A környezeti infrastruktúra metszetében jelen beszámoló szerint a **játszóterek, tornapályák, pihenőhelyek száma, területe, az önkormányzati tulajdonú zöldterületek területmérete, védett természeti területek, a lakosságtól elszállított települési szilárd hulladék, a szelektíven gyűjtött hulladék mennyisége, végül az elsődleges és a másodlagos közműolló időbeni alakulásáról számolunk be.**

A településeken található rekreációs célú területek, **játszóterek, tornapályák, pihenőhelyek** tekintetében 2005- évtől indult meg az egységes tematika szerinti adatgyűjtés, de a KSH 2006 és 2011 évekre nem közölt adatot, ugyanakkor ezek hiányában is megfelelő információtartalmú idősor állítható elő, a kirajzolódó tendenciamozgás így is kimutatható. A jelzett rekreációs célú területek mérete 2005-2007 között több mint háromszorosára emelkedett a BKÜ-ben, a parti és a part menti területeken ugyancsak háromszoros, míg a háttérzóna esetében alacsony bázisértékről indulva közel ötszörös területnövekedés. Ezt követően területi viszonylattól függetlenül 2013-ig lassú növekedés figyelhető meg, majd 2014-ben vélhetően a háttértelepüléseken megvalósított fejlesztések hatására e körben jelentősebb mértékű növekedést látunk. A következő évek vonatkozásában a háttérzóna esetében 2014-hez képest fokozatos visszaesés, majd stagnálás tapasztalható, miközben a parti és partközeli sáv rekreációs területméretében jelentős változás nincsen, gyakorlatilag végig időszakos átlag felett alakul.

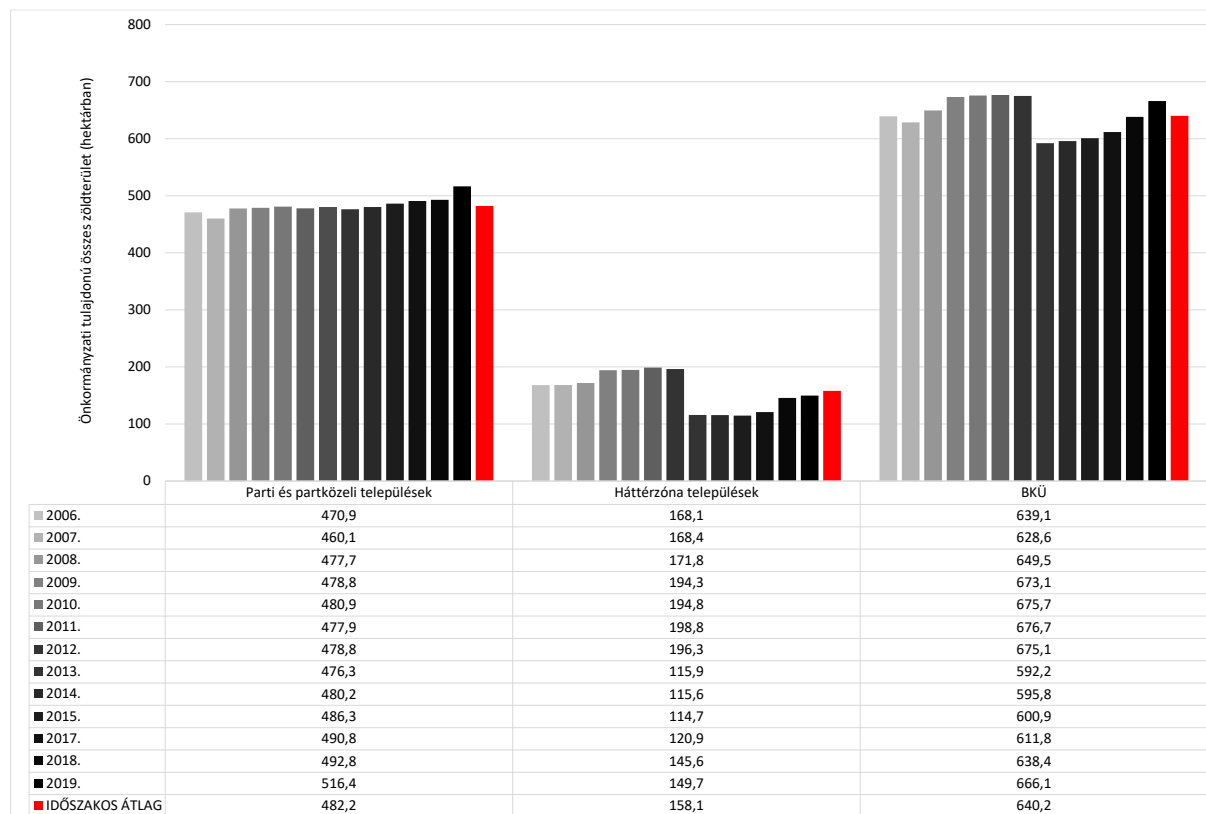
39. sz. ábra **Játszóterek, tornapályák és pihenőhelyek területe a BKÜ-ben (hektár)**



Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

Az önkormányzati tulajdonú zöldterületek területméretét 2006-tól követhetjük nyomon egységes módszertan alapján, ezzel együtt 2016 évben nem szolgáltatott adatot a KSH.

40. sz. ábra Önkormányzati tulajdonú összes zöldterület alakulása a BKÜ-ben (hektár)



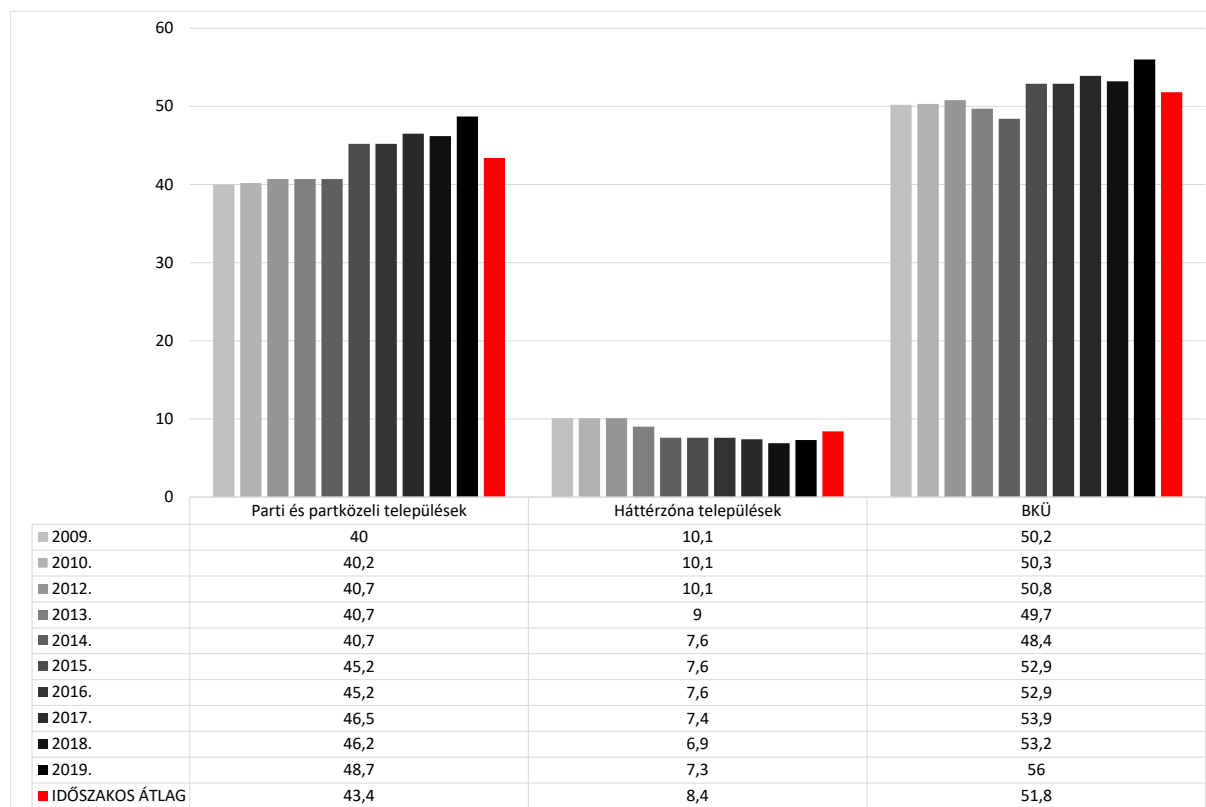
Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

A parti sáv önkormányzati tulajdonú zöldterületeinek mérete tartós időtendenciában lassan növekszik, 2018 és 2019 között jelentősebb, közel 24 hektár növekmény mutatható ki. Az időszakos átlag 482,2 hektár, 2015-től láthatunk átlag feletti értékeket. A háttérzóna esetében hektikusabb az összkép, a kezdeti időszakok képest 2012-ig tart egy növekedési ciklus, majd 2012 és 2013 között mintegy 80 hektár zöldterület került ki a regiszterből, ezt követően újabb növekedési időszak következett. Az időszakos átlag 158,1 hektár, értelemszerűen a 2013 előtti időszak átlag feletti. Az üdülőkörzeti értéktátlag 640,2 hektár, amely a háttérzóna esetében 2013 során tapasztalt értékváltozás miatt 2012-ig mutat átlagnál magasabb értékeket, kivéve a 2019-es évet, amikor a 2013-tól kezdődő újabb növekedési ciklus hatására ismét átlag feletti értéket generálódott.

A védett természeti területek vonatkozásában 2009-től állnak rendelkezésre információk, ezzel együtt ebben az esetben is hiányosak az adatok, a KSH 2011 évre nem közölt adatot. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben védett természeti területek **több mint négyötöde a parti és partközeli sávban helyezkedik el**, jellemzően szoros kapcsolatot alkotva a tóval és annak ökológiai rendszerével. A védett területek mérete a parti sávban jellemzően növekvő, a háttérzóna metszetében csökken.

Az üdülőkörzet egészében 2009 során mintegy 50 hektár védett területet tartottak nyilván, ez 2019-re mintegy 6 hektárral bővült, annak ellenére, hogy 2009 és 2014 között csökkenő pályán mozgott ez az érték, 2014-től határozottan növekszik. Az időszakos átlag 51,8 hektár, 2015-től magasabbak az évenkénti értékek.

41. sz. ábra **Védett természeti területek területméretének alakulása a BKÜ-ben (hektár)**



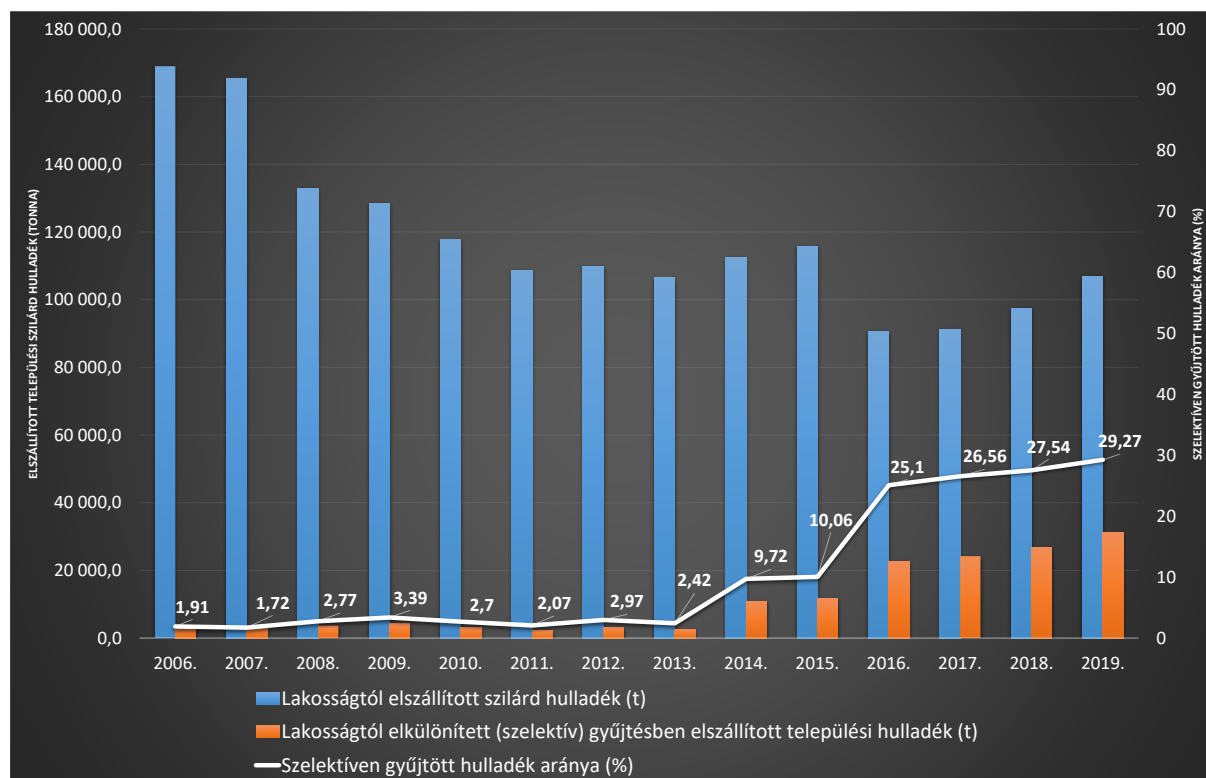
Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

A BKÜ háttérzóna terület részén mintegy 10 hektárnyi védett terület az elmúlt évek folyamán fokozatosan 7 hektár alá csökkent, de 2019-ben 2018-hoz képest kissé ismét növekedett. A parti és partközeli időszakos átlag 43,4 hektár, 2015-től átlag feletti, ugyanakkor a háttérzóna területátlaga 8,4 hektár, 2014 előtt haladja meg az időszakos keresztmetszeti értéket.

A lakosságtól elszállított települési szilárd hulladék mennyisége az Üdülőkörzet településein 2006-2013 között, tartós időtrendben mintegy 40%-kal csökkent. Az ezt követő három évben 2014-2017 között kezdetben növekedésnek indult az elszállított hulladék mennyisége, 2016-ban ismét csökkent, **a 2017-es, 2018-as és a 2019-es adat viszont újabb, immár trendszerűnek tekinthető emelkedést jelez.**

Rendkívül nagymértékben, több mint **tizenkét szerezére növekedett a lakosságtól szelektíven elszállított hulladék mennyisége 2013 és 2019 között.** A 2019-es adat szerint a kommunális hulladék csaknem 30 %-a szelektált módon kerül elszállításra a lakosságtól a BKÜ településein, évről évre magasabb.

42. sz. ábra A lakosságtól elszállított települési összes szilárd hulladék, valamint a szelektíven elszállított hulladék tonnában kifejezett mennyiségének és arányának alakulása a BKÜ-ben



Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

A tó és környezetének megóvása szempontjából különös jelentőséggel bír, hogy a keletkezett szennyvíz is nagyrészt tisztításra kerül, amivel párhuzamban a szelektíven gyűjtött hulladék aránya a kiemelt térségek, üdülőkörzetek közül mára a BKÜ-ben az egyik legjelentősebb

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet kommunális infrastruktúrája rendezett összképet mutat, a közművesítés folyamata jó ütemben halad.

Minden település rendelkezik közüzemi vízellátással, amivel párhuzamban a településekre vezető gázvezeték-hálózat kiépítettsége is gyakorlatilag egészséges, ezzel együtt a kommunális szennyvízkezelés kérdése egyelőre csak részlegesen megoldott. Ahogy korábban, úgy 2019 év során a KSH adatok szerint továbbra is összesen 27 település esetében azonosíthatunk nullás értéket a közcsonna-hálózatba bekapcsolt települések esetében. Ezek a települések kivétel nélkül BKÜ háttérzóna községek, amelyek kétharmada 18 község az üdülőkörzet somogyi, kevéssel több, mint ötöde Veszprém, kilencede a térség Zala megyei terület részén helyezkedik el. Fontos megjegyezni, hogy e településeken számos esetben találkozhatunk egyedi szennyvíztisztító berendezésekkel, tehát itt a keletkező szennyvizek jelentős része itt sem tisztítatlanul kerül a felszín alatti vízhálózatba.

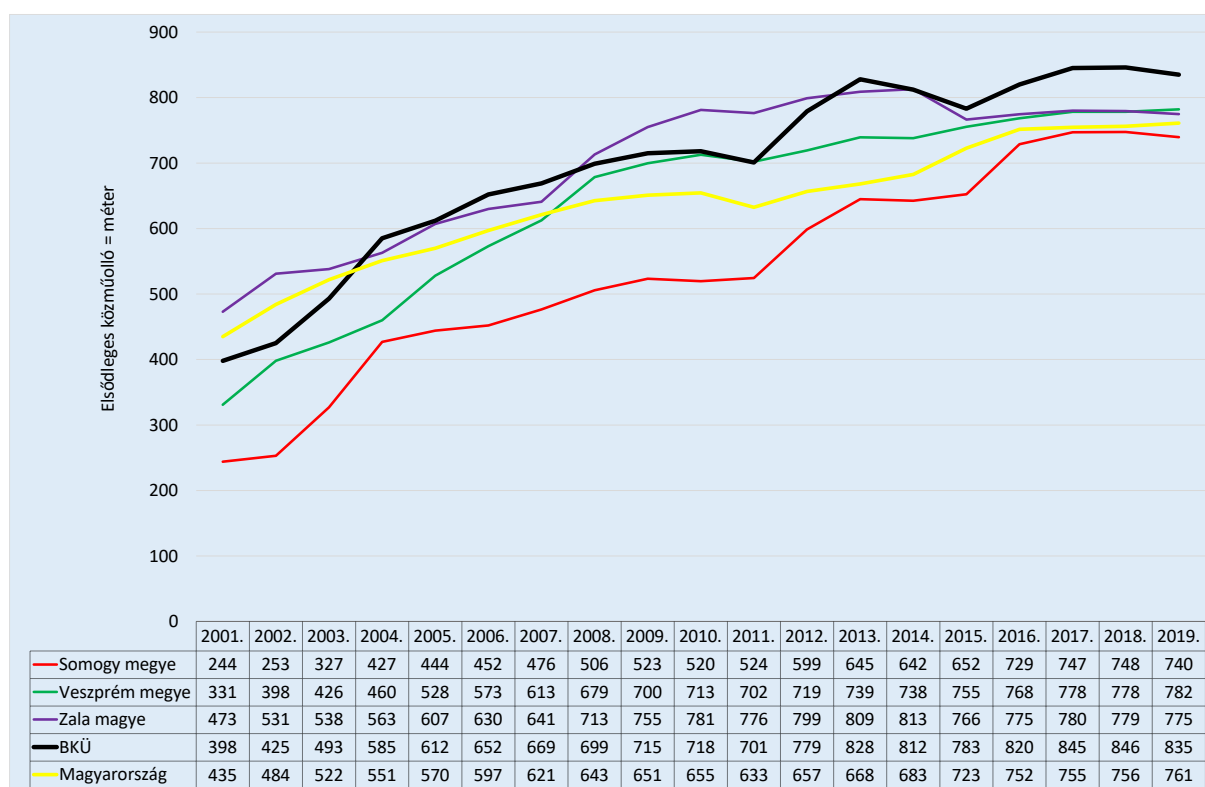
A környezeti infrastruktúra jellemzőket az **elsődleges**, és a **másodlagos közműtolló** adatainak ismertetésével folytatjuk.

Közműollóról a **vezetékes ivóvízellátás és a csatornázottság** egymáshoz való viszonyának vizsgálatánál beszélhetünk. A legtöbb szakirodalmi-adat csak a másodlagos közműollóval operál, ám a teljes kép alkotásához szükséges az elsődleges közműolló képleteinek vizsgálata is, mert csupán az egyik közműolló adatainak elemzése alapján **nem alkotható teljesen egészséges kép** az adott helyzetről. Ennek oka, hogy az elsődleges és a másodlagos közműolló jellemzőiben akadnak egymást kiegészítő specifikus eltérések és különbségek.

Alapvető jelenségirány, hogy csatornázottság fejlődésével és a közel teljesnek mondható vezetékes ivóvíz ellátottsággal a közműolló záródik. Ideális esetben, teljes egyezőség esetén a közműolló 'nyílásértéke' 0 százalékpont.

Az **elsődleges közműolló** kiszámításánál a közüzemi ivóvízvezeték hálózat-, és a közüzemi jellegű elválasztó és egyesített rendszerű csatornahálózat hosszát vesszük figyelembe az egy kilométer ivóvízvezeték-hálózatra jutó szennyvízcsatorna-hálózat hosszának méterben történt átszámolása után.

43. sz. ábra **Az egy km ivóvízvezeték-hálózatra jutó közüzemi jellegű elválasztó és egyesített rendszerű szennyvízgyűjtő közcsatorna-hálózat hossza, elsődleges közműolló (méter)**



Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

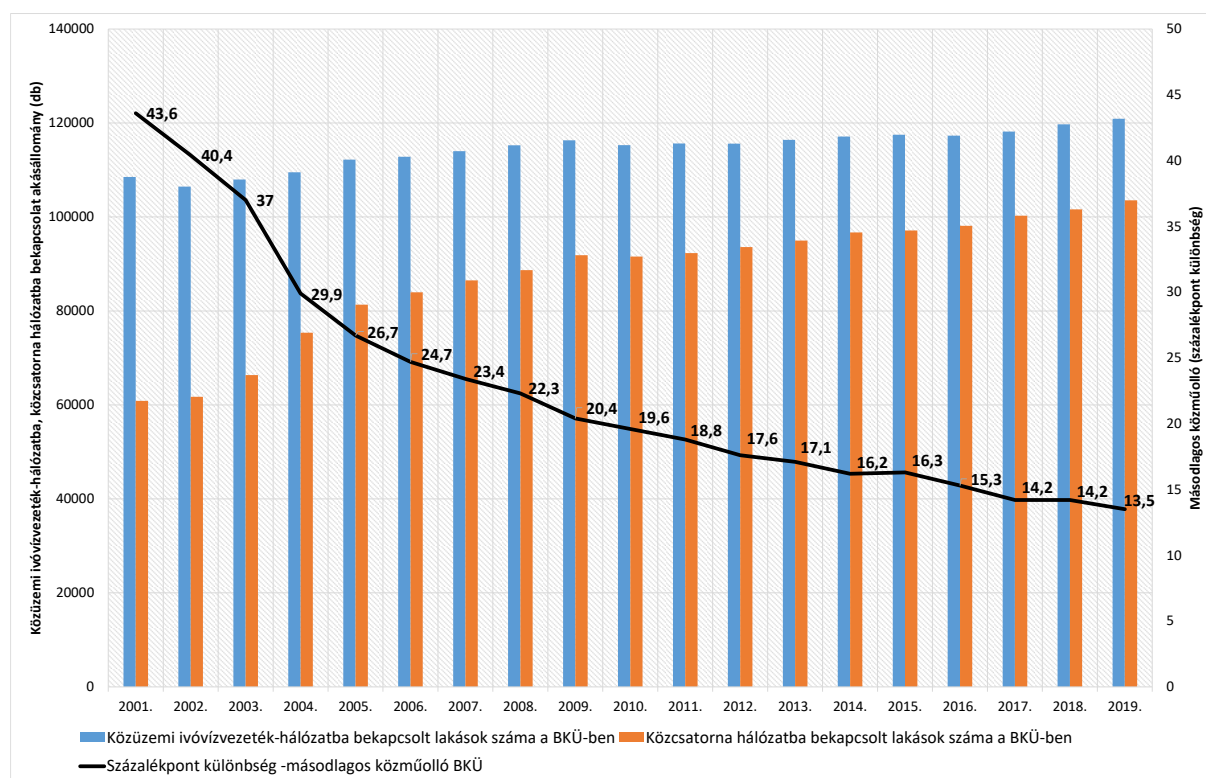
A grafikonon az országos, a BKÜ-t alkotó megyei, valamint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet elsődleges közműolló adatai kerültek ábrázolásra. 2001-ben az üdülőkörzet területén 1 km ivóvízvezeték-hálózatra kevesebb, mint 400 méter szennyvízgyűjtő közcsatorna-hálózat jutott.

Ez jelentősen az országos érték alatt volt, elmaradt a Zala megyei értéktől, de magasabb volt, mint a Somogy és a Veszprém megyei adat.

Fél évtizeddel később a BKÜ indexértéke már jóval magasabb, mint az országos adat, 652 méter szennygyűjtő közcsatorna-hálózat jutott minden kilométernyi ivóvízvezeték-hálózatra, ezzel párhuzamban az országoshoz képest vezető pozícióit 2019-ig meg is tartotta, sőt, még növelte is. **A BKÜ elsődleges közműolló értéke 2015-től az országoson kívül Zala, Veszprém és Somogy megye indexértékénél is kedvezőbb.**

A **másodlagos közműolló** számításának 'két szára' a vezetékes vízellátás, vagyis a közüzemi ivóvíz-hálózatba bekapcsolt lakások, illetve a lakásokban keletkező szennyvíz elvezetése, tehát a közüzemi szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások arányának különbsége, százalék pontban kifejezve.

44. sz. ábra **Közüzemi ivóvízhálózatba, közcsatorna hálózatba bekapcsolt lakások számának alakulása, és a másodlagos közműolló arányának változása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben 2001 és 2019 között**



Forrás: KSH-TeIR adatok alapján BIFÜ Nkft

Ahogy az elsődleges, úgy a másodlagos közműolló záródásának folyamata is több évtizedes tendenciában az egész országban megfigyelhető. Ebben a vonatkozásban kiemelten kedvező helyzetben a főváros van, ahol már 30 évvel ezelőtt is 10 % alatt maradt a másodlagos közműolló aránya, összehasonlításként 2019-ben ez 2,2 %.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén legalább megyei jogú nagyváros híján – amelyek esetében a másodlagos közműháló, hasonlóan a Budapestihez, időben gyorsabban és sokkal jelentősebb volumenben zárt – az országosnál kedvezőtlenebb bázisértékről indult, de azt a térség közcsatorna és ivóvízhálózat fejlesztésével párhuzamosan fokozatosan kiegyenlítette.

Sőt, nem is csak kiegyenlítette, hanem egyes időperiódusok vonatkozásában meg is előzte azt. Az ezredforduló évében a közműháló értéke 43,6 % volt a BKÜ-ben, szemben az országos 39,1 %-kal. 2010-re ez megfordult, ebben az évben 19,6 % a közműháló értékindexe, szemben az országos 22,6 %-kal.

A vizsgált periódus-időszak végén, 2019-ben 13,5 % a BKÜ másodlagos közműháló értéke, ugyanakkor az országos 12,3 %, de valószínűleg nem romlásértékről beszélhetünk, mint inkább fejlődés ütemében érzékelhető különbségekről.

A továbbiakban a Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft közérdekű adat megismerésére irányuló megkeresése tárgyában 2021. március 11-én kelt hivatalos adatigénye nyomán a Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság szakértői által a Balaton vízminőségének alakulásával kapcsolatos, 2020 évre vonatkozó aktuális beszámolóját változatlan formában közöljük.

A Balaton nyílt víz minősége

2020-ban, a 2019. évi rendkívüli mértékű algásodás után a Balaton vízminősége újra kedvezően alakult. Az 1995-2018 közötti, szinte teljesen probléma mentes időszak után, 2019-ben váratlanul szaporodtak el nagy tömegben az algák a tó nyugati területein. 2020-ban ugyan nem ismétlődtek meg a 2019-es események, a vízminőség kedvező maradt, de a 2019. évi események okait még nem sikerült feltárni, előfordulásának jövőbeni esélyei sem ismertek.

A Balaton vízminőségének alakulásában elsődleges szerepet játszanak az algák. A 80-as évek elejétől a 90-es évek közepéig gyakorlatilag minden nyár végén már fürdésre nem ajánlható vízminőség alakult ki. 1995-től, köszönhetően a vízminőség-védelmi célú beavatkozásoknak, az algásodást sikerült visszaszorítani.

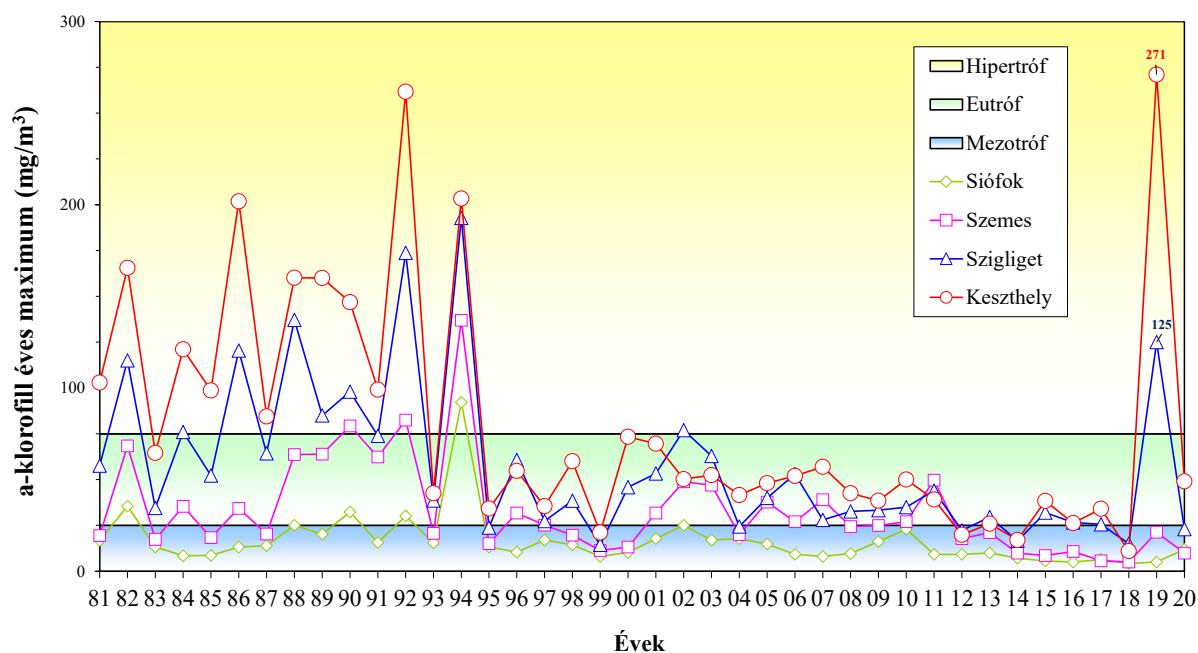
2019. augusztus végén, szerencsére már az üdülési szezon után, megint tömegesen lepték el az algák a Keszthelyi- és Szigligeti-medencét. A víz színe zöldre változott, kiterjedt foltokban lebegő alga csomók jelentek meg. Ez az állapot augusztus 22. és szeptember 10. között állt fenn, a Keszthelyi-medencében új klorofill maximumot mértünk.

A 2019. évi eseményekért a páncélos ostorosok csoportjába tartozó *Ceratium furcoides*, valamint az *Aphanizomenon flos-aquae* nevű fonalas kékalga volt felelős. Az *Aphanizomenon* korábban is több alkalommal okozott kisebb, rövidebb ideig tartó felszíni vízvirágzást, de ilyen tömegű előfordulását, pláne hetekig tartó tömegtermelését korábban nem jegyezték fel.

2020 nyár elején újra jeleztek észleléseket a part menti területeken kialakuló alga felúszásról. Balatongyörökénél mértünk is hipertróf kategóriába eső klorofill koncentráció értéket.

Ugyanakkor ezek a jelenségek lokálisnak bizonyultak, 2020 évben a nyílt vízben nem szaporodtak el tömegesen az algák.

45. sz. ábra A Balaton trofitásának alakulása az a-klorofill maximumok alapján 1981-2020 között



Forrás: FMKH adatok alapján KDT VIZIG

Méréseink alapján a klorofill koncentráció egyik medence tóközépen sem közelítette meg a határértéket. A kifogásolható állapotot jelentő 75 mg/m³-es értékhez képest a tóközépen mért klorofill koncentráció legmagasabb értékei Siófoktól Keszthely felé haladva 4,3; 9,9; 23 és 36 mg/m³ voltak, de még a medencéken belül is nagy különbségek lehettek.

A 2019 évi jelenség kialakulásának okai még nem teljesen tisztázottak, de az kizárható, hogy az algatömeg kívülről érkezett volna a tóba. A kulcskérdés az, hogy mi lehetett az ilyen mértékű alga szaporulathoz szükséges foszfor eredete? Továbbá milyen egyéb, például időjárási feltételek játszottak szerepet a 2019 algásodásban, valamint abban, hogy ez 2020-ban nem ismétlődött meg. Az okok kiderítéséhez, az ismétlődés esélyének csökkentéséhez átfogó kutatás indult.

A Sió belterületi szakaszának vízminősége

A Sió zsilip felújítása zajlik, ezért a Sión csak esetenként tudtunk méréseket végezni, kiugró értékeket nem tapasztaltunk.

Összefoglaló értékelés a Balaton vízminőségi helyzetéről

A Balaton vízminőségének alakulása évtizedek óta kedvező volt, jellemzően alkalmas a legkülönbözőbb vízhasználatokra, így a fürdőzésre is, egészen 2019-ig. Mint az a mellékelt grafikonon jól látható, a korábbi, kritikus mértékű alga túlszaporodások 1995-től 2018-ig, ha teljesen meg nem is szűntek, de erőteljesen visszaszorultak. Az algák elszaporodásának lehetősége azonban továbbra is fennáll, és 2019-ben ez be is következett, igen látványos felszíni kékalgás vízvirágzások képében. Még nagyobb tömegben, de kevésbé látványos formában voltak jelen a fecskemoszatok, melyek viszont korábban semmiféle problémát nem okoztak. Ez sok szempontból új vízminőségi helyzetre utalnak.

2020-ban nem ismétlődött meg a 2019 évi algásodás. Part mellett kis kiterjedésű algásodást észleltünk néhány alkalommal, de a nyílt víz vízminősége nem volt kifogásolható. A planktonikus algásodás mellett olyan helyi jellegű problémák is előfordultak, mint például az üledékfelszínről felszakadó és felúszó élőbevonat (alga szőnyeg) a keleti medencében.

Egyéb szempontokból a Balaton vizének összetétele kedvező. A tó környezetében is kevés a szennyező forrás (veszélyes ipari vagy mezőgazdasági tevékenység nem jellemző a környéken), a tó tápanyag terhelését a különböző beavatkozásokkal hatásosan sikerült csökkenteni, a keletkező szennyvizet lehetőség szerint még a vízgyűjtőről is kiveztették. A fürdőhelyek higiéniai állapota jó, az évtizedekkel ezelőtti túlterheltségét megszüntették.

Az utóbbi években a magas vízállás a jellemző. A vízállás és a vízminőség kapcsolata nem közvetlen, azaz az alacsony vagy magas vízállás a vízminőséget közvetlenül igen kis mértékben befolyásolja, de ezeket az összefüggéseket is vizsgálni fogják a 2019. évi események értékelésekor.

A balatoni nyári vízminőséget elsősorban az algák elszaporodásának mértéke határozza meg. Az a tó trofitása a 2019-es év során meglepően kedvezőtlenül alakult, viszont 2020-ban az algák legfeljebb lokális, rövid ideig tartó problémákat okoztak, a tó vízminősége jó maradt.

A planktonikus algák mennyisége a korábban is inkább veszélyeztetettebb nyugati medencékben (Keszthely, Szigliget) nagyobb, a Siófoki-medencében észlelt bentonikus algásodás viszonylag új jelenség.

Halpusztulást nem észleltünk, az esetlegesen szórványosan előforduló haltetek vízminőségi problémát nem okoznak. Kellemetlen lehet, de természetes az árvaszúnyogok jelenléte, a vízben lebegő maradványaik, vagy a rajzásukkor észlelhető enyhe habosodás látványnak zavaró, de ártalmatlan jelenség.

12. Összefoglalás

A jelen, 2020 évi monitoring jelentés tíz különböző monitoring terület legfrissebb adatai alapján készült. Jelesül az uniós fejlesztési források kihelyezése és a pályázati eredményesség, a 1861/2016 sz. Kormányhatározatban foglalt fejlesztés stratégiai célok megvalósulási folyamata, demográfiai jellemzők, turizmus és vendégforgalom, foglalkoztatás és munkanélküliség, közbiztonság és bűnügyi helyzet, lakásállomány és lakásépítés, civil aktivitás és balatoni intézményrendszer, közlekedés és közlekedési fejlesztések, valamint a környezet és környezeti infrastruktúra témaköreire terjed ki. A jelentés elkészítésében a vendégforgalom és a munkaerő-piac területén külön prioritásként szerepelnek a 2020-2021 évben kibontakozó koronavírus-járvány által okozott halmazati hatások.

A fejlesztési források kihelyezési gyakorlata, a pályázati eredményesség vonatkozásában rendelkezésre álló legfrissebb adatok leválogatási dátuma 2021. április 15, az ebben foglalt információk alapján a 2014-2020 közötti uniós fejlesztési időszak pályázati aktivitása töretlen, a támogatások megállapítása és forráskihelyezése továbbra is intenzíven zajlik. A FAIR adatbázisban történt 2014. novemberi első adatbevitel óta eltelt több mint 6 év ideje alatt 2021 áprilisáig több mint 78 ezer adatrögzítés történt, ebből az üdülőkörzet területén megvalósítani tervezett projektek száma megközelíti a 3 ezret. A BKÜ területén megvalósítani tervezett projektek országos részesedési aránya 2014-2021 között átlagosan 3,8 %.

A forrásigények országosan 13195,1 Mrd Ft-ot tesznek ki, az igénylések több mint háromnegyede, 10141,4 Mrd Ft megítélt támogatás összeg, és az igények mintegy 64,5 %-a 8517,2 Mrd Ft a teljes kifizetett összeg. Az üdülőkörzet területén 2021. április közepéig közel félmilliárd forint, 499,9 Mrd Ft forrásigény generálódott, ennek közel háromnegyede, 370,8 Mrd Ft a forráselosztó szándéka szerint megítélt forrás, a kifizetések teljes összege 417,5 Mrd Ft. A kifizetésekbe adott projektek eseteiben a szerződéssel lekötött és a szerződéses összköltség metszeteiben megjelenő kifizetések is beleszámítanak, ezek az irányítóhatóság kérdésünkre irányuló hivatalos közlése alapján a forrásallokációs gyakorlat szerves részét képezik

Amennyiben a 1861/2016 sz. Kormányhatározat 2017. januári érvénybe lépését tekintjük bázisalapnak a növekedési értékek megállapításához, a pályázatok száma országosan és BKÜ szinten is több mint 2,7-szeres mértékben növekedett, az országos növekedési index kis mértékben magasabb, mint az üdülőkörzeti érték. Viszont a megítélt támogatásban és a kifizetésben részesített pályázatok növekedési aránya a Balaton körül magasabb az országos indexnél. 2017 januárjához képest mintegy négy év alatt a támogatott pályázatok aránya a BKÜ-ben 8,75-szeresére, a kifizetésben részesítetteké több mint 12-szeresére nőtt. Ez rámutat az üdülőkörzet kedvezményezett helyzetére, amely nem véletlen módon kapcsolatba hozható a 1861/2016 sz. a Balaton térségének kiemelt stratégiai fejlesztését célzó Kormányhatározattal, annak teljesülésének tényével.

A pályázók abszolút többsége országosan és a BKÜ-n belül is vállalkozó, az üdülőkörzeten belüli arány közel 57 %. A vállalkozások elsőprő többsége ugyancsak az országos sztenderd

másolataként mikro-, és kisvállalkozás, amelyek együttesen az összes üdülőkörzeti pályázó csaknem felét adják. A pályázók nemzetgazdasági szektorok szerinti főcsoportosítása alapján kiemelkedő az önkormányzatokat tömörítő közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás szektor reprezentációja, ami az üdülőkörzetben még az országos szintnél is magasabb, az összes pályázó közel negyedét adja. További, nagyon fontos nemzetgazdasági szektor a feldolgozóipar, BKÜ vetületben minden hetedik pályázó ide sorolható, de ugyancsak hangsúlyos a kereskedelem és az általános szolgáltatási szektor is, ezzel együtt mindkét metszetben országos részarány többlet látszik. Az üdülőkörzetben belül egyértelműen kiemelkedő nemzetgazdasági szektor a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás, amely részarányában eltörpül országos szinten, BKÜ keresztmetszetben viszont legalább minden tizennegyedik pályázat ebbe a főcsoportba sorolható. Nincs még egy olyan nemzetgazdasági ágazat, amely pályázatait tekintetében a BKÜ ekkora fölényben lenne.

A korábbi állapotokhoz viszonyítva jelentős módosulás a pályázatok belső területi arányait nem kíséri. A projektek megvalósulási helye szerint a pályázók mintegy 44 %-a az üdülőkörzet Somogy, harmada Veszprém, mintegy 22 %-a Zala megyei. Továbbra is nagyarányú a projektek megvalósulási hely szerint Balaton partra koncentrálódása, az összes program csaknem 65 %-a parti és partközeli.

A 2014-2020 közötti uniós programozási időszak végén lehetőség nyílik pályázati eredményesség és aktivitás valós mérleg-összképe szerinti teljes eredményességi mutató előállítására. Legfrissebb állás szerint a FAIR adatokból még ki nem vezetett, de kifizetésre került visszakövetelések összege mintegy 2,5 Mrd Ft, országosan közel 166 Mrd Ft. Végeredményben a Magyarország teljes területén a 2014-2020 közötti uniós programozási ciklus ideje alatt ténylegesen megvalósult projektek aránya az összes pályázaton belül 54,3 %, a BKÜ-n belül 51,1 %. Összességében a támogatott és megvalósult pályázatok aránya a teljes pályázati eredményesség gyakorisága vetületében a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet valamennyi NUTS területi szintű összehasonlítás szerint utolsó helyen áll.

A fenti tényyszerűséggel teljesen ellentétes kép látszik az üdülőkörzet szempontjából, ha az egy lakosra jutó megvalósult projektekben kifizetett források szerinti rangsort vizsgáljuk. Ebben minden összehasonlító keresztmetszetben a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet az első. A megvalósult projektek kifizetéseinek egy lakosra jutó értéke a BKÜ-ben több mint 1,5 millió Ft, ez az országos érték 182,6 %-a, NUTS I és NUTS II szinten sincsenek ilyen kedvező regionális index értékek. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet pályázói úgy nyerték és hasznosították (vidékfejlesztésen kívül) a legtöbb egy lakosra jutó uniós forrást, hogy mindeközben a NUTS szintek minden összehasonlítása szerint a megvalósult pályázatok számát tekintve az utolsó helyen álltak. Ez a fordított összefüggés értelemszerűen nem lehet véletlen, a 1861/2016 sz. Kormányhatározat stratégiai prioritásainak megvalósulásával hozható összhangba és magyarázható.

Az adatok értelmezhetőségi párhuzama érdekében megvizsgáltuk az egy lakosra jutó kifizetések teljes eredményesség szerinti forrásösszegek területi dimenzióit a közlekedésfejlesztési projektek összecszerűségei nélkül is, tekintve azok többi operatív

programhoz képest magasabb, vagy extrém magas finanszírozási igényét. Ezek alapján a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet egy lakosra jutó forrásösszegei továbbra is országos átlag felettiek.

A 1861/2016 sz. Kormányhatározatban foglalt programpontok teljesülése továbbra is akadálytalanul halad. Módszertani döntés eredményeként a folyamateredmények monitorozását a korábbi időszakok adataival való összehasonlíthatóság érdekében a teljes forrásösszeg felhasználásával végeztük el, de most első alkalommal kiszámítottuk a teljes eredményesség mutató figyelembe vételével is a teljesülési indexértékeket.

A korábbi állapothoz képest további jelentős mértékű forrásigény, megítélt támogatás, illetve újabb kifizetési növekedés igazolható, amelyek a tervezésstratégiai prioritások többségének teljesülése terén egyre szélesítik a távolságot a ténylegesen megfigyelt forráski helyezés és az előzetesen tervezett keretösszegek között. A FAIR adatbázisban monitorozható és a 1861/2016 Kh. hatálya alá tartozó stratégiai prioritások együttes pályázati gyakorisága 93,4 %-a az összes üdülőkörzeti projektnek. A Kormányhatározat keretei közé sorolható programok 60,7 %-a részesült támogatásban, és az összes program 51,8 %-a jutott el a kifizetési fázisig. Végeredményben a támogatásban részesült projektek 85,4 %-a esetében kezdődött meg, vagy fejeződött be 2021 április közepére a kifizetés, vagyis legalább minden második projekt, ami a Kormányhatározat által nevesített prioritásokban megjelent, végül lehetőséget is kapott a megvalósulásra. A Kormányhatározatban nevesített és a FAIR adatokban monitorozható prioritások együttes forrásigénye 2021 áprilisára 186 %-a, a megítélt támogatásoké 137,4 %-a, a kifizetéseké 122,1 %-a volt a dedikált forrásösszegnek.

A teljes eredményesség mutató alapján 44 db olyan 1861/2016. sz. Kormányhatározat keretébe tartozó BKÜ projektet azonosítottunk, amely végül a kifizetések ellenére eredménytelennek tekinthető, mivel a kiutalt pénzeket a forráselosztó teljes mértékben visszaköveteli. A 44 projekt többsége gazdaságfejlesztési besorolású, több mint egy tucat a területfejlesztés, három a vízminőség és biztonság, kettő-kettő a turizmusfejlesztés, illetve a humán erőforrás-fejlesztés területéhez sorolható. A teljes eredményesség index alapján a 1861/2016 sz. Kormányhatározatban foglalt programok megvalósulási-teljesülési indexe 121,1 %. Mindössze 1 százalékpont az eltérés a teljes, érvényes kifizetések főösszegétől.

Mindezeket egybevéve megalapozottan kijelenthető, a 2014-2020 közötti uniós fejlesztési ciklus ideje alatt, ezen belül a 1861/2016 sz. Kormányhatározatban megfogalmazott prioritások teljesülése, vagy túlteljesülése mentén hangsúlyozottan a 2017-2020 közötti időszakot érte, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területének forrástámogatásban és kifizetésekben betöltött rendkívül kedvező szerepe elvitathatatlan.

Demográfiai dimenziók szerint a Balaton térségében hosszú időtávban negatív a születések és a halálozások egyenlege, ami több évtizedes kedvezőtlen demográfiai eseményláncolat következménye. A kedvezőtlen folyamatok fékezését évtizedes erőfeszítések nyomán sikerült közelíteni, azonban a negatív trendirány időben is tartós megváltoztatása további erőfeszítéseket követel. A népesség élveszületés és halálozás egyenlegmérlegének alakulása a

lakosság nagymértékű öregedésével is társul. Az üdülőkörzet népessége ugyanakkor mégsem csökken a természetes fogyás ütemében, sőt, mind az állandó, mind a lakónépesség száma 2019-ben kis mértékben, de magasabb, mint 2018-ban volt. Az állandó népesség számának a várható népességcsökkenési tendenciával szemben megfigyelt változása a vándorlás összehatásában pozitív egyenlegével magyarázható. Az eltartott (gyermek és időskorú) népesség rátaértéke a népességfogyatkozás és az öregedés kumulatív hatásai alapján fokozatosan növekedik a térségben. Jelen állás szerint lényegében két aktív korú személy tart el egy inaktív korú személyt. Nagyon lényeges, hogy az eltartottak java részben az időskorúakból állnak, miközben a gyermekkorú népesség száma, így eltartottsági rátája sem emelkedik érdemben, összességében a teljes eltartott népesség rátaindexének további, jelentős növekedését eredményezi.

A Balaton és térsége hagyományosan Magyarország egyik legnépszerűbb idegenforgalmi desztinációja. A vendégforgalom döntő hányada a kereskedelmi szálláshely-szolgáltatás forgalmában generálódik. Az üdülőkörzetbe érkező külföldi és belföldi vendégkör egymáshoz viszonyított szerkezeti aránya az elmúlt évtizedek során többször is módosult. Az utóbbi egy évtized változáshatásai egyre bővülő belföldi és csökkenő külföldi vendégrészesedést jeleznek, összességében jelentős keresletnövekedés mellett. A kereskedelmi szálláshelyek vendégeinek száma 2010 és 2019 között csaknem 700 ezer fővel növekedett, 2019-ben meghaladta 1,9 millió főt. Hasonló tendenciamozgást láthatunk a vendégéjszakák számának változásaiban is, a kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszaka száma 2010 és 2019 között 4,2 millióról 5,9 millióra nőtt a Balaton körül. Az elmúlt évtizedben növekvő vendégforgalom rövidülő tartózkodási időhöz vezetett, aminek lényeges komponense a térségben hosszabb ideig tartózkodó külföldi vendégkör forgalmának csökkenése, mivel a belföldi vendégek rövidebb időre érkeznek, de gyakrabban, mint a külföldiek.

A Balaton térségi turizmus koronavírus-járvány előtti jó térségi teljesítményét alátámasztja, hogy a szoba- és férőhelykapacitás-kihasználtsági értékek tovább emelkedtek a korábbi évek adataihoz képest, valamint az idegenforgalom jövedelmezőségét jelző REVPAR is folyamatosan növekedett a térségben. A 2020-2021 évben több egymást követő megbetegedési hullámban kibontakozó koronavírus-járvány drasztikus hatásokat gyakorolt a vendégforgalomra, először 2020. március és májusa között, majd 2020 novemberétől 2021. április végéig gyakorlatilag teljes körű üzemelési leállást eredményezett.

A koronavírus járványt megelőző utolsó havi adatok a 2020-as évre is élénk vendégforgalmat jósoltak, a 2020 első két havi mutatók a 2019-es azonos időszakai értéknél is kedvezőbbek voltak. A forgalmi leállás következtében 2020 évben mintegy 822 ezer fővel kevesebb vendég érkezett a Balatonhoz, mint az évtizedes maximumot jelző 2019 évben, és 137 ezer fővel kevesebb, mint 2010-ben. A vendégszám csökkenése a vendégéjszakák számának csökkenését is eredményezte, 2020-ban közel 2,6 millió vendégéjszakával kevesebb regisztrálódott az üdülőkörzetben, mint 2019-ben, és 913 ezerrel kevesebb, mint 2010-ben.

Ugyanakkor a Balaton térségi forgalmi veszteség tömegében alacsonyabb mértékű, mint az azonos idő alatt elszenvedett országos forgalomcsökkenés, mivel a Balaton kiemelt üdülőkörzeti jellegénél fogva kedvezményezettje volt a belföldi forgalomnövekedésnek.

A koronavírus-járvány a vendégek tartózkodási idő szerinti standard különbségeit is átalakította, a kevesebb vendég a külföldiek esetében hektikussá változtatta a tartózkodási időt. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén márciusban és szeptemberben is 6 éjszaka körüli, vagy annál magasabb értékre ugrott a külföldiek átlagos tartózkodási ideje, ami májusban 1,8, októberben 2,6-os értékre süllyedt. Országosan áprilisban és májusban volt 5 vendégéjszaka körüli átlagérték, júniusban pedig mindössze 2,5, majd onnan hónapról hónapra kapaszkodott novemberig 3,8-ra. Teljesen más ívet alkot, mint a Balatonnál. A belföldi vendégek tartózkodási ideje kiegyensúlyozottabb, országosan és a Balaton térségében is követi azokat a görbéket, amelyeket a vendégforgalmi korlátozások alakítottak.

Az időszakos, szezonális turizmus-intenzitás változástrendjei kapcsán közismert tény, ahogy a magyarországi turizmust általában, úgy a Balaton üdülőtériségének vendégforgalmi jellemzőit is szezonális jellemzi. A szezonális dimenzióit a nyári, vendégforgalmi főszezon, és a főszezonon kívüli időszakra osztva hosszú időtávban igazolható, hogy mind a vendégek, mind a vendégéjszakák többsége a július-augusztus hónapokon kívül generálódik. Ez a Balaton látogató vendégkörének, ezen belül elsősorban a belföldi vendégkör egy olyan változását eredményezi, mely már kevésbé tekinthető klasszikus nyári nyaralónak, és a Balaton is nyári nyaralóhelynek, mint inkább rendszeres hétvégi, akár hétköznapi látogatott idegenforgalmi desztinációnak. A jelzett trendmozgást csak a koronavírus járvány elleni védekezés gyanánt életbe léptetett vendégforgalmi korlátozások voltak képesek felülmúlni.

A szoba és a férőhelykapacitás-kihasználtság 2020 nyarán a Balaton térségében jóval az országos szint felett teljesített, sőt, egészen extrém értékekre ugrott. 2020 július-augusztus hónapokban 61-71 %-os szoba és 44-52 % közötti férőhelykapacitás-kihasználtság értékeket jelzett. Tanulságos eredmény, hogy a 2020 évi koronavírus-járvány a kereskedelmi szálláshelyek árának drasztikus emelkedésével jártak. Az áremelkedés közelgését 2020 első hónapjaiban még egyáltalán nem lehetett előre látni, ez a turizmusszektor 2020 tavaszi leállását követően realizálódott.

A REVPAR 2020. júniusban még ötezer Ft körül járt a térségben, júliusban már közel 16500 Ft, augusztusban már több mint 21 ezer Ft, júniushoz képest megnégyszereződött, de a 2019 évi szinthez képest is több mint a duplájára nőtt. Egy szoba átlagára az üdülőkörzet területén 2020 júniusában több mint 19 ezer Ft volt, júliusban már több mint 27 ezer Ft, augusztusban csaknem 30 ezer Ft, de még szeptember és október hónapokban is 17 ezer és 18 ezer Ft közötti szinteken alakult. Ugyanakkor az országos szoba átlagárak is nagymértékben növekedtek, de közel sem olyan radikális módon, mint a Balatonnál. A Balaton, mint az a sajtóhírekben is megjelent az első és a második koronavírus-járványhullám közötti kegyelmi időszakban 2020 nyarán 'megtelt', amely jelenséget a kereskedelmi szálláshelyek egészen extrém drágulása, illetve a rekreációra vágyó vendégek opciós fizetési hajlama kísérte.

A BKÜ foglalkoztatottsági helyzetképe alapvetően a munkanélküliség eltérő mértékű ciklikus ingadozásainak függvényében változó. A munkanélküliség és a foglalkoztatottság egymással szorosan összefüggő szakaszos ingadozását nem véletlen mértékben a turizmusgazdaság térségi működése mozgatja, vagyis az idegenforgalom szempontjából hangsúlyos és kevésbé hangsúlyos szezonok periodikus váltakozásai aktiválják olyan időszakban, amikor nem érvényesülnek egy globális egészségügyi katasztrófa gazdaságra gyakorolt hatáselemei. A 2020-as évben ez utóbbi hatás érvényesülésével kell számolnunk, ami alapvetően átírta a korábbi trendek jelenségeit, kikényszerítő módon megváltoztatta a munkanélküliség és foglalkoztatottság térségi arculatát.

Az üdülőkörzet területén 2010-2019 között éves szinten 9,25%-ról 3,71 %-ra csökkent a 15-64 éves korcsoportra vetített munkanélküliségi ráta, ez 5,54 százalékpontos csökkenés. Ugyanakkor Magyarországon még az üdülőkörzetinél nagyobb mértékben csökkent a munkanélküliség, országosan csaknem 8 százalékpontos csökkenés. 2019 év végén az országos és a BKÜ munkanélküliségi ráta értéke sokkal alacsonyabb volt az euró-övezeti (7,5 %), akár az Európai Unió 28 tagországának közös munkanélküliségi rátájánál (6,8 %). A munkanélküliségi ráta csökkenése másik oldalról a foglalkoztatottsági index növekedésével jár. A foglalkoztatottak száma 2010 és 2019 között Magyarországon 3,7 milliőről 4,5 millióra növekedett, aminek hatására a foglalkoztatottsági ráta 70 % fölé emelkedett, erre több évtizedes időtávban nem volt példa Magyarországon. A foglalkoztatottak mintegy 98 %-a sorolható a 15-64 éves korcsoportba, ez a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén élő állandó lakosságból a munkavállalási korú, 15-64 éves népességet alapul véve arányosan mintegy 175 ezer embert jelent.

2020 év során évtizedes tendenciát megtörve a regisztrált munkanélküliség jelentős emelkedése következett be, a 2019 évi 3,71 %-ról éves átlagban 5,41 %-os rátaérték alakult ki, ez a 2014-2015 közötti szintnek felel meg, de akkor ez csökkenő trendjellegben, most pedig emelkedés után volt tapasztalható. A 2020-ban havonta vizsgált munkanélküliségi rátaindex a januári 4 %-os szintről fél éven át, egészen a nyárig emelkedett és 6,6 %-os szinten tetőzött, nyár végén 5,3 % körüli értékre csökkent, és maradt az év végéig. A munkanélküliség alapvetően a térség háttérzóna területrészét érinti súlyosabb mértékben, ahol eleve magasabb volt a munkanélküliség, mint a parti sávban, és ez a koronavírus-járvány hatásai alatt sem szanálódott, súlyosabbá vált. A háttérzóna területének munkanélkülisége 2020 kora nyarán tetőzött 7,8 %-kal, onnan kezdve az év végéig 6,3 %-ra csökkent. A Balaton parti területsáv munkaképes korú lakosságának munkanélkülisége a januári 3,1 %-ról májusra 5,8 %-ra emelkedett. Nyárral a munkanélküliek számának növekedése leállt, ősztől több mint egy százalékpontos mérséklődés tapasztalható a kora nyári időszakhoz képest, de 4,5 %-os értékről lényegesen nem tudott elszakadni.

Két évtizedes időtáv alapján megalapozottan kijelenthetjük, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet parti és partközeli vetületében alacsonyabb a munkanélküliség, mint a háttérzóna metszetében akkor is, ha hosszú időtrendben romló, és akkor is, ha hosszú időtrendben javuló tendencia mutatkozik, és még akkor is, ha pandémikus hatások kényszerítenek rá a munkaerőpiac korábbi mozgásaival teljesen ellentétes jelenségeket.

A munkanélküliségi ráta negyedéves, szezonális-periodikus változása hosszú időtrendszen azonos, akkor is ha, emelkedő és akkor is ha, csökkenő a trendmozgás, télen a legmagasabb, tavasszal csökkenő, nyáron a legalacsonyabb, és ősszel újra növekvő. Ez a szezonális periodicitás állandó kísérőjelensége a parti és partközeli területrészen munkanélküliségi adatainak kedvezősége az üdülőkörzet háttérzóna területéhez képest. Ezek a hatások 2020-ban felülíródtak. A második negyedéves értékek drasztikus növekedést mutatnak egy olyan időszakban, amikor megszokott menetrend szerint a munkanélküliség csökkenése lett volna várható.

A Balaton térségi munkanélküliség 2021 első negyedévi jellemzői alapján további romlás-tendencia figyelhető meg. 2021 év elején a regisztrált munkanélküliek száma a Balaton térségében megközelítette a 10 ezer főt, és az üdülőkörzeti rátaérték meghaladta a 15-64 éves korcsoportra számított 6 %-os relatív mutatót. A Balaton háttérzóna indexe 7,28 %, a parti sáv munkanélkülisége 5,15 %-os értéken alakult.

A pályakezdő munkanélküliségi ráta évtizedes viszonylat alapján 2005 és 2012 között növekvő, 2013-tól kezdve 2019-ig csökkenő pályáiven mozgott a Balaton térségében. A koronavírus-járvány hatásait tükröző 2020 évi adatok jelenleg még nem érhetők el. A pályakezdők munkanélkülisége alapvetően az üdülőkörzet Balaton parttól távolabbi településein magasabb, a parti és partközeli településeken lényegesen alacsonyabb a teljes vizsgált időszakban. A pályakezdő munkanélküliségi ráta 2019 során 1,28 %-on alakult a Balaton térségében, ezzel másfél évtizedes időtávban a legkedvezőbb értéket mutatta.

A hazai foglalkoztatáspolitikai egyik hangsúlyos célja a közfoglalkoztatásban dolgozók visszavezetése a piaci alapokra helyezett munkavállalói létbe. 2013-2019 között átlagosan a közfoglalkoztatottak 71 %-a sorolható az üdülőkörzet háttérzóna településeibe, 29 % a parti sávhoz. 2020-ban a közfoglalkoztatottak száma januártól márciusáig tovább csökkent, ekkor már az ezer főt sem érte el a térségben, ezt követően azonban emelkedni kezdett, és az év utolsó hónapjaira 1400-1500 fő közelébe érkezett. A parti sáv településeinek részesedése a közmunkásokból 2016 és 2020 márciusáig csökkent, a háttérzóna részesedése növekedett, 2020 során ez a trend módosult, és inkább a parti területsáv részesedési aránya emelkedett meg, aminek valószínű oka a koronavírus-járvány okozta munkaerő-piaci anomália, illetve annak a munkáltatók részéről jelentkező lehetséges kezelési igénye.

A bűnözési statisztikák szerint a BKÜ közbiztonsága jelentős javuláson ment keresztül az elmúlt évtizedben. Különösen a Somogy megyei parti települések helyzete javult ebben a tekintetben. Az 2010-es évek elején az elkövetett bűncselekmények abszolút többsége vagyon ellen irányult, ez alatt érhető a lopás, személygépkocsi lopás, rablás, betöréses rablás. A 2010-es évtized végére a regisztrált bűncselekmények többsége, még ha csak relatív többségi értelemben is, de már nem vagyon elleni, hanem közlekedési jellegű, ezek alatt elsősorban az ittas járművezetést, önhibából eredő közlekedési balesetek okozását érthetjük. A gazdasági, közrend, személy és élet elleni bűncselekmények előfordulása jelentősen nem változott.

Az üdülőkörzet területén továbbra is jelentős civil aktivitás mutatkozik, ennek zöme a parti és partközeli településeken zajlik, de a háttérzóna közös indexe is az országos érték közelében helyezkedik évek óta. Jelentős változás az elmúlt évhez képest, hogy a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet legfontosabb stratégiai szervezete, a Balaton Fejlesztési Tanács újabb összetétel és szerkezeti változáson ment keresztül, újabb minisztériumi delegálttal bővült a Tanács szavazati joggal rendelkező létszáma, és bevezetésre került az azonos döntési jogosultsággal bíró társelnöki rendszer.

A KSH adatai szerint 2010 és 2019 között a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén több mint 8500 lakás és üdülőegységgel növekedett az épületállomány. Ebben a gyakoriságban nemcsak az adott évben zajlott új építkezések, hanem a már meglévő, korábban nem lakott épületek lakhatóvá tétele, felújítását követő lakásként, üdülőként való üzembe állítása is szerepel. Ennek 95,7 % jött létre a parti és partközeli településeken. Mindösszesen 102 BKÜ településen pozitív a tíz éves lakás és üdülőegység változásmérleg, 65 településen negatív, vagyis ezeken a településeken nem épült annyi új lakás és üdülő, illetve nem újítottak fel a lakhatóvá tétel szintjéig annyit, mint amennyi az eltelt időszak alatt megszűnt. Amennyiben csak az adott évben, 2010 óta bekövetkezett új építkezéseket számoljuk a Balaton körül több mint 8 ezer új építésű ingatlanról van szó. Az új építkezések időbeli dinamikája kapcsán figyelemre méltó tény, hogy a tárgyalt időszakban a legmagasabb építkezési aktivitás az időszakot határoló évekhez, 2010 és 2019 évekhez köthető. Az adott évek szerinti új építkezések abszolút parti és partközeli lokalizációt alkotnak, ebben az esetben 9 az 1-hez az parti sáv fölénye a háttérzónával szemben.

Az elmúlt másfél-két évtizedben a Balaton térségében számottevő közúti, illetve jelenleg is tartó módon komoly vasúti hálózat fejlesztés zajlott le. A közelmúlt fejlesztései kapcsán kiemelt jelentőségűek az autópálya és főút fejlesztési munkálatok, illetve a vasúti közlekedés korszerűsítése. Csak a 2014-2020 közötti programozási ciklus ideje alatt mintegy 220 Mrd Ft kifizetett uniós forrás jutott a Balaton térségében közlekedésfejlesztésre. Értelemszerűen a közúti közlekedési feltételek fejlődésének, javulásának egyik legfontosabb indikátora az elérhetőségi idők mérése. Az idő szerinti optimalizálás elérhetőségek metszetében a megvalósult fejlesztések ellenére a Balaton térségéből közúton mérhető leggyorsabb út átlagos hossza Budapestig átlagosan mintegy 10 perccel növekedett. Az időnövekedés az átmenő és célirányos autósforgalom nagyon jelentős növekedésével, útterheléssel, valamint az elmúlt években megvalósított egyes közlekedés és forgalombiztonsági intézkedések meghozatalával magyarázható. Ugyanakkor a Balaton térségéhez kapcsolódó összes település három megyeszékhely eléréséhez viszonyítása alapján az elérési időkben jelentős változás nincsen, közúton átlagosan 47-48 percen belül elérhető bármely BKÜ településről egy megyeszékhely.

A balatoni személy és kompforgalmi hajózás mutatói hosszú időtrendben tartós emelkedést mutatnak. A balatoni kompok 2019 évben több mint 1,3 millió utast, 400 ezernél is több gépjárművet és közel 86 ezer kerékpárt szállítottak. A menetrendi személyhajózás keretében szállított utasok száma meghaladta a 700 ezer főt. Ehhez képest 2020 évben a vendégforgalom leállása és a lakhelyelhagyási korlátozások ellenére a kompközlekedés forgalomban közel sem zajlott olyan drasztikus visszaesés, mint ami elméletileg várható volna.

2020 során a kompok szállított utasforgalma közel 108 ezer fővel csökkent 2019 évhez képest, vagyis 1,2 millió utas közelében pozicionálódott, ami viszont így is a 2009-óta eltelt idő harmadik legmagasabb forgalmi gyakorisága. A menetrendi személyhajózás utasforgalmában 2020 során, szemben a kompközlekedés esetében tapasztaltakkal, a korábbiakhoz képest jelentősebb forgalmi kiesésről beszélhetünk. Ebben az esetben a 2019 évi forgalomhoz képest 179 ezer fős veszteséggel számolhatunk. 2020 év során a koronavírus-járvány balatoni hajózásra gyakorolt hatásai 2020-ban a 2019 évi forgalomhoz képest több mint 72 ezer fővel vetették vissza a sétahajó, és közel 107 ezer fővel a menetrendi személyhajózás utasforgalmát.

Az üdülőkörzet kommunális infrastruktúrája rendezett összképet mutat. Az elmúlt években egyre növekszik az önkormányzati tulajdonú zöldterületek aránya, és összességében a védett természeti területek aránya is. A védett természeti területek mérete a parti sávban jellemzően növekvő, a háttérzóna metszetében csökken. 2013 és 2019 között tizenkét szerezésre növekedett a lakosságtól szelektíven elszállított hulladék mennyisége, ezzel együtt a lakosságtól elszállított kommunális hulladék csaknem 30 %-a szelektált módon került a háztartásoktól a hulladék feldolgozóba, évről évre magasabb arányt képvisel. Fokozatosan, évről évre zárul mind az elsődleges, mind a másodlagos közműháló értéke. Minden település rendelkezik közütemi vízellátással, amivel párhuzamban a gázvezeték-hálózat kiépítettsége is gyakorlatilag teljesnek mondható, ezzel együtt a kommunális szennyvízkezelés kérdése, bár az ezzel kapcsolatos környezeti indikátorok folyamatosan javuló értéket jeleznek, még mindig csak részlegesen megoldott kérdés.

A Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság Balaton vízminősége kapcsán készített hivatalos jelentése alapján 2020-ban a 2019. évi rendkívüli mértékű algásodás után a Balaton vízminősége újra kedvezően alakult, nem ismétlődtek meg az elmúlt évi, vízminőséget kedvezőtlenül befolyásoló események, ezzel együtt a 2019. évi események okait még nem sikerült feltárni, előfordulásának jövőbeni esélyei sem ismertek. Figyelmeztető jel, hogy 2020 nyár elején jeleztek észleléseket a part menti területeken kialakuló alga felúszásról. Balatongyörökénél mértek is hipertróf kategóriába eső klorofill koncentráció értéket, ugyanakkor ezek a jelenségek lokálisnak bizonyultak, 2020 évben a nyílt vízen nem szaporodtak el tömegesen az algák, a klorofill koncentráció egyik medence tóközépen sem közelítette meg a határértéket. A Sió zsilip felújítási munkálatai folyamatban vannak, ezért a Sió csatorna csak esetenként lehetséges méréseket végezni, kiugró értékeket mérésére nem került sor.

Az utóbbi években a Balatonra a magas vízállás a jellemző. A vízállás és a vízminőség kapcsolata nem közvetlen, azaz az alacsony vagy magas vízállás a vízminőséget közvetlenül igen kis mértékben befolyásolja, de ezeket az összefüggéseket is vizsgálni fogják a 2019. évi események értékelésekor.